

Arbetet med att harmonisera skatterna inom EU har pågått en lång tid. Det gäller företrädesvis de indirekta skatterna där gemenskapens ansträngningar lett till förhållandevis långtgående resultat. På andra områden, som beskattning av individer och företag, går arbetet emellertid långsammare.

12.1 Arbetet med ett skattepaket

Arbetet

På initiativ av Ekofin-rådet tillkallades i april 1996 en särskild högnivågrupp med uppgift att överväga beskattningen inom Europeiska unionen. Kommissionen lämnade en rapport på grundval av gruppens arbete. I rapporten konstaterades att fortsatt arbete behövdes beträffande bl.a. beskattning av sparande, åtgärder för att motverka skadlig skattekonkurrens, och ett förbud mot källskatter på ränte- och royaltybetalningar. Kommissionens rapport presenterades för Europeiska rådet i Dublin i december 1996 varvid rådet välkomnade kommissionens avsikt att fortsätta diskussionerna i en arbetsgrupp för skattepolitik. Arbetet med ett skattepaket har därefter bedrivits i skattepolitiska gruppen, en grupp under kommissionsledamoten Montis ledning med representanter på hög nivå från medlemsstaterna. Mot bakgrund av diskussionerna i gruppen presenterade kommissionen dokumentet "Ett åtgärds paket för att angripa skadlig skattekonkurrens i Europeiska unionen" (KOM 97/564 slutlig). Ekofin-rådet fattade den 1 december 1997 beslut om skattepaketet. Beslutet består av en rad slutsatser beträffande beståndsdelarna i paketet, nämligen en uppförandekod för företagsbeskattning, ett framtida direktiv om beskattning av ränte- och royaltybetalningar mellan företag samt riktlinjer för ett framtida direktiv om sparande.

En uppförandekod för företagsbeskattning

Ekofin-rådet och medlemsstaterna har antagit en uppförandekod för företagsbeskattning. Syftet med koden är att minska de snedvridningar som kan bli följden av skadlig skattekonkurrens. Koden är ett politiskt bindande dokument, om än inte legalt bindande. Koden innehåller bl.a. kriterier för vad som skall anses vara skadlig skattekonkurrens, anvisningar om hur information om gällande och planerade skatteåtgärder skall tillhandahållas, bestämmelser om hur och av vem skatteåtgärderna skall granskas, ett åtagande av medlemsstaterna att inte införa nya skadliga skatteåtgärder samt att avveckla gällande bestämmelser som kan anses skadliga. I koden finns även ett åtagande av kommissionen att se över tillämpningen av statsstödsreglerna i skattesammanhang.

I Ekofin-rådets beslut anges att kommissionen inom kort skall presentera ett direktivförslag beträffande ränte- och royaltybetalningar mellan företag. Avsikten är att källskatter som tas ut på bruttobetalningar avseende ränta och royalty mellan företag skall avskaffas inom unionen.

Ett framtida direktiv om beskattning av sparande

Ekofin-rådet har godtagit riktlinjer som kan ligga till grund för ett framtida direktiv om beskattning av sparande. I riktlinjerna sägs bl.a. att tillämpningsområdet kan vara räntor som betalas till fysiska personer som är bosatta i en annan medlemsstat. Som ett första steg mot en effektiv beskattning kan ett direktiv baseras på samexistensmodellen, dvs. antingen en minimikällskatt eller informationsutbyte eller en kombination av de båda.

12.2 Mervärdesskatt

Beskattningsland för telekommunikationstjänster

Ministerrådet har bemyndigat Sverige och övriga medlemsländer att införa regler som innebär att telekommunikationstjänster i huvudsak skall mervärdesbeskattas i kundens land och inte som hittills i det land där den som tillhandahåller tjänsten har sin verksamhet. Syftet är att motverka skatteflykt från EU till tredje land inom telekommunikationsområdet och att förhindra konkurrenssnedvridning mellan inhemska och utländska leverantörer. Den nya beskattningsprincipen infördes i svensk mervärdesskattelagstiftning den 1 juli 1997 genom prop. 1996/97:81, bet. 1996/97:SkU22, rskr 1996/97:262.

Fiscalis-programmet

Kommissionen har lagt fram ett förslag till handlingsprogram som syftar till att förstärka de indirekta skattesystemen på den inre marknaden, det s.k. Fiscalis-programmet, KOM (97) 175 slutlig. Genom tjänstemannautbyten, seminarier och gemensamma utbildningsalternativ för skatte-tjänstemän skall programmet bidra till ett effektiviserat samarbete. I Fiscalis-programmet skall även ingå multilateral kontrollverksamhet samt utveckling och underhåll av redan existerande system för kommunikation och informationsutbyte inom området för indirekt skatt. Programmet avser en tidsperiod om fem år (1998–2002) och är mer långtgående än nuvarande samarbets- och utbytesprogram (Matthaeus-Tax-programmet) som upphör vid årsskiftet. Parlamentet yttrade sig över förslaget i november 1997. Rådet enades om en s.k. gemensam ståndpunkt under december. Ståndpunkten kommer därefter att, i enlighet med den procedur som föreskrivits, delges parlamentet.

Kommissionen har i ett direktivförslag till rådet föreslagit ökade befogenheter för den s.k. mervärdesskattekommittén, KOM (97) 325 slutlig. Den upprättades vid tillkomsten av sjätte mervärdesskattedirektivet, 77/388/EEG, för att underlätta en enhetlig tillämpning av direktivet. Kommittén, som består av företrädare för medlemsländerna och kommissionen, har i dag endast en rådgivande funktion. Dess riktlinjer för tillämpningen är inte offentliga och de är heller inte bindande för medlemsländerna. Som ett led i harmoniseringssträvandena inom gemenskapen föreslås nu att mervärdesskattekommitténs ställning förändras från att vara enbart rådgivande till att också bli normgivande. Kommittén skall genom kvalificerad majoritet kunna fatta bindande beslut i olika tolkningsfrågor framför allt i fall där det finns risk för dubbel beskattning eller ingen beskattning alls. Det föreslås också att kommitténs arbete skall bli offentligt.

12.3 Punktskatter

Energibeskattningsdirektiv

Kommissionen har i mars 1997 presenterat ett förslag till nytt energibeskattningsdirektiv (KOM (97) 30). Förslaget innebär en samlad beskattning av samtliga energiprodukter. All form av indirekt beskattning, utom moms, omfattas. Tanken är inte att det skall införas någon ny skatt genom direktivförslaget, utan syftet är att skapa en gemensam ram för beskattningsåtgärder på energiområdet. Samtidigt innebär förslaget en ökad flexibilitet för medlemsstaterna i förhållande till det nuvarande mineral-oljedirektivet (direktiv 92/81/EEG).

Miljöskatter och miljöavgifter på den inre marknaden

Kommissionen har i januari 1997 lagt fram ett meddelande om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken (Miljöskatter och miljöavgifter på den inre marknaden KOM (97) 9). Meddelandet har presenterats på miljørådsmöten 3–4 mars och 16 oktober. Syftet är att förklara gällande juridiska regler för miljöskatter på nationell nivå, så att medlemsstaterna blir medvetna om vilka möjligheter och begränsningar som finns när det gäller att ensidigt införa miljöskatter. Meddelandet behandlar inte för- och nackdelar vad gäller ekonomisk och miljömässig effektivitet vid användning av miljöpålagor på medlemsstatsnivå. Kommissionen konstaterar att användningen av miljöskatter och miljöavgifter ökar i medlemsländerna, och att man önskar stödja denna utveckling, då den ger möjligheter till en mer kostnadseffektiv miljöpolitik. Man drar slutsatsen att det finns ett betydande utrymme för handling i medlemsländerna.

Punktskattekommittén

Kommissionen har i ett direktivförslag till rådet föreslagit ökade befogenheter för den s.k. punktskattekommittén, KOM (97) 326 slutlig. Den-

na upprättades vid tillkomsten av det s.k. cirkulationsdirektivet för punkt-skattepliktiga varor, 92/12/EEG, för att granska de gemenskapsåtgärder som är nödvändiga för att genomföra bestämmelserna om punktskatter. Kommittén består av företrädare för medlemsländerna och kommissionen. Den fungerar i dag dels som normgivande kommitté vad gäller åtgärder som är nödvändiga för tillämpningen av vissa angivna artiklar i direktiv 92/12/EEG, dels som rådgivande kommitté för tillämpningen av andra gemenskapsbestämmelser om punktskatter. Kommitténs beslut fattas med kvalificerad majoritet. Dess riktlinjer för tillämpningen av de gemensamma punktskattebestämmelserna är inte offentliga och de är inte heller bindande för medlemsstaterna. Som ett led i harmoniseringssträvandena inom gemenskapen föreslås nu att punktskattekommitténs normgivande befogenhet utvidgas. Kommittén skall genom kvalificerad majoritet kunna fatta bindande beslut vad gäller nödvändiga åtgärder för en korrekt och enhetlig tillämpning av bestämmelserna i direktiv 92/12/EEG och bestämmelserna i de s.k. strukturdirektiven på punktskatteområdet. Gemenskapsbestämmelser för skattenivåer faller utanför förslagets tillämpningsområde.

13 EU:s budget

EU:s budget omfattar Europeiska gemenskapens samtliga förväntade inkomster och utgifter. Därutöver omfattar budgeten i huvudsak endast administrativa merkostnader för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och för det rättsliga och inrikes samarbetet.

13.1 Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU-budgeten

EU-budgeten omfattar Europeiska gemenskapens samtliga förväntade inkomster och utgifter. I viss utsträckning kan också utgifter avseende unionens utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete samt samarbetet i rättsliga och inrikes frågor hanteras inom ramen för EU-budgeten. Budgeten finansieras huvudsakligen av de s.k. egna medlen, vilka utgörs av avgifter från medlemsländerna. Övriga inkomster ger bidrag till finansieringen och utgörs av eventuellt överskott från föregående år, diverse gemenskapsskatter, räntor på böter, EES-ländernas bidrag och diverse övriga inkomster.

Egna medel definieras i rådets beslut om systemet för gemenskapernas egna medel (94/728/EG, Euroatom). Den sammanlagda avgiften från medlemsländerna till gemenskapsbudgeten består av fyra huvudkomponenter: tullar, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter, mervärdeskattebaserad avgift samt en avgift beräknad på bruttonationalinkomsten. I egna medel-beslutet ges också Storbritannien en budgetreduktion.

Inkomsterna från den gemensamma tulltaxan utgör egna medel för Europeiska gemenskapen och tillfaller därför gemenskapsbudgeten. Med-

lemsländerna får dock behålla 10 procent av uppburna medel för att täcka administrativa kostnader i samband med uppbörden.

Särskilda tullar på jordbruksprodukter och de särskilda avgifterna på sockerproduktionen vilka tas ut i enlighet med EG:s regelverk utgör i likhet med tullarna enligt den gemensamma tulltaxan gemenskapsbudgetens egna medel. Även för dessa avgifter gäller att medlemslandet får behålla 10 procent av uppbörden för att täcka administrativa kostnader kopplade till uppbörden.

Den mervärdesskattebaserade komponenten i avgiften till EU:s budget beräknas som en procentuell andel av en prognos av medlemslandets mervärdesskattebas för det år budgeten avser. Den nationella skattebasen korrigeras härvid för (godkända) avvikelser från och variationer inom EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv så att en enhetlig skattebas erhålles. Uttaget var för 1997 högst satt till 1,16 procent av momsbasen. Det faktiska uttaget fastställs i EU-budgeten för respektive år. Efter avslutat budgetår korrigeras utfallet för avvikelser från den prognosticerade basen så att fastställt procentuellt uttag vidmakthålls.

Avgiften baserad på bruttonationalinkomsten (BNI-avgiften) beräknas på en prognos av medlemslandets BNI till marknadspriser för budgeteringsåret. Uttaget beräknas som en procentuell andel av gemenskapens samlade BNI mot bakgrund av återstående finansieringsbehov sedan övriga avgifter beräknats. BNI-avgiften korrigeras i efterhand med hänsyn till utfall.

Vid Europeiska rådets möte i Edinburgh 1992 träffades en överenskommelse om gemenskapsbudgetens utveckling och finansiering under perioden 1993–1999. Överenskommelsen har därefter formaliserats i rådets beslut om gemenskapens egna medel (94/728/EG, Euroatom), vilket under 1996 antogs i enlighet med fördraget. Beslutet fastställer budgetens totala volymutveckling genom att fastställa utvecklingen för uttaget av egna medel. Taket är fastställt i förhållande till gemenskapens samlade BNI. Beslutet innebär att budgetens högsta möjliga omslutning under perioden ökar från 1,20 procent av BNI till 1,27 procent 1999. Principerna för fördelningen mellan medelsslagen fastställs också i egna medelsbeslutet. Där anges en successiv förskjutning av tyngdpunkten från momsbasavgiften mot BNI-avgiften. Detta tar sig uttryck i att momsbasuttaget under perioden 1995–1999 minskas i lika steg från 1,4 procent 1994 till 1 procent 1999, samt att taket för uttaget av momsbasavgift under samma period för medlemsländer med BNI per capita lägre än 90 procent av gemenskapsgenomsnittet sänks till 50 procent 1995 och för övriga sänks i lika steg under perioden från 55 procent till 50 procent av BNI 1999. Detta är uttryck för en önskan att åstadkomma större progressivitet i uttaget från medlemsländerna. I beslutet förlängs också den brittiska budgetreduktionen.

För svensk del innebär beslutet att vår andel av finansieringen av budgeten kan förväntas öka under perioden.

Sverige får enligt anslutningsfördraget under de fyra första åren av medlemskapet en successivt minskande återbetalning av delar av avgiften enligt den s.k. infasningsöverenskommelsen.

Avgiften för 1997 uppgick enligt preliminärt utfall för statsbudgeten till 20 181 miljoner kronor. Återbetalningen till följd av infasningsöver-

13.2 Budgetens utgifter och budgetarbetet under 1997

EU:s budget omfattade år 1997 ca 89,1 miljarder ecu i s.k. åtagandebemyndiganden, vilket motsvarar ca 760 miljarder kronor. Ungefär hälften av utgifterna går till jordbruksstöd under utgiftskategori 1 och omkring en tredjedel till olika former av strukturstöd såsom regional- och arbetsmarknadsstöd under utgiftskategori 2. EU-budgeten finansierar inom ramen för utgiftskategori 3 dessutom olika åtgärder som hänger samman med den inre marknaden, t.ex. forskning och utveckling, miljöåtgärder, kulturstöd och investeringar i infrastruktur. Vidare finansieras utrikespolitiska åtgärder (kategori 4), främst i form av bistånd, samt administrationskostnader för EU:s olika institutioner (kategori 5). Utgiftskategorierna 3–5 tar i anspråk ca 5 procent vardera av EU-budgeten.

EU-budgetens inriktning och nivå bestäms av tre faktorer. För det första har långtidsbudgeten, det finansiella perspektivet, avgörande betydelse genom att ange ramar för de fem utgiftskategorierna och ramen för de totala utgifterna. För det andra bestäms inriktningen och i stor utsträckning nivån på utgifterna inom ramen för den ordinarie lagstiftningsprocessen inom EU. För det tredje spelar EU:s egen årliga budgetprocess en viktig roll för att slutligt avgöra nivån på utgifterna.

Sverige har i budgetprocessen 1997 verkat för en restriktiv EU-budget för 1998. Under 1997 har Ekofin-rådet, som inte har någon egentlig roll i budgetprocessen, haft en viktig funktion för att åstadkomma en restriktiv budget för 1998. Både vid Ekofin-rådet i januari och vid det informella Ekofin-rådets möte i april framförde flertalet medlemsstater, däribland Sverige, vikten av en restriktiv budget för 1998. Detta bidrog till att kommissionens budgetförslag för 1998 var mer restriktivt än tidigare års förslag. Sverige, tillsammans med flertalet medlemsstater, ansåg dock att det fanns utrymme för ytterligare neddragningar, vilket ledde till att budgetrådet i juli beslutade om en lägre budget för 1998 än vad kommissionen föreslagit.

Rådet och Europaparlamentet har därefter under hösten enats i en paketöverenskommelse som innebär neddragningar på 1,2 miljarder ecu (10 miljarder kronor) av betalningsbemyndiganden jämfört med kommissionens förslag. Hälften av neddragningarna görs på jordbruksområdet.

Sverige driver generellt en återhållsam budgetpolitik inom EU. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är en prioriterad fråga för Sverige. Besparingen som Europaparlamentet och rådet enades kring innebär att de svenska avgiftsinbetalningarna under 1998 minskar med 300 miljoner kronor jämfört med vad som blivit fallet med kommissionens ursprungliga budgetförslag. Även om Sverige skulle vilja genomföra mer strukturellt inriktade besparingar – framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken och genom att minska åtagandebemyndiganden på andra områden – ligger den överenskomna besparingen väl i linje med de svenska intressena.

Med återflöde brukar normalt avses de utgifter på EU:s budget som riktar sig mot ett särskilt medlemsland. Det är inte möjligt att beskriva hela EU-budgeten i sådana termer. Redovisningen av EU-budgeten är inte heller upplagd på ett sådant sätt att återflödet för ett enskilt land är lätt avläsbart. Återflödet är intressant bl.a. som ett uttryck för hur man använder de resurser som medlemsländerna genom sina betalningar till budgeten ställer till EU:s förfogande. För 1997 finns ännu inga sammanställningar över budgetens utfall i detta perspektiv.

Kommissionen har dock överlämnat en sammanställning över utgifterna för 1996 fördelade på medlemsländerna. I sammanställningen framgår att det faktiska återflödet till Sverige 1996 uppgick till 1 260 miljoner ecu (mecu) eller 10,8 miljarder kronor vid kursen 8,60 kr/ecu, vilket är den kurs som redovisas för betalningarna 1996. I detta belopp ingår den s.k. infasningsåterbetalningen i enlighet med anslutningsfördraget. Infasningen uppgick 1996 till ca 3,6 miljarder kronor.

Räknat per capita uppgick återflödet till 143 ecu, vilket innebar att enbart Storbritannien, Tyskland och Nederländerna hade lägre återflöde per capita än Sverige. Det bör dock påpekas att 1996 inte är ett helt representativt år för Sverige och de övriga nya medlemsländerna, dels beroende på infasningsarrangemangen, dels på att återflödet inte i alla delar kan antas ha kommit upp i en normal nivå.

Det svenska återflödet fördelade sig enligt följande (anges i miljoner ecu):

Jordbruksstöd	624,1	50 %
Strukturfonder	96,6	8 %
Infasning	432,0	34 %
Inre åtgärder	107,9	8 %
varav:		
<i>Forskning och utbildning</i>	72,7	6 %
<i>Utbildning, ungdom och kultur</i>	15,3	1 %
<i>Transeuropeiska nätverk</i>	8,3	<1 %
<i>Energi och miljö</i>	4,8	<1 %
<i>Övrigt</i>	6,8	<1 %
Totalt	1260,0	100 %

Av återflödet utan infasningen utgjorde jordbruksstödet 75 procent och strukturstöden 12 procent, dvs. tillsammans 87 procent av återflödet.

Fördelningen innehåller inga administrativa utgifter. Utrikes åtgärder, programsamarbete med tredje land liksom betalningar till Europeiska investeringsfonden har inte heller tagits med i kommissionens redovisning per medlemsland.

På statsbudgeten bruttoredo visas det återflöde som administreras av svenska myndigheter, dvs. betalningarna från kommissionen redovisas mot inkomstitel, medan de utbetalningar svenska myndigheter gör på kommissionens vägnar redovisas mot anslag på statsbudgetens utgifts-sida. Alla betalningar från kommissionen av detta slag till svenska myn-

digheter redovisas under inkomsttitel 6000. Man kan alltså där få en uppfattning om storleksordningen på den del av återflödet som administreras av svenska myndigheter ett visst år beskrivet i termer av kommissionens utbetalningar. Det är dock viktigt att påpeka att svenska myndigheter inte administrerar samtliga utgifter på EU-budgeten som riktar sig mot Sverige och alltså skulle ingå i termen återflöde. Exempel på återflöde som inte fångas över statsbudgeten är forskningsstöd inom ramprogrammet för forskning. Det preliminära utfallet för inkomsttitel 6000 år 1997 uppgår till ca 8,7 miljarder kronor. Den gemensamma jordbrukspolitiken svarade för 6,4 miljarder av detta och strukturfonderna för 2,2 miljarder kronor. Infasningsåterbetalningen redovisas separat under inkomsttitel 7000 och ingår alltså inte i det redovisade återflödet. Som nämnts under avsnitt 13.1 uppgår dessa betalningar 1997 till 661 miljoner kronor.

Vad gäller strukturpolitiken är utfallet för ett enskilt år något missvisande eftersom utformningen av strukturfondsbeslutet innebär att ett visst belopp görs tillgängligt för Sverige under perioden 1995-1999, men att utfallet fördelat över åren kan variera beroende på de beslutade programmens utformning och betalningstidpunkter. Tillgängligt belopp för hela femårsperioden motsvarar i genomsnitt 2,5 miljarder kronor per år.

14 Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Kontrollen över hur EU:s budgetmedel används har givits stor uppmärksamhet även under 1997. EG-fördraget föreskriver att medlemsstaterna skall bekämpa bedrägerier som riktar sig mot unionens finansiella intressen. Medlemsstaterna har också förbundit sig att låta nationella förvaltningar samarbeta med kommissionen för att skydda medlemsstaterna mot bedrägerier.

14.1 Amsterdamfördraget

I den förra fördragsöversynen som beslutades i Maastricht infördes för första gången en särskild bestämmelse i fördraget, artikel 209a, som klargjorde medlemsstaternas ansvar att skydda EU-medlen mot bedrägerier. Kampen mot bedrägerier och andra oegentligheter med EU:s medel har fortsatt stått mycket högt på unionens dagordning, vilket har resulterat i flera viktiga tillägg till dessa bestämmelser.

Tilläggen innebär att EU:s institutioner och medlemsstater är skyldiga att se till att EU-medlen ges ett likvärdigt skydd i hela unionen, dvs. samtliga medel i EU:s budget och i alla medlemsstater. Detta innebär att en medlemsstat inte längre kan släpa efter med att vidta åtgärder mot bedrägerier mot EU:s budget med hänvisning till att nationella regler för nationella medel inte kräver det.

Beslut om att införa horisontella regler för att bekämpa bedrägerier, dvs. som berör samtliga sektorer och som inte avser rent straffrättsliga åtgärder, ingår numera också bland de frågor som till följd av regerings-

konferensen skall beslutas med kvalificerad majoritet i rådet. Tidigare krävdes enhällighet, vilket innebar att viktiga beslut om åtgärder kunde blockeras av en enskild medlemsstat. Skr. 1997/98:60

14.2 Åtgärder inom inrikes och rättsligt samarbete

En straffrättslig konvention om skydd för EG:s finansiella intressen (bedrägerikonventionen) skrevs under av medlemsstaterna den 26 juli 1995 (EGT C nr 316, 27.11.1995, s. 48). Konventionen innebär att staterna åtar sig att straffbelägga olika former av bedrägerier som skadligt kan påverka EU:s budget. Ett första protokoll till konventionen med bestämmelser om korruption som kan inverka menligt på EG:s finanser undertecknades den 27 september 1996 (EGT C nr 313, 23.10.1996, s. 1).

Den arbetsgrupp som tagit fram dessa instrument har under året färdigställt ett andra protokoll till bedrägerikonventionen. Protokollet undertecknades den 19 juni 1997 (EGT C nr 221, 19.7.1997, s. 11). Det innehåller främst regler om ansvar för juridiska personer för EU-bedrägerier som begås i dess verksamhet och om samarbete med kommissionen i brottsundersökningar rörande EU-bedrägerier. Dessutom finns regler om penningtvätt och förverkande. Det informationsutbyte med kommissionen som kan bli aktuellt i samband med brottsundersökningar omgärdas av regler om dataskydd. EG-domstolen ges en roll som uttolkare av protokollet vid tolkningstvister.

14.3 Övriga åtgärder för att stärka skyddet av EU:s medel

14.3.1 SEM 2000 – program för förbättrad styrning och kontroll

Under 1997 har flera viktiga åtgärder beslutats inom ramen för kommissionens program för förbättrad styrning och kontroll, SEM 2000 (Sound and Efficient Management), i linje med de rekommendationer som Europeiska rådet ställde sig bakom i december 1996. Den särskilda gruppen med personliga representanter för finansministrarna har under året sammanträtt tre gånger under kommissionsledamöterna Gradins och Liikans ledning. Uppgiften har varit att följa arbetet samt försöka lösa vissa utestående frågor. Lägesrapporter har lämnats till Ekofin-rådet i juni och november 1997. Den senare rapporten överlämnades även till Europeiska rådet i Luxemburg i december.

De viktigaste framstegen har gjorts inom strukturfondsområdet. I mars infördes klarare regler och riktlinjer för vad strukturfondsmedlen får användas till. I oktober beslutade kommissionen om en ny förordning, förordning (EG) nr 2064/97, med bestämmelser om minimistandard för medlemsstaternas finansiella kontroll av strukturfondsmedlen. Kommissionen har även antagit riktlinjer för tillämpning av s.k. finansiella nettokorrigeringar riktade mot medlemsstater som underlåter att vidta erforderliga åtgärder mot oegentligheter med strukturfondsmedel.

Ett annat viktigt område där åtgärder inletts är transitområdet, dvs. förtullningssystemet för varor och tjänster inom EU. Ett gemensamt dato-

riserat system för samtliga tullkontor t.ex. är under uppbyggnad. Ett tredje område är den utvecklade dialogen mellan revisionsrätten, kommissionen och medlemsstaterna. Skr. 1997/98:60

14.3.2 Revisionsrättens iakttagelser

Revisionsrätten presenterade i november 1997 sin årsrapport avseende 1996. Samtidigt presenterades en revisionsförklaring om huruvida redovisningen av EU-budgeten är rättvisande och tillförlitlig och om de underliggande transaktionerna är lagliga och korrekta, även denna avseende 1996. Rätten har under 1997 vidare utgivit sex specialrapporter (tre på jordbruksområdet och tre om bistånd).

I årsrapporten konstateras i huvudsak samma typ av brister som noterades i föregående års rapport. På nästan samtliga områden finns iakttagelser om brister i förvaltning och kontroll som tyder på att utvecklingen av lämpliga redovisnings- och kontrollsystem släpar efter. Rätten konstaterar att kommissionen har svårigheter att inom bidragssystemen kontrollera unionens finanser avseende laglighet, korrekthet och sund ekonomisk förvaltning. Problemen är av sådan art att kommissionen inte är i stånd att utöva sin centrala roll när det gäller förvaltningen av budgeten. Problemen är särskilt påtagliga när det gäller strukturfonderna, men även den gemensamma jordbrukspolitiken.

Iakttagelser som påtalas utöver bristande redovisnings- och kontrollsystem är t.ex. bristfälliga definitioner av programmets mål och innehåll, avsaknad av medfinansiering och brist på information om hur verksamheterna framskrider. I övrigt påtalas bland annat bristande samordning, svaga utvärderingar, otydliga avtalsbestämmelser (bistånd), bristande kontroller på plats (fiskefonden), godkännande av projekt utan att det finns tillräckliga anslag (bistånd), komplexa regler ledande till felaktiga utbetalningar (stöd till små och medelstora företag).

Förbättringar av styrsystem på framför allt jordbruksområdet konstateras, vilket har lett till att felaktiga utbetalningar upptäcks och korrigeras. Kommissionen strävar också efter att lösa många av de problem och svagheter som rätten påpekar genom att fullfölja SEM 2000-initiativet.

Rådets beredning av rättens iakttagelser för 1996 inleds i januari 1998 och kommer att avslutas med att en rekommendation avges till Europaparlamentet om huruvida kommissionen bör beviljas ansvarsfrihet för 1996 års budget. Parlamentet tar ställning till detta i april 1998.

15 Transporter

På transportområdet skall EG-fördragets övergripande mål uppnås inom ramen för en gemensam transportpolitik. I detta syfte skall rådet fatta beslut om gemensamma regler för transporter till, från och genom medlemsstaternas territorier, villkor för utländska företag som utför transporter i en medlemsstat, åtgärder för att förbättra transportsäkerheten och andra lämpliga bestämmelser.

Under år 1995 inrättade rådet en högnivågrupp för telematik på transportområdet, dvs. informationsteknik tillämpad inom vägtrafiken. Gruppen har samlats två gånger under 1997. Under våren avslutade gruppen arbetet med att ta fram en handlingsplan åt kommissionen. Planen avser en gemenskapsstrategi och ram för utbyggnaden av vägtransporttelematiken i Europa och skall också innehålla förslag till inledande åtgärder. Som områden med högsta prioritet föreslås trafikinformationstjänster, elektronisk avgiftsbetalning, utbyte av transportinformation, informationshantering, utformningen av gränssnittet människa och maskiner samt systemarkitektur. För att främja införandet av radiotjänsten RDS-TMC och utbyte av trafikinformation inom ramen för handlingsplanen har man undertecknat två överenskommelser. Kommissionen har överlämnat handlingsplanen till rådet som antagit rådsslutsatser och en resolution i frågan. Rådet har också tagit upp frågorna om möjlighet för användare att utnyttja olika system (interoperabilitet) och elektronisk avgiftsbetalning och som ett led i detta antagit en resolution.

15.2 Sommartid

Europaparlamentet och rådet har den 22 juli 1997 enats om sitt åttonde direktiv 97/44/EG om bestämmelser som rör sommartid. Genom direktivet övergår samtliga medlemsstater till sommartid samtidigt den sista söndagen i mars och tillbaka till normaltid sista söndagen i oktober. Direktivet gäller åren 1998–2001.

15.3 Landtransporter

15.3.1 Vägtransporter

Färdskrivare

Rådet godkände vid sitt möte den 17–18 juni 1997 ett utkast till gemensam ståndpunkt om ändring av förordning (EEG) nr 3821/85 om färdskrivare vid vägtransporter och direktiv 88/599/EEG om tillämpningen av förordningarna (EEG) nr 3820/85 och nr 3821/85. Innehållet i ståndpunkten syftar till att förbättra tillämpningen och efterlevnaden av den sociala lagstiftningen om vägtransporter och i synnerhet förarnas kör- och vilotider. I den gemensamma ståndpunkten föreskrivs bl.a. att det skall vara obligatoriskt att utrusta alla nya fordon med en helt digital färdskrivare från och med den 1 juli 2000 om alla villkor är uppfyllda.

Tillträde till yrket

Rådet kunde den 9 oktober 1997 nå politisk enighet om innehållet i en gemensam ståndpunkt beträffande ett förslag till ändring av direktivet 96/26/EG om ”tillträde till yrket”. I den gemensamma ståndpunkten före-

skrivs bl.a. skärpta krav vad gäller de ekonomiska resurserna och kompetensen för att bedriva yrkesmässig trafik. Skr. 1997/98:60

Vägtransportavtal med länder utanför EU

Kommissionen har under året fortsatt förhandlingarna med Schweiz om att ingå avtal om luft- och landtransporter i syfte att bl.a. få använda lastbilar med totalvikt upp till 40 ton för transporter på schweiziskt territorium. Förhandlingarna har även under 1997 erbjudit stora svårigheter och flera viktiga frågor är fortfarande olösta, särskilt vad gäller regler om vägavgifter och deras omfattning.

Vidare pågår det förhandlingar om tillfälliga busstransporter samt om vissa transittrafikfrågor med bl.a. länderna i Central- och Östeuropa.

Motorfordonsfrågor

Under 1997 trädde direktiv 96/53/EG om mått och vikt för tunga fordon i trafik i kraft inom gemenskapen. Direktivet ger möjlighet för Sverige och Finland att behålla sina längre fordonskombinationer på 24 respektive 22 m under förutsättning att länderna på sina territorier tillåter transportföretag att använda fordonskombinationer enligt ett modulsysteem som medger en maximal längd av 25,25 m. Det svenska modulsystemet infördes den 1 november 1997, och ett liknande system infördes den 1 augusti 1997 i Finland. På sikt finns möjligheten att även övriga medlemsländer kan använda dessa längre fordon. Under 1997 antogs också direktiv 97/27/EG om massa och dimensioner för tunga fordon som ger möjlighet till ett gemensamt typgodkännande av chassi och hytt. Det innebär ett steg på vägen mot ett fullständigt system för typgodkännande av sådana fordon. Direktiv 97/24/EG som fastställer regler för komponenter och egenskaper hos två- och trehjuliga motorfordon antogs i juni 1997 och innebär att ett fullständigt system för typgodkännande av dessa fordon kommer att införas i Sverige senast den 18 december 1998. I typgodkännandedirektivet för jord- och skogsbrukstraktorer har den högsta tillåtna hastigheten höjts från 30 km/tim till 40 km/tim genom bl.a. ändring i direktiv 97/54/EG. Förändringen kommer att träda i kraft i svensk lagstiftning i februari 1998.

De flesta frågor som rör delar och egenskaper hos motorfordon behandlas först i ECE (Ekonomiska kommittén för Europa), som är ett europeiskt organ under Förenta nationerna, för att sedan införlivas i gemenskapsrätten genom direktiv. En ECE-överenskommelse från år 1958 har reviderats för att möjliggöra att gemenskapen blir medlem i organisationen och företräder medlemsländerna. Ett sådant beslut togs i november 1997. Samtidigt förhandlar gemenskapen med USA om en parallell överenskommelse mellan ECE och USA som möjliggör ömsesidig tillämpning av regler om motorfordon.

År 1991 inrättade kommissionen en högnivågrupp för trafiksäkerhet, och år 1993 presenterade kommissionen ett första handlingsprogram om vägsäkerhet. Programmet har genomförts, vilket har lett till klara framsteg enligt den utvärdering som kommissionen har låtit göra. Under våren 1997 lade kommissionen fram ett nytt förslag till handlingsprogram för trafiksäkerhet avseende åren 1997–2001. Rådet behandlade det nya trafiksäkerhetsprogrammet i juni 1997 och välkomnade bl.a. att kommissionens högnivågrupp planerar nya gemensamma initiativ för ett integrerat synsätt på trafiksäkerhet.

Rådet uppmanar kommissionen att bl.a. samla in och sprida uppgifter som kan leda till förbättringar av trafikanternas beteenden och infrastrukturen. Vidare uppmanas kommissionen att i samarbete med medlemsstaterna ta initiativ till att minska riskerna för och konsekvenserna av trafikolyckor. Bland åtgärder som rådet förespråkar kan nämnas fortsatta prov inom ramen för Euro-NCAP (krockprov av nya bilar), förbättring av personbilars fronter, förbättring av standarder för bilars säkerhetsutrustning och ökning av dess användning.

Hösten 1997 aviserade kommissionen att man överväger att föreslå en harmonisering av straffgränsen för maximal alkoholkoncentration i blodet vid bilkörning till 0,5 promille. Ett eventuellt förslag kommer endast att påverka de medlemsstater som i dag har en högre gräns än 0,5 promille. Kommissionen har också aktualiserat frågan om varselljus. Dessutom har man diskuterat prioriteringar av väginformatikåtgärder som främjar trafiksäkerhet.

Beskattning av tung trafik vid utnyttjande av viss infrastruktur

Hösten 1996 överlämnade kommissionen till rådet ett förslag till nytt direktiv om beskattning av tunga lastfordon för användning av vissa infrastrukturer (KOM (96) 331 slutlig). Det nya direktivet skall ersätta det som nu tillämpas, rådets direktiv 93/89/EEG, som i juli 1995 på formella grunder upphävdes av EG-domstolen. Kommissionens förslag innehåller flera nyheter i förhållande till det gamla direktivet, bl.a. förslag om införande av en differentiering av vägavgifterna beroende på fordonens miljöpåverkan. Medlemsstaterna har under rådsbehandlingen ännu inte kunnat nå enighet om innehållet i det nya direktivet. Behandlingen av förslaget fortsätter därför även under 1998.

15.3.2 Järnväg

Godskorridorer för järnväg

Kommissionen överlämnade i maj ett meddelande till Europaparlamentet och rådet om godskorridorer för järnväg (s.k. freight freeways). I meddelandet beskrivs de kriterier som bör gälla för korridorerna. Dessa skall vara öppna för alla och ha förenklade regler för banupplåtelse. Vidare sammanfattas det arbete som genomförts i den av kommissionen ledda högnivågruppen om godskorridorer. Meddelandet behandlades vid trans-

portministermötet i juni. Vid samma möte tillkännagav Sverige att man tillsammans med Danmark skulle ansluta sig till det frivilliga arbete med att etablera godskorridorer som sedan början av året bedrivits av Nederländerna, Tyskland, Österrike och Italien. Målsättningen är att korridorerna till de nordiska länderna skall vara öppna hösten 1998.

I samband med transportministrarnas möte i december 1997 ingick ministrarna i Österrike, Danmark, Tyskland, Italien, Nederländerna och Sverige en underhandsöverenskommelse om ett pilotprojekt för nord-sydliga korridorer för godstrafik. När man undertecknade överenskommelsen förväntade man sig också att transportministrarna i Schweiz och Norge skulle ansluta sig till överenskommelsen.

Kombinerade transporter

Kommissionen har under 1997 tagit initiativ till att omarbota direktiven 92/106/EEG och 96/53/EG för att främja kombinerade transporter. Förslag har lagts fram om att utvidga begreppet ”kombinerad transport”, om att tillåta tyngre laster (44 ton) och om att införa förmåner för lastbilar i kombitrafik (t.ex. att undanta dessa från helgrestriktioner och ge fordons-skattelättnader). Sverige har en positiv inställning till att främja kombinerade transporter. EU satsar på kombinerad trafik genom det s.k. PACT-programmet, där pilotprojekt kan få ekonomiskt stöd. Sverige medverkar vid värderingen av projektansökningarna.

15.3.3 Inre vattenvägar

Arbetet med att slutföra de år 1995 beslutade åtgärderna om bl.a. avreglering av transporter på de inre vattenvägarna har pågått även under 1997. Inför EU:s utvidgning pågår nu förhandlingar bl.a. med Polen och Ungern om att koppla samman deras inre vattenvägar med dem inom unionen och skapa gemensamma regler. Ett särskilt direktiv om transporter av farligt gods på de inre vattenvägarna är under beredning.

15.4 Sjöfart

15.4.1 Sjösäkerhet

Rådet har under året antagit en gemensam ståndpunkt om kommissionens förslag till säkerhetsbestämmelser och säkerhetsstandarder för passagerarfartyg. Ett direktiv om införande av harmoniserade säkerhetsregler för fiskefartyg som har en längd av 24 meter eller däröver har slutligt antagits. Under året har rådsarbetet framför allt koncentrerats på två förslag från kommissionen, nämligen registrering av ombordvarande på passagerarfartyg, och ändringar i rådets direktiv 94/58/EG om minimikrav på utbildning för sjöfolk.

Mot slutet av året har rådet behandlat ett förslag till vissa ändringar i rådets direktiv 95/21/EG om hamnstatskontroll. Ändringarna föranleds av att den internationella säkerhetsorganisationskoden (ISM-koden), börjar gälla internationellt för flertalet fartygskategorier den 1 juli 1998.

Internationella haverikommissionens rapport om Estonias förlisning

Vid transportministrarnas möte den 10–11 december 1997 tog Sverige upp den rapport som lämnats av den internationella haverikommissionen med anledning av M/S Estonias förlisning. Bl.a. framhölls avsnittet i rapporten som handlar om att nya regler för konstruktion, utrustning m.m. i princip inte gäller retroaktivt för existerande fartyg. Sverige inbjöd också till en sjösäkerhetskonferens i Stockholm under april 1998 för att närmare diskutera de rekommendationer som förts fram efter Estonia-katastrofen.

15.4.2 Gemensam sjöfartspolitik

I mars 1996 presenterade kommissionen sitt sjöfartspolitiska idéförslag ”Mot en ny sjöfartspolitik”, som resulterade i en rådsresolution i december 1996. I maj 1997 publicerade kommissionen ”Gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till sjötransport” (97/C205/05), i vilken man redovisar alla de statliga stöd som är tillåtna att använda. Flera medlemsstater har under året påbörjat en utökning av sina stödsystem inom ramen för de nya reglerna.

Närsjöfarten behandlades ånyo under våren 1997 i anslutning till ordförandeskapets förslag om att stärka den organisatoriska basen i medlemsstaterna, och en resolution antogs med den innebörden.

Kommissionen genomförde sitt årliga Maritime Industries Forum i juni 1997 i Göteborg med cirka 200 deltagare från hela unionen. Den svenska regeringen stod som värd med stöd av ett stort antal sjöfartsintressenter.

Under hösten 1997 redovisade kommissionen sin andra rapport om hur utvecklingen av sjöfartscabotaget fortskrider. Den beslutade avregleringen genomförs stegvis enligt den plan som fastlagts, och kommissionen menar att den inte på något avgörande sätt påverkat konkurrenssituationen negativt. Kommissionen föreslog samtidigt att cabotageförordningen skulle införlivas i EES-avtalet. Ett sådant beslut har nu fattats.

15.4.3 Sjöfartsavtal med tredje land

I det sjöfartspolitiska idédokumentet från 1996 lade kommissionen fram tankegången att förhållandena mellan gemenskapen och tredje land borde regleras betydligt bättre än i dag och att kommissionen skulle ges tydligare förhandlingsmandat såväl i multi- som bilaterala avtalssammanhang. Medlemsstaterna har i princip ställt sig positiva till en sådan inriktning men krävt att också själva få ett avgörande inflytande i förhandlingarna. Diskussionerna är ännu inte avslutade i den principiella delen. Kommis-

sionen har dock ansett att det – oberoende av detta – är mycket angeläget att träffa sjöfartsavtal med bl.a. Folkrepubliken Kina och Indien. EU:s handelsflotta diskrimineras i viss utsträckning, och dessa problem bör undanröjas. Skr. 1997/98:60

15.5 Luftfart

15.5.1 Flygtrafikledning

Arbetet med att reformera den europeiska flygtrafikledningen har fortsatt inom EU, ECAC (European Civil Aviation Conference) och Eurocontrol den europeiska organisationen för säkrare flygtrafiktjänster. Den 14 februari 1997 fattade ECAC:s transportministrar beslut om genomgripande institutionella förändringar av Eurocontrol i syfte att stärka organisationens reglerande befogenheter inom flygtrafikledningsområdet. Den 27 juni 1997 undertecknades den reviderade Eurocontrolkonventionen i enlighet med ministrarnas beslut. Inom EU har diskussionerna fortsatt om gemenskapens framtida roll som medlem av Eurocontrol. Sverige stöder de övergripande målsättningarna i detta arbete. Ett viktigt svenskt krav är att behålla vårt integrerade civila/militära flygtrafikledningssystem.

15.5.2 Förhållandet till tredje länder

EU och USA

Kommissionen, med biträde av medlemsstaterna, har haft ytterligare en luftfartsförhandling med USA, grundad på det mandat rådet beslutade om i juni 1996. Förhandlingarna har i sin första fas omfattat vissa regelverksfrågor knutna till genomförandet av det gemensamma lufttrafikområdet över Atlanten, vilket är förhandlingarnas slutmål. Den amerikanska inställningen har varit att även frågor om bl.a. trafikrättigheter måste upp på bordet för att egentliga förhandlingar skall kunna inledas. Kommissionen har nyligen, för att kunna komma vidare, presenterat ett förslag till ett utvidgat mandat som skulle ge kommissionen möjlighet att diskutera alla aspekter av ett gemensamt lufttrafikområde med USA. Rådet har debatterat detta förslag.

Sverige har ställt sig positivt till kommissionens arbete under förutsättning att det inte kommer att medföra en försämring av vad som gäller enligt det s.k. open skies-avtal som Sverige redan har med USA.

EU och Schweiz

Förhandlingar pågår fortfarande med Schweiz om luftfart. Dessa förhandlingar är dock sammankopplade med frågor om bl.a. vägtransporter (se avsnitt 15.3.1).

Kommissionen, tillsammans med medlemsstaterna, har under våren 1997 på bilateral basis haft inledande diskussioner med de tio central- och östeuropeiska staterna inför luftfartsförhandlingarna om utvidgning av den inre luftfartsmarknaden. Sverige har medverkat vid diskussionerna med de baltiska staterna och Polen. En oberoende säkerhetsbedömning av respektive stat har parallellt utförts av Joint Aviation Authorities (JAA). Vid ett möte i september 1997 med den speciella kommittén, bestående av kommissionen, medlemsstaterna samt de östeuropeiska staterna, godkändes enhälligt förhandlingarnas slutmål om en gemensam inre luftfartsmarknad. Under 1998 kommer man att inleda de bilaterala förhandlingarna mellan gemenskapen och de central- och östeuropeiska länderna om utvidgning av den inre luftfartsmarknaden. Sverige kommer att vara representerat i förhandlingsdelegationen.

15.5.3 Flygsäkerhet

Ett direktivförslag angående rampinspektioner av flygplan har utarbetats av kommissionen och diskuterats vid ministerrådet i juni 1997. Förslaget innebär att medlemsstaterna åläggs att göra utökade rampinspektioner av flygplan från länder utanför EU, att staterna skall upprätta en gemensam databas för att lokalisera säkerhetsbrister, att experthjälp skall kunna erbjudas till tredje land samt att kommissionen och medlemsstaterna skall kunna meddela flygförbud för flygbolag som inte uppfyller säkerhetskraven. Sverige har välkomnat kommissionens förslag. Ett utestående problem för Sverige är relaterat till sekretess vad gäller vissa uppgifter i den gemensamma databasen. Sverige har i frågan verkat för öppenhet och offentlighet.

Diskussionerna om att bilda en gemensam europeisk flygsäkerhetsmyndighet har fortsatt under året. Flera tekniska frågor har bearbetats, bl.a. om organisationens verksamheter och struktur. Enighet har uppnåtts vad gäller organisationens legala natur, vilket innebär att flera stater utöver EU-staterna skall kunna bli medlemmar i säkerhetsmyndigheten. Sverige stöder den övergripande inriktningen i arbetet.

Ministerrådet har i december 1997 godkänt ett avtal om samarbete och utveckling av ett europeiskt bidrag till ett globalt system för satellitnavigering. Avtalsparterna EG, Europeiska rymdstyrelsen (ESA) och Eurocontrol skall tillsammans verka för att Europa skall kunna tillhandahålla tjänster för satellitnavigering som svarar mot alla civila användares operationella behov. Sverige stöder den långsiktiga inriktningen av kommissionens avtalsförslag, medan vi är tveksamma till några av de kortsiktiga lösningarna där vi förordar en mer flexibel inriktning.

15.5.4 Lufttrafikföretagens ansvar vid flygolyckor

Under hösten 1997 har rådet beslutat förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar vid olyckor. Innebörden av EG-förordningen är i huvudsak att en passagerare som

drabbas av en personskada vid en flygolycka när han flyger med ett s.k. EG-lufttrafikföretag får förbättrade möjligheter till ersättning av företaget. Företaget ansvarar strikt för ett belopp motsvarande omkring en miljon kronor (100 000 särskilda dragningsrätter). För belopp därutöver måste företaget bevisa att man vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att undvika skadan eller att det var omöjligt för företaget att vidta sådana åtgärder för att undgå ytterligare skadeståndsansvar. Vid en olycka skall lufttrafikföretaget betala ut ett förskott till den skadeståndsberättigade. I förordningen finns också vissa bestämmelser om information som skall ges till passagerarna. En obligatorisk skyldighet för lufttrafikföretagen att ha försäkring till ett visst belopp införs också. Förordningen träder i kraft den 17 oktober 1998.

15.5.5 Flygplatsavgifter

Kommissionen har under året lagt ett förslag till direktiv om flygplatsavgifter (KOM (97) 154 slutlig). Förslaget har behandlats dels i rådsarbetsgrupper, dels som punkter med avrapportering av arbetsläget vid två ministerråd. Förslaget har mötts med tveksamhet ur olika synvinklar från medlemsstaterna. Från svensk sida har frågorna om möjligheter till kors-subsventionering av våra flygplatser samt om rätten att ta ut miljörelaterade landningsavgifter tilldragit sig det största intresset.

15.6 Transeuropeiska nät för transporter

Kommissionen fattade i juli 1997 beslut om fördelning av ekonomiskt stöd till transeuropeiska nät för transporter (TEN-T).

Rådets förordning (EG) nr 2236/95 om allmänna regler för gemenskapens finansiella stöd på området för transeuropeiska nät är gemensam för transport-, tele- och energinäten och utgör den rättsliga grunden för det ekonomiska stöd som genom årliga beslut i finansieringskommittén fördelas till projekt av gemensamt intresse. I 1997 års EG-budget finns det avsatt 352 miljoner ecu till TEN-T. Av dessa har 18,85 miljoner ecu reserverats till följande svenska projekt:

- byggande av svenska landanslutningar till Öresundsförbindelsen,
- trafiklednings- och informationstjänster i norra Europa,
- väg E 6 förbi Uddevalla (Lerbo–Torp),
- projektering av dubbelspår på sträckan Helsingborg–Landskrona–Kävlinge,
- projektering av dubbelspår på sträckan Varberg–Hamra,
- projektering av ny isbrytare,
- utredningar för bana 3 på Arlanda.

Sverige har tillsammans med Danmark erhållit 20 miljoner ecu i bidrag till Öresundsförbindelsens ”kust till kust-del”.

Under året har en högnivågrupp under ledning av kommissionsledamoten Kinnock utarbetat en rapport om offentligt–privat samarbete för finansiering av transeuropeiska nät. Rapporten har överlämnats till rådet.

Skr. 1997/98:60

15.7 Körkort

Genom beslut den 2 juni 1997 antog rådet direktiv 97/26/EG om ändring av direktiv 91/439/EEG om körkort, vilket innebär bl.a. att vissa harmoniserade gemenskapskoder för begränsningar i rätten att köra införs fr.o.m. den 1 januari 1998. Gemenskapskoderna innebär att utländska myndigheter inte längre behöver lexikon för att förstå olika former av villkor för körkortsinnehav, utan dessa anges i form av sifferkombinationer.

Vidare innebär ändringen i direktivet att definitionen av motorcykel ändras och att en särskild kommitté bildas för att anpassa den del av bilagorna 1 och 1a (körkortets utseende och innehåll) som rör de harmoniserade koderna och bilaga 2 (förarprovskrav) och bilaga 3 (medicinska krav) som rör vetenskapliga och tekniska framsteg.

15.8 Transport av farligt gods

Under 1997 har inget nytt direktiv antagits av rådet. Emellertid har rådets arbetsgrupper behandlat förslag dels till direktiv om motorfordon och släpvagnar till dessa fordon vad gäller transport av farligt gods på väg m.m., dels till direktiv om transportabel tryckutrustning. Behandlingen av dessa direktivförslag kommer att fortsätta under 1998. Sverige ser i princip positivt på respektive direktivförslag.

Kommissionen har under året diskuterat utkastet till ett direktivförslag om harmoniseringen av reglerna för examination av säkerhetsrådgivare. Utkastet till direktiv är att se som ett underdirektiv till det direktiv som antogs 1996 om säkerhetsrådgivare vid transport av farligt gods på vägar, järnvägar och inre vattenvägar.

16 Näringspolitik

EU:s näringspolitik skall säkerställa att nödvändiga förutsättningar finns för industrins konkurrensförmåga. Unionens insatser skall inriktas på att påskynda industrins anpassning till strukturförändringar och främja ett gynnsamt näringslivsklimat.

16.1 Näringspolitikens inriktning

Under 1997 har det arbete kring konkurrenskraftsfrågor som inleddes under 1996 fortsatt. Diskussioner har förts i såväl ministerrådet som i generaldirektörsgruppen för industrifrågor (GD III, kommissionen). Ministerrådet har under året sammanträtt vid två tillfällen. Dessutom hölls

ett informellt ministerråd i februari i Haag. Det finns en ambition bland medlemsstaterna och kommissionen att försöka stärka industrirådets roll i frågor som rör det europeiska näringslivets konkurrenskraft. Ett moment i detta är att man planerar att hålla årliga konkurrenskraftsdebatter inom ramen för industrirådets arbete. Den första kommer att hållas under Storbritanniens ordförandeskap. Dessa debatter skall bl.a. baseras på olika konkurrenskraftsstudier från såväl kommissionen som medlemsstaterna. Vidare kan de benchmarkingprojekt som bedrivs i samarbete mellan kommissionen och medlemsstaterna utgöra underlag inför debatterna. Dessa projekt som bl.a. rör småföretagens riskkapitalförsörjning samt informations- och kommunikationsteknik och nya arbetsorganisationer har satts igång under 1997. En aktiv och konstruktiv dialog med näringslivet eftersträvas. Sverige är positivt inställt till arbetet kring konkurrenskraftsfrågor.

I oktober skulle ett industriministermöte inom ramen för det ekonomiska och finansiella partnerskapet i Barcelonadeklarationen ha hållits i Marocko. Mötet ställdes dock in i sista stund av politiska skäl. (Se även avsnitt 32.8.)

Kommissionens generaldirektörsgrupp (GD III) för industrifrågor diskuterar regelbundet idéer, förslag och utredningsinsatser som underlag för analys och utformning av näringspolitiska åtgärder och program. Under året har gruppens arbete koncentrerats kring åtgärder ägnade att öka den europeiska industrins konkurrenskraft, bl.a. som underlag för diskussioner i industrirådet. Ett antal pilotprojekt har påbörjats med målsättning att pröva benchmarking som ett verktyg för att sprida kunskap om bästa arbetsmetoder inom områden av betydelse för konkurrenskraft och tillväxt. Sverige deltar i två av dessa projekt, som omfattar dels finansiering av innovationer, dels spridning av ny teknik och nya organisationsformer. Gruppen hade vidare i oktober ett möte med kollegor från partnerländerna runt Medelhavet som förberedelse inför ett planerat möte med näringsministrarna inom ramen för det ekonomiska och finansiella partnerskapet i Barcelonadeklarationen.

16.2 Småföretagspolitik

I enlighet med gemenskapens fleråriga program för små och medelstora företag i Europeiska unionen (1997–2000) har bl.a. två stora partnerskapsmässor, s.k. Europartnariat, och ca 30 branschspecifika partnerskapsmässor, s.k. Interprise, anordnats. Vid dessa mässor fokuseras möjligheten till samarbete. Svenska företag har under 1997 deltagit i flera mässor med gott resultat. Programmets största operativa verksamhet är dock informationsnätverket Euro Info Centre (EIC), vars ca 240 informationskontor i Europa, varav 9 i Sverige, hjälper små och medelstora företag med frågor som rör EU och den inre marknaden. Under året har de svenska EIC-kontoren fått ta emot ett ökat antal frågor från företag, främst vad gäller möjlighet till finansiering från EU.

Under varje programperiod anordnas en europeisk konferens för hantverks- och småföretag. Den tredje konferensen anordnades i Milano den 20–21 november under temat Employment through Innovation. Konfe-

rensen föregicks av ett antal förkonferenser varav en, som behandlade standardiseringsfrågor, hölls i Stockholm. Kommissionen beslutade den 5 november 1997 om en stödmekanism för bildandet av gränsöverskridande samriskföretag (joint ventures), avsedd för små och medelstora företag i gemenskapen (K (97) 3385 slutlig). Projektet kallas Joint European Ventures och förväntas komma igång under 1998.

Europeiska kommissionen antog den 22 april 1997 en rekommendation om förbättring och förenkling av företagsklimatet för nyetablerade företag (97/344/EG). Rekommendationen, som inte har behandlats i rådet, är en uppmaning från kommissionen till medlemsländerna att anstränga sig ytterligare för att förenkla och förbättra förutsättningarna för småföretag, speciellt när dessa startas och under deras första år. Rekommendationens syfte är dock inte att skapa nya förpliktelser utan att utgöra ett underlag för och stimulera utbyte av erfarenheter mellan medlemsländerna. Rekommendationen belyser de problem som finns idag och syftar till att lyfta fram lyckade förändringar och reformer i olika medlemsländer.

16.3 Branschfrågor

De diskussioner kring hinder för att åstadkomma fri rörlighet för läkemedel och en väl fungerande inre marknad på läkemedelsområdet som initierades 1996 har fortsatt under året. Kommissionen räknar med att lämna förslag på området under 1998.

Kommissionen presenterade vid industrirådsmötet i november ett meddelande innehållande en handlingsplan för den europeiska textil- och beklädnadsindustrins konkurrenskraft. Meddelandet är ett resultat av de arbetsgrupper på tekoområdet som kommissionsledamoten Bangemann bildade 1996.

Inom gruv- och mineralområdet deltar Sverige i Raw Material Supply Expert Group som är en beredningsgrupp för frågor rörande bl.a. gruvor, kalk-, sten-, och mineralutvinning. I gruppen deltar även representanter från relevanta industriorganisationer som t.ex. Euromines och Eurometaux. Expertgruppen har mötts en gång under 1997 och bl.a. diskuterat femte ramprogrammet för forskning och utveckling, klassificering av substanser samt direktivet om deponering av avfall.

Under året har den europeiska informations- och kommunikationsindustrins konkurrenskraftssituation diskuterats. Det nederländska ordförandeskapet tog upp frågan vid det informella ministerrådet i Haag. Därefter presenterade kommissionen ett meddelande om näringen. I meddelandet analyseras näringen och vissa angelägna policyinitiativ identifieras. Kommissionen förespråkar att man fortsätter arbeta för att ta bort handelshinder på IT-produkter, att förbättra standardiseringsarbetet, att utnyttja de möjligheter som östutvidgningen medför, att främja industriellt samarbete, att underlätta för små och medelstora företag samt att satsa på kompetenshöjande åtgärder. Frågan kring en handlingsplan för informations- och kommunikationsindustrins konkurrenskraft har diskuterats i rådet och i generaldirektörsgruppen i GD III i kommissionen. Ännu har inget beslut i frågan fattats.

Kommissionen presenterade under hösten ett förslag till nya rambestämmelser för statligt stöd till motorfordonsindustrin som skall införas i form av ett förslag till lämpliga åtgärder enligt artikel 93.1 i EG-fördraget. Förslaget innebär bl.a. att definitionen av begreppet motorfordonsindustri vidgas, vilket får till följd att fler företag än tidigare, t.ex. vissa underleverantörsgupper, omfattas av sektorsbestämmelserna. Rambestämmelserna skall träda i kraft 1 januari 1998 och gälla under en treårsperiod. Sverige motsatte sig förslaget eftersom det kunde innebära sämre möjligheter att bedriva en effektiv regionalpolitik och föreslog i stället att kommissionen skulle prioritera arbetet med att införa flersektoriella rambestämmelser. Sverige accepterade dock senare rambestämmelserna efter vissa klarlägganden av kommissionen.

Inom ramen för OECD har ett avtal träffats mellan EU, Japan, Norge, Sydkorea och USA som i princip innebär att allt statligt stöd till varvsindustrin skulle upphöra fr.o.m. ingången av år 1996. Avtalet har emellertid ännu inte kunnat träda i kraft, eftersom USA som enda part ännu inte deponerat sitt ratifikationsinstrument hos OECD. Som en följd av OECD-avtalet fattade ministerrådet under år 1995 beslut om två förordningar som införlivar avtalets regler i gemenskapsrätten. Dessa förordningar börjar gälla den dag som OECD-avtalet träder i kraft.

På grund av osäkerheten om OECD-avtalets ikraftträdande konstaterades vid ministerrådets möte i april 1997 att det fanns en kvalificerad majoritet för dels ett särskilt program för varvsindustrin, dels en förlängning av det sjunde varvsdirektivet t.o.m. den 31 december 1998. Underförstått är att det sjunde varvsdirektivet skall upphöra så snart som OECD-avtalet träder i kraft eller så snart det nya programmet antagits. Sverige och Finland godtog inte dessa slutsatser. Sverige röstade därför emot förlängningen av det sjunde varvsdirektivet vid rådets beslut i december 1997.

Vid industrirådets möte i november 1997 presenterades – som en uppföljning av mötet i april – dels ett meddelande om varvsindustrins konkurrenskraft, dels ett förslag till förordning om fastställande av nya regler om stöd till varvsindustrin. Meddelandet innehåller dels en kartläggning av varvsindustrin runt om i världen, dels en analys av konkurrenssituationen, och dels överväganden om hur den europeiska varvsindustrin skall kunna möta denna konkurrens. Härvid understryks betydelsen av satsningar på samarbete, FoU och innovationer. Den föreslagna förordningen som är tänkt att ersätta det sjunde varvsdirektivet togs upp till en första diskussion, och rådets beslut väntas bli fattat först under våren 1998. Förordningen innebär att i princip följande stöd medges: driftsstöd till utgången av år 2000, nedläggningsstöd, omstruktureringsstöd, investeringsstöd för innovationer, regionala investeringsstöd, stöd till forskning och utveckling samt stöd till miljöskydd. Av de nämnda stöden är endast driftsstödet, nedläggningsstödet och investeringsstödet för innovationer avsedda endast för varvsindustrin. Förordningen är tänkt att tillämpas under åren 1999–2003. För tiden därefter skall varvsindustrin arbeta under samma villkor som övrig industri.

Den permanenta skogskommittén med undergrupper inom generaldirektorat VI har under året diskuterat förslag till reglering av handel och kontroll av skogsutsädesmaterial och åtgärder för skydd av skogen mot försurning och skogsbrand. Kommittén har även påbörjat en diskussion

kring utvärdering av stödet till skogsbruksåtgärder inom jordbruket enligt förordning (EEG) nr 2080/92. Skr. 1997/98:60

Arbetet, som initierats av Europaparlamentet, med förslag till gemenskapsåtgärder på skogsområdet som komplement till nationell skogspolitik har fortsatt under året. Parlamentet har bl.a. uttalat sig för ekonomiska förstärkningar av befintliga stöd till skogsvård och forskning. Sverige har starkt motsatt sig en gemensam skogspolitik av hänsyn till vitt skilda förhållanden inom EU och skogsnäringens olika betydelse i medlemsländerna och hävdade att skogsbruk skall kunna bedrivas utan statliga subventioner. Medlemsländerna har med kommissionen diskuterat förslag till tänkbar utformning av en gemensam skogsstrategi men några konkreta förslag har ännu inte redovisats.

EU har också aktivt deltagit i arbetet inom den mellanstatliga panelen inom FN:s ram. Panelens arbete avslutades våren 1997 och kommer att fortsätta i delvis annan form i ett nytt mellanstatligt skogsforum, som år 2000 skall återrapportera till FN. EU har dock hittills inte lyckats få gehör för förslag om att starta förhandlingar om en global skogskonvention.

EU deltar också i den internationella tropiska timmerorganisationen vars nya avtal, ITTA 1994, provisoriskt trätt i kraft den 1 januari 1997.

16.4 Kol- och stålfrågor

Fördraget om Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) upphör den 23 juli 2002. En nedtrappning av EKSG:s verksamhet har redan inletts. När fördraget upphör krävs det att någon tar ansvar för fortsatt förvaltning av EKSG:s ännu oavslutade finansiella ärenden och tar över dess tillgångar och skulder. Kommissionen presenterade på industrirådsmötet i november ett meddelande i frågan.

Kommissionen föreslår att EKSG:s tillgångar och skulder när fördraget löper ut går till de kvarvarande gemenskaperna och att förvaltningen av medlen anförtros dessa gemenskaper företrädna av kommissionen. De totala nettoinkomsterna (ca 40 miljoner ecu per år) från förvaltningen av tillgångarna tas med som inkomst i den allmänna budgeten och används för att finansiera forskning som ligger utanför men kompletterar ramprogrammet. Forskningsfinansieringen skall förvaltas av kommissionen och riktas mot sektorer med anknytning till kol- och stålindustrin. Denna forskningsfinansiering skall inrättas på obestämd tid och åtföljas av möjligheter till revidering, t.ex. i samband med att fjärde ramprogrammet löper ut. Förfaranden och bestämmelser för genomförandet bör till stor del bygga på de nuvarande. Sverige delar i allt väsentligt kommissionens uppfattning om de finansiella aspekterna på EKSG:s utgång.

16.5 Kooperation

I mars 1992 lade kommissionen fram tre förslag till rådsförordningar: KOM (91) 273 slutlig, med stadgar för europeiska (ideella) föreningar för europeiska kooperativa föreningar och för europeiska ömsesidiga bolag. Till förordningsförslagen är kopplade förslag till direktiv med bestäm-

meler om de anställdas medinflytande i de olika associationerna. Förslagen skall beredas i samarbete med Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén, vilka båda har varit starkt pådrivande när det gäller tillkomsten av förslagen.

Förslagen är parallella till det tidigare förslaget om europeiska aktiebolag (SE), som trots långvariga och stora ansträngningar ännu inte lett fram till något beslut. Förslagen skall göra det möjligt för företag som drivs i respektive associationsform att utnyttja den inre marknadens fördelar på samma villkor som gäller för andra företag. Förslagen har behandlats i en rådsarbetsgrupp. Inga sammanträden med arbetsgruppen har hållits under 1997. Det fortsatta arbetet vad gäller samtliga av förslagen blockeras fortfarande av motsättningar om direktivet om arbetstagarnas inflytande.

Under våren 1997 lämnade den s.k. Davignongruppen förslag om arbetstagarinflytandet i SE. Förslaget innebär att arbetstagarinflytande skall förhandlas fram i varje aktiebolag för sig. Sådana förhandlingar skall vara obligatoriska, inledas innan SE bildas och vara slutförda inom tre månader från bildandet av SE. Ordförandeskapet har härefter upprättat ett direktivförslag om arbetstagarinflytande i Europabolag. Davignongruppens förslag och ordförandeskapets direktivförslag är helt inriktade på att lösa problemen för Europabolagen medan de övriga associationsformerna har lämnats åt sidan.

Kommissionen presenterade 1994 ett förslag till ett flerårigt program för kooperativa företag, ömsesidiga bolag och föreningar och stiftelser i gemenskapen. Oenighet har därefter rått bland medlemsländerna om hur programmet administrativt skall förverkligas. Diskussioner har förts om huruvida programmet skall integreras i gemenskapens fleråriga program för små och medelstora företag i EU (1997–2000) eller vara ett självständigt program.

Sverige anser att förslaget till program generellt sett är mycket bra och har under 1996, för att underlätta att programmet antas, släppt sin reservation som förordade en integrering av programmet i det fleråriga programmet för små och medelstora företag till förmån för ett självständigt program.

Rådet har emellertid inte lyckats anta ett flerårigt program för kooperativa företag, ömsesidiga bolag och föreningar och stiftelser. Det är osäkert om det kommer upp till beslut framöver. Däremot har medel avsatts i EU:s budget.

17 Energi

Energi är inget gemensamt politikområde i EU. Samarbetet omfattar dock, genom Unionsfördragets förändring av EG-fördraget som trädde i kraft 1993, åtgärder på energiområdet. Bland annat har samarbetet handlat om olika direktiv inom ramen för en gemensam el- respektive gasmarknad. Andra frågor som aktualiserats är bl.a. transeuropeiska nät inom energisektorn och olika program för effektivare energianvändning.

Energiarbetet har under 1997 dominerats av behandlingen av kommissionens förslag till direktiv om gemensamma regler för en inre marknad för naturgas (gasmarknadsdirektivet). Ett motsvarande direktiv för el antogs av rådet i december 1996. Elmarknadsdirektivet skall vara genomfört i nationell lagstiftning till februari 1999.

Vid energirådsmötet i december 1996 antogs rådsslutsatser som har legat till grund för arbetet med gasmarknadsdirektivet under 1997. Vid energirådsmötet i maj diskuterades några av direktivets huvudfrågor. Diskussionen sammanfattades i ordförandeslutsatser. I juli 1997 presenterade ordförandeskapet ett nytt direktivförslag som diskuterades vid ett extra energirådsmöte den 27 oktober. Ministrarna enades då om vissa av de utestående politiska frågorna. Vid energirådsmötet den 8 december antogs en gemensam ståndpunkt. Europaparlamentet skall inom tre månader avge sitt yttrande över den av rådet antagna gemensamma ståndpunkten.

Direktivet syftar till att skapa gemensamma regler för en inre marknad för gas. Det innehåller allmänna regler för sektorns organisation och för tillträde till marknaden, liksom regler för lagring, överföring och distribution av naturgas. Under en tioårsperiod får gaskunderna gradvis rätt att utnyttja andras gasledningar för att kunna köpa gas på marknaden i stället för att vara beroende av ett monopolföretag. Efter tioårsperioden skall minst 33 procent av gasmarknaden vara öppen för konkurrens. Vidare skall då alla kraftproducenter och alla andra gaskunder med en årlig gaskonsumtion som överstiger 5 miljoner kubikmeter vara berättigade att utnyttja andras gasledningar.

17.2 Förnybara energikällor

I november 1996 presenterade kommissionen en grönbok om en strategi för förnybara energikällor. Ministermötet i maj 1997 enades om en resolution i vilken rådet uppmanade kommissionen att utarbeta en strategi för att främja dessa energikällor.

I strategin, som kommissionen överlämnade till rådet i början av december, föreslås bl.a. som ett indikativt mål att medlemsstaterna fram till år 2010 fördubblar andelen förnybara energikällor till 12 procent av den totala energianvändningen. Kommissionen anser att politiken bör inriktas på att främja användningen av biomassa, vindkraftverk och solenergi. Enligt kommissionen kan strategin bidra till att skapa ett konkurrenskraftigt energisystem för hela Europa med betydande möjligheter för export av kunnande och investeringar till tredje land.

Vid energirådsmötet i december 1997 enades ministrarna även om en tvåårig budget för ALTENER II-programmet, vilket innebär en fortsättning och utvidgning av ALTENER som löpte ut 1997. Programmets övergripande mål är att bidra till att skapa de nödvändiga villkoren för en aktionsplan för förnybara energikällor särskilt vad gäller de legala, socioekonomiska och administrativa villkoren. Programmet skall också bidra till att uppmuntra privata och offentliga investeringar i produktion och

användning av energi från sådana energikällor. ALTENER utgör en betydelsefull del av EU:s strategi för att minska gemenskapens koldioxidutsläpp från energisektorn.

Skr. 1997/98:60

17.3 Andra energifrågor

Rådet enades den 27 maj om slutsatser om klimatförändringar och energipolitik. I stora drag innebär slutsatserna att EU, med hänvisning till främst FN:s klimatkonvention, på ett tidigt stadium skall medverka i utformningen av klimatpolitiken i de delar som är relevanta för energiområdet. Dessa delar omfattar bl.a. initiativ kring förnybara energikällor och energieffektiviseringar.

Vid samma ministermöte antogs en strategi för energisamarbete mellan EU och Asien. Strategin, som utgör en del av den mer övergripande strategin för Asien, utgår från tillväxten i regionen och dess återverkningar för EU inom tre områden: energiförsörjningen, marknaden för energiutrustning och den globala miljön.

I maj gav rådet kommissionen i uppdrag att ta fram en strategi för att främja kraftvärmeproduktion inom EU. Kommissionen överlämnade ett förslag till rådet i november. Enligt förslaget är främjandet av kraftvärme ett värdefullt bidrag till effektivare energianvändning, minskade koldioxidutsläpp och ökad försörjningstrygghet inom unionen. Därefter utarbetades en rådsresolution som innehåller riktlinjer för hur länderna kan främja kraftvärme och undanröja hinder för utvecklingen. Enligt resolutionen, som antogs av rådet den 8 december, skall kommissionen utarbeta ett förslag till handlingsplan för att främja kraftvärme som baseras på riktlinjerna i strategin.

Kommissionen presenterade ett förslag till ramprogram för energi vid rådsmötet i december. Enligt förslaget inordnas där bl.a. programmen SAVE II, SYNERGY och ALTENER II samt delar av THERMIE (demonstrations- och spridningsprogram inriktat på icke-nukleär energi i det fjärde ramprogrammet för forskning och utveckling). Tanken är att ramprogrammet skall möjliggöra tydligare prioriteringar och bättre samordning av gemenskapens arbete inom energiområdet.

Rådet beslutade i slutet av året om en ettårig förlängning av programmet för energisamarbete med tredje land (SYNERGY). Programmet ger i huvudsak stöd till informations- och utbildningsaktiviteter och ökar bl.a. möjligheterna att ytterligare införliva länder i Central- och Östeuropa i det europeiska samarbetet.

Två för Sverige viktiga TEN-studier på energiområdet är under genomförande. Det är den s.k. Baltic Ring för el och Nordic Grid för gas.

Arbetet med uppföljningen av den europeiska energistadgan har förts framåt inom EU genom institutionernas och flertalet medlemsstaters beslut om ratifikation i december av energistadgefördraget och det särskilda protokollet om energieffektivitet.

Den gemensamma jordbrukspolitiken är som helhet EU:s mest omfattande samarbetsområde. Politikens övergripande mål anges i EG-fördraget. Politiken genomförs med stöd av gränsskydd mot tredje land, interna marknadsregleringar, exportsubventioner samt struktur- och regionalpolitiska åtgärder. Grundläggande är den gemensamma finansieringen över EU-budgeten.

18.1 EU:s jordbrukspolitik

Arbetet med reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken har under år 1997 fortsatt inom EU. I juli presenterade kommissionen Agenda 2000 som bl.a. innehåller förslag till reform av jordbrukspolitiken (se avsnitt 3.2).

Sverige strävar efter att reformera den gemensamma jordbrukspolitiken. Som ett led i detta arbete tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté med uppgift att komma med förslag på hur EU:s gemensamma jordbrukspolitik bör reformeras. I juni presenterade kommittén sitt betänkande "Mat och miljö – svensk strategi för EU:s jordbruk i framtiden".

Jordbruksdepartementet har aviserat en proposition under våren 1998 på grundval av bl.a. kommitténs betänkande. På uppdrag av regeringen genomfördes dessutom en utredning om utvidgningens konsekvenser för jordbruket och den gemensamma jordbrukspolitiken. Utredningen redovisades i oktober 1997 (se avsnitt 3.5.3).

18.2 Miljö- och strukturfrågor

Utbyggt miljöprogram

Det svenska miljöprogrammet för jordbruket enligt rådets förordning (EEG) nr 2078/92 om produktionsmetoder inom jordbruket som är förenliga med miljöskydds- och naturvårdskraven har genomgått en första översyn och utvärdering. Resultaten av utvärderingen har legat till grund för vissa förändrings- och utbyggnadsförslag av miljöprogrammet som avses genomföras från år 1998. Under år 1997 har miljöprogrammet utökats med ersättning till flerårig vallodling. Med den nu föreslagna utbyggnaden, som beskrivs i regeringens proposition 1997/98:2 "Hållbart fiske och jordbruk" och som fått anslagna medel i budgetpropositionen för år 1998, motsvarar omfattningen av det svenska miljöprogrammet den kostnadsram som tilldelats Sverige i anslutningsfördraget med EU. Denna uppgår till totalt 2 800 miljoner kronor per år inklusive EU:s medfinansiering.

För att miljöprogrammet på ett effektivare sätt skall medverka till att miljömålen för jordbruket uppfylls omfattar utbyggnadsförslaget, förutom förändringar och förenklingar av befintliga miljöåtgärder, höjda ersättningsnivåer och utökade arealmål samt vissa helt nya miljöåtgärder. Ett nytt delprogram för resurshushållande konventionellt jordbruk införs i hela landet. Jordbrukarna ersätts för miljöåtgärder som skall minska pro-

blemen med växtnärläckaget och riskerna med bekämpningsmedelsanvändningen samt för kompetenshöjande insatser inom området. Dessutom föreslås en ny åtgärd för restaurering av slätterängar.

Skr. 1997/98:60

Ekologisk djurhållning

Under året har en rådsarbetsgrupp behandlat kommissionens förslag om ändring av rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel. Förslaget innebär att förordningen även skall innefatta ekologisk djurhållning. På basis av det arbete som bedrivits under år 1997 kommer kommissionen att förelägga rådet ett reviderat förslag.

Gränsvärde för kadmium

Enligt anslutningsfördraget gäller en fyraårig övergångsperiod för det svenska gränsvärdet för kadmium i handelsgödsel. Perioden löper ut den 31 december 1998, och Sverige har under 1997 ytterligare intensifierat arbetet för att kunna behålla gränsvärdet även efter denna tidpunkt. (Se även avsnitt 22.1.3.)

18.3 Animaliefrågor

Mjolk

Sedan den 1 april 1995 begränsas Sveriges mjölkproduktion av ett kvot-system. Jordbruksverket har i uppdrag att administrera försäljning och köp av kvoter. Handel med mjölkkvoter kan dock bara ske inom fastställda kvotområden. Fr.o.m. den 1 juni 1997 är Sverige indelat i två kvotregioner. Tidigare fanns det tre regioner. Region 1 omfattar numera stödområde 1, 2a, 2b och 3. Region 2 består av övriga landet.

I samband med 1997 års prisförhandlingar beviljades Sverige fortsatt undantag från EU:s regler om konsumtionsmjölkens fetthalt. Det innebär att standardmjölk, vars fetthalt avviker från EU:s fetthaltskrav, kan fortsätta att saluföras i Sverige fram till utgången av år 1999 då undantaget löper ut. I december antog rådet en helt ny förordning om konsumtionsmjölk. I samband därmed lyckades Sverige, tillsammans med några andra medlemsländer, få igenom en ändring av fetthaltsgränsen, som innebär att den svenska lättmjölken inte längre avviker från EU:s bestämmelser. Under prisförhandlingarna beslutades att även filmjolk skall ingå bland stödberättigade produkter i skolmjölksprogrammet.

Kött

Jordbruksrådet beslutade i slutet av oktober 1996 om åtgärder på kort sikt för att skapa balans mellan utbud och efterfrågan i nötköttssektorn. En av åtgärderna var att införa två kalvslaktsprogram som nu varit i gång i drygt ett år. Fram till mitten av november 1997 hade ca 1,3 miljoner kalvar slaktats med bearbetningsbidrag. (Bearbetningsbidrag beviljas för

spädkalvar som slaktas vid åldern 10–20 dagar. Köttet får inte användas som livsmedel.) Lika många, 1,3 miljoner, slaktades med bidrag för tidig kalvslakt. (Bidrag för tidig kalvslakt beviljas för kalvar som slaktas vid en vikt på högst 85 % av den normala medelvikten för kalvar. Köttet får användas som livsmedel.) Det senare bidraget har utnyttjats aktivt i Sverige, framför allt i början av året. Fram till mitten av november hade drygt 46 000 kalvar (varav det sökts bidrag för tidig kalvslakt för 24 261) slaktats i Sverige jämfört med drygt 28 000 under samma period år 1996. Bidragssystemen kommer att fortsätta att tillämpas även under år 1998.

I april 1997 beslutade jordbruksrådet om nya regler för identifiering och registrering av nötkreatur samt märkning av nötkött. Sverige kommer att registrera samtliga nötkreatur födda från den 1 januari 1995 i en central databas med början den 1 januari 1998. Köttmärkningssystemet kommer att börja tillämpas från den 1 april 1998.

Ägg

Sverige erhöll under sommaren 1996 förlängt undantag för att införa marknadsordningarna för ägg till den 1 januari 1998. Vissa justeringar i regelverket har gjorts för att underlätta övergången. Den ändring av märkningskriterierna för ägg som tidigare aviserats har bordlagts tills vidare på grund av att rådet nu aktualiserat frågan om en översyn av bl.a. hönsburarnas storlek. Dessa frågor bör enligt rådet behandlas i ett sammanhang. Lönsamheten inom äggsektorn har varit förhållandevis god i EU under år 1997.

Fågelkött

Marknadsordningarna för fågelkött trädde i kraft den 1 januari 1997 och har fungerat bra. Den svenska fågelkötssektorn har det senaste året upplevt en kraftig uppgång i produktion och konsumtion vilket medfört både ökad import och export. En del av ökningen torde bero på BSE-krisen och den svinpest som härjar i vissa delar av Europa. Världsmarknadspriset på kyckling sjönk under 1997 till låga nivåer, främst på grund av ökad brasiliansk export. För att möta denna utveckling höjde kommissionen exportbidragen för särskilt konkurrensutsatta regioner, däribland Mellersta Östern.

18.4 Vegetabiliefrågor

Jordbruksgrödor

Vad gäller marknadsordningen för spannmål gjordes under året ett antal ändringar i EU:s regelverk som innebar anpassningar till nordiska förhållanden. En ny lösning uppnåddes för det särskilda exportbidragssystemet för havre från Sverige och Finland. Dessutom beslutade rådet att förlänga Sveriges och Finlands undantag när det gäller kravet på minimistorlek på kärnor av korn vid interventionsköp. För svensk del fick

dessutom ytterligare tre nordliga län en permanent senarelagd sista dag för sådd (den 15 juni). Skr. 1997/98:60

Det obligatoriska arealuttaget beslutades ligga kvar på 5 % även för regleringsåret 1998/99. Världsmarknadspriset på spannmål låg på en fortsatt relativt hög nivå, vilket gjorde att kommissionen under vissa perioder införde exportavgifter för att motverka prishöjningar inom EU.

Medelhavsprodukter

Under året hölls inledande diskussioner om reformer av marknadsordningarna för tobak respektive olivolja. Vad gäller tobaksregleringen drev Sverige den principiella ståndpunkten att tobaksodling inte bör stödjas, eftersom tobakens skadeverkningar är allmänt erkända. Sverige anser att inriktningen på stödåtgärderna bör leda till att tobaksodlingen inom EU minskas. Omställningsstöd för dem som frivilligt vill lämna branschen kan vara en sådan åtgärd.

Bananer

De förslag till ändring av rådets förordning (EEG) nr 404/93 om den gemensamma marknadsordningen för bananer som lades fram av kommissionen under år 1995 och 1996 hade ännu inte antagits av rådet vid utgången av år 1997. Inom ramen för världshandelsorganisationen WTO har USA, Guatemala, Honduras, Ecuador och Mexiko ifrågasatt WTO-förenligheten vad avser EU:s importregim för bananer. WTO-panelens slutliga rapport om EU:s importregim för bananer presenterades den 29 april 1997. Rapporten fördömer i många avseenden regimen och slår fast att vissa delar strider mot olika delar av WTO:s regelverk. Bägge parter överklagade panelens slutsatser. Överprövningsorganet gick ännu längre vad gäller importregimens bristande WTO-förenlighet. EU har nu åtagit sig att följa WTO-organens slutsatser och att respektera sina internationella åtaganden. EU måste fr.o.m. den 1 januari 1999 tillämpa en ny WTO-förenlig importregim för bananer. Kommissionen har som uppgift att snarast presentera ett förslag för rådet.

Utsäde

Luxemburg tog under hösten åter upp arbetet med det så kallade utsädespaketet från 1993. Förslaget innehåller bl.a. genomförandet av den inre marknaden på utsädesområdet och syftar till att eventuella tekniska handelshinder för den fria rörligheten för utsäde skall tas bort.

18.5 Djurskydd och djurhälsa

Mellanstationer och resplaner vid djurtransporter

Rådets direktiv 95/29/EEG av den 29 juni 1995 om ändring av direktiv 91/628/EEG om skydd av djur vid transport innehåller bestämmelser om att det skall finnas mellanstationer och resplaner då djur transporteras.

Vid ministerrådsmötet i juni 1997 antogs rådets förordning om gemenskapskrav för mellanstationer och om ändring av färdplanen. I förordningen fastläggs de krav som mellanstationerna måste uppfylla på motagningsplatsens uppbyggnad, utfodring, vattning, lastning, lossning och i förekommande fall anordningar för hållande av olika slag av djur. Dessutom fastläggs krav på mellanstationerna vad avser smittskydd och hygien, skötsel och drift. Den behöriga myndighetens ansvar regleras också liksom det ansvar som åvilar den officiella veterinären i detta sammanhang.

BSE – den s.k. galna ko-sjukan

Frågor relaterade till BSE (Bovine Spongiform Encefalopati, den s.k. galna ko-sjukan) har i likhet med det föregående året varit aktuella på olika nivåer inom EU-arbetet. I avsikt att minska riskerna för spridning av BSE-smitta presenterade kommissionen i slutet av år 1996 ett förslag om förbud mot användande av s.k. specificerat riskmaterial. Med sådant riskmaterial avses slaktavfall från nötkreatur, får och getter bestående av skalle inklusive hjärna, ögon, tonsiller och ryggmärg. Förslaget röstades ned vid ministerrådet (jordbruk) i december 1996, med hänvisning bl.a. till att det var för långtgående och därmed för ekonomiskt betungande. Det hänvisades också till att förslaget inte medgav undantag från reglerna för regioner och medlemsstater som kan anses fria från BSE-smitta, s.k. regionalisering inom gemenskapen, medan utrymme för undantag medgavs för tredje länder. Sverige röstade dock för förslaget. I juni 1997 presenterades ett delvis nytt förslag i Ständiga veterinärkommittén. Beroende på röstningsutfallen i kommittén och sedermera ministerrådet (jordbruk) återförvisades förslaget till kommissionen för fastställande. Enligt kommissionsbeslutet är all användning av specificerat riskmaterial förbjuden från den 1 januari 1998. Eftersom cirka 70 % av alla läkemedel innehåller substanser som utvinns ur specificerat riskmaterial har beslutet kritiserats av framför allt läkemedelsindustrin som förutser stora problem med att förse konsumenterna med läkemedel om beslutet genomförs från nämnda datum. Diskussioner pågick under senhösten om ändringar av kommissionsbeslutet, och efter omröstning i Ständiga veterinärkommittén beslutades att ikraftträdandedatumet flyttas fram till den 1 april 1998.

Under året har diskussioner också pågått bl.a. om möjligheterna att lätta på förbudet mot export av nötkött från Storbritannien och tillåta export från s.k. certifierade besättningar.

I slutet av år 1996 genomförde en veterinärdelegation från kommissionen en utvärdering av medlemsländernas skyddsåtgärder mot BSE. Resultatet av utvärderingen blev att kommissionen i juni 1997 beslutade att inleda ett överträdelseförfarande mot tio medlemsländer, däribland Sverige, med motiveringen att kommissionen ansåg att brister förelåg bl.a. i fråga om införlivandet av EG:s regelverk. För svenskt vidkommande gällde kritiken bl.a. införlivandet av bestämmelserna om omhändertagandet av animaliskt högriskavfall och godkännande av anläggningar för bearbetning av sådant material enligt direktiv 90/667/EEG, samt Sveriges tolkning av beslutet 96/449/EG i fråga om behandlingen av ben av livsmedelskvalitet. Sverige bemötte kritiken på samtliga punkter, och

kommissionen har inte beslutat om några ytterligare åtgärder mot Sverige. Skr. 1997/98:60

Hormoner

USA och tre andra länder har klagat på EU:s importförbud för hormonbehandlat kött. De anser inte att förbudet är förenligt med WTO:s regler då det enligt dem inte är vetenskapligt styrkt att hormonbehandlat kött utgör en fara för konsumenterna. WTO tillsatte en panel som i sitt utslag den 18 augusti 1997 fällde EU:s importförbud. Sverige tillsammans med övriga medlemsstater i EU stödde hösten 1997 kommissionens förslag till överklagande. Kommissionen menar bl.a. att panelerna inte tagit tillräcklig hänsyn till vad man presenterat i form av vetenskapliga bevis samt att panelerna tolkat de olika WTO-reglerna felaktigt. Överprövningsorganet presenterade sitt utslag i januari 1998.

Foder

Diskussioner om användningen av antibiotika som fodertillsats har pågått under året, både i ministerrådet och i grupper under kommissionen. Bland frågor som särskilt uppmärksammas kan nämnas resistensproblematiken samt bristerna i fråga om överensstämmelse i riskvärderingen av antibiotiska substanser som används både som fodertillsatser och som veterinärmedicinska läkemedel. I syfte att ytterligare aktualisera de risker som föreligger med en okritisk och vidsträckt användning av antibiotika anordnade Sverige en konferens i Bryssel i november. På konferensen redovisades också den vetenskapliga utredning som skall ligga till grund för Sveriges ansökan om anpassning av EU:s lagstiftning om förbud mot antibiotika och liknande substanser som fodertillsatser. Konferensen möttes med stort intresse, och ca 200 personer deltog, representerande olika myndigheter, vetenskapliga institutioner, konsumenter, industrin m.m.

Under året har ett flertal foderfrågor behandlats på arbetsgruppsnivå. Bland dessa kan nämnas bestämmelser för foder för särskilda näringsbehov, avgiftssystem för inspektioner m.m., de s.k. Novel Feedbestämmelserna som innefattar bl.a. genetiskt modifierade produkter, samt komplettering med substanser innehållande enzymer och mikroorganismer i rådets direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser.

Sverige överlämnade i juni ansökningar om anpassning av EU:s bestämmelser i fråga om de särordningar om foder, t.ex. kadavermjöl och aflatoxin, som löpte ut den 31 december 1997. Till ansökningshandlingarna fogades vetenskapligt baserade undersökningar, som utgör motiv för Sveriges ansökningar. Förhandlingarna med kommissionen och övriga medlemsstater påbörjades under december för slutförande under 1998.

18.6 Genresurser och genteknikfrågor

Bevarande och långsiktigt hållbart brukande av genresurser är av stor betydelse för den framtida växt- och djurförädlingen. Under år 1997 har

Förenta nationernas organ för livsmedel och jordbruk (FAO) haft två sessioner inom sin kommission för genetiska resurser för att revidera FAO:s internationella åtagande för växtgenetiska resurser. Avsikten är att åstadkomma en harmonisering med konventionen för biologisk mångfald. EU har spelat en aktiv roll i förhandlingarna. Gemensamma ståndpunkter har utarbetats i kommittén för växtgenetiska resurser inom jordbruket. FAO har under år 1997 bildat en arbetsgrupp för djurgenetiska resurser inom jordbruket. Även inom detta område pågår arbete inom unionen i avsikt att ta fram gemensamma ståndpunkter.

Under året har kommissionen utarbetat en lägesrapport om genomförandet av rådets förordning (EG) nr 1467/94 om bevarande, karakterisering, insamling och nyttjande av genetiska resurser inom jordbruket. Rapporten har diskuterats i och blivit väl mottagen av rådet.

Kommissionen har under året presenterat riktlinjer som innebär ökade krav på märkning i alla led från råvara till färdig produkt. Kommissionen har under året godkänt en typ av genetiskt modifierad majs och två typer av genetiskt modifierad raps. Den mest betydelsefulla fråga som under året behandlats enligt direktivet är ställningstagandet till Österrikes och Luxemburgs förbud mot den under året godkända majsen. Efter initiativ från ett flertal medlemsstater är ärendets slutliga avgörande uppskjutet till i april 1998 i avvaktan på ett program för uppföljning av eventuell resistensutveckling hos de skadeinsekter som den genetiska modifieringen riktar sig emot. En rad nya produkter, f.n. tretton stycken, står på tur att granskas av de behöriga myndigheterna, och arbetsbelastningen inom såväl kommissionen som medlemsstaterna väntas öka.

19 Livsmedel

Flertalet av EG:s rättsakter på livsmedelsområdet är totalharmoniserade, vilket innebär att det inte är tillåtet för de enskilda medlemsländerna att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Det pågående arbetet inom gemenskapen innefattar såväl nyreglering som modernisering av det befintliga regelverket på området. En under år 1997 presenterad grönbok om livsmedelslagstiftningen är ett väsentligt inslag i detta arbete.

19.1 Grönboken om livsmedelslagstiftningen

Kommissionens grönbok om livsmedelslagstiftningen i EU presenterades den 30 april 1997. I Sverige har grönboken remissbehandlats, och Sverige överlämnade sitt yttrande till kommissionen den 19 september 1997. Grönboken har under hösten diskuterats i fyra olika rådskonstellationer: jordbruksrådet, konsumentrådet, inre marknadsrådet och hälso- rådet. Medlemsstaternas yttranden över grönboken behandlas nu av kommissionen. Kommissionens syfte med grönboken är att

- undersöka i vilken utsträckning lagstiftningen tillgodoser konsumenternas, producenternas, tillverkarnas och handlarnas krav och förväntningar,
- bedöma hur åtgärder för att stärka oberoende och objektivitet samt likvärdighet och effektivitet hos de allmänna kontroll- och övervakningssystemen uppfyller de grundläggande målsättningarna att säkerställa ett tryggt och hälsosamt livsmedelsutbud och att skydda konsumenternas övriga intressen,
- väcka debatt om livsmedelslagstiftningen och, därigenom,
- göra det möjligt för kommissionen att föreslå lämpliga åtgärder för den framtida utvecklingen av gemenskapens livsmedelslagstiftning, där så behövs.

19.2 Livsmedelsstandarder

Under år 1997 har kommissionen fortsatt arbetet med förenkling av vissa livsmedelsstandarder där man endast skall precisera de huvudkrav som är nödvändiga för att tillförsäkra den fria rörligheten av varor inom EU. Förslag finns om ändring av direktiven för kakao- och chokladvaror, vissa former av socker, honung, juice och nektar, mjölkpulver och kondenserad mjölk, kaffe- och cikoriaextrakt och sylt, gelé och marmelad. Sverige anser generellt att man skall sträva efter att inte ha alltför detaljerade vertikala standarder, dvs. som gäller för vissa varugrupper, utan i största möjliga mån använda sig av och hänvisa till horisontella, generella standarder. Sverige har dock inga större invändningar mot förslagen.

I förslaget om direktiv för kakao- och chokladvaror kvarstår tvisteämnet om man skall acceptera att vissa chokladvaror får innehålla upp till 5 procent andra vegetabiliska fetter utöver den mängd kakaosmör som är obligatorisk i dessa produkter. Sveriges nu gällande regler tillåter sådan inblandning och Sveriges ståndpunkt är att den skall tillåtas även i fortsättningen. Några medlemsstater anser däremot att kvaliteten på choklad skulle komma att sänkas och att många tropiska länder skulle mista viktiga exportinkomster om inblandning av annat vegetabiliskt fett än kakaosmör tillåts. Europaparlamentet har vid sin första genomgång av förslaget accepterat inblandning av annat vegetabiliskt fett än kakaosmör under förutsättning att fettet är av tropiskt ursprung.

19.3 Bestrålning av livsmedel

Den svenska riksdagen beslutade i december 1996 att tillåta bestrålning av vissa kryddor eftersom kryddorna kan vara bärare av salmonellasmita. Sverige har i övrigt ett nationellt förbud mot bestrålning av livsmedel och import av bestrålade livsmedel.

Kommissionen presenterade år 1988 ett förslag till parlamentets direktiv om bestrålning av livsmedel. Parlamentet sade emellertid nej till bestrålning av andra livsmedel än örter och kryddor. Efter flera kompromissförslag antogs formellt en gemensam ståndpunkt i oktober 1997 vid ministerrådet (energi). Förslaget godkänner bestrålning av örtkryddor,

kryddor och smagivande ingredienser av vegetabiliskt ursprung. Senast i slutet av år 2000 skall kommissionen lägga fram ett förslag till slutlig lista över livsmedel som får bestrålas. Fram till dess får medlemsländerna behålla existerande förbud mot bestrålning, såväl för den egna industrin som i handeln med andra länder.

Sverige röstade för förslaget trots att Sveriges grundläggande inställning är att livsmedel inte skall bestrålas. Avgörande för detta var att förslaget innebär att frågan om bestrålning av livsmedel får en gemensam reglering inom EU och att det tillgodoser konsumenternas viktiga krav på att alla livsmedel som bestrålats och även livsmedel där bestrålade ingredienser ingår skall märkas.

19.4 Dricksvatten

EU:s nu gällande bestämmelser om kvaliteten på vatten avsett för att användas som dricksvatten finns i direktiv 80/778/EEG. Kommissionen presenterade under år 1996 ett förslag att förenkla, uppdatera och konsolidera det gällande direktivet. Vid ministerrådet (miljö) i oktober 1997 antogs en gemensam ståndpunkt rörande förslaget. Det innebär inte några omfattande förändringar för Sverige.

Förslaget omfattar allt vatten, antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning, avsett att drickas eller för andra hushållsändamål, oavsett ursprung och hur vattnet tillhandahålls. Vidare omfattas allt vatten som används i livsmedelsproducerande företag för tillverkning, förädling, konservering, eller saluförande av varor eller ämnen som är avsedda som livsmedel.

Det är ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att medlemsländerna får utöka undersökningarna och ställa upp strängare gränsvärden än dem som direktivet anger.

19.5 Märkning av livsmedel

Den 27 januari 1997 beslutade rådet om en ändring av direktiv 79/112/EEG om märkning av livsmedel. Ändringen omfattar bl.a. kraftigt utökade krav på mängddeklaration av karaktärgivande ingredienser och tydligare regler för beteckningar under vilka livsmedel saluhålls samt krav om att ange när stärkelse innehåller gluten.

Beslut om en förordning om märkning av nötkött och nötköttsprodukter togs av ministerrådet (jordbruk) i april 1997. Förordningen innehåller bestämmelser om vilka uppgifter en sådan märkning omfattar och krav på spårbarhet. Märkningssystemet är frivilligt men de medlemsländer som väljer att införa det måste följa EU:s nya regler. Nötkött och nötköttsprodukter skall kunna märkas med uppgift om ursprungsland och med bl.a. information om utfodring.

I medlemskapsförhandlingarna fick Sverige och Finland garantier för att bl.a. färskt (kylt och fryst) nöt-, svin- och fjäderfäkött som förs in i Sverige från andra EU-länder skall vara fritt från salmonella. Varje köttleverans skall salmonellakontrolleras innan den lämnar produktionsanläggningen och åtföljas av ett veterinärintyg utfärdat av en officiell veterinär som utvisar att partiet är salmonellafritt. Undantag från kravet på salmonellaundersökning gäller om köttet skall ingå i en köttprodukt som värmebehandlas på en nivå som dödar salmonellabakterierna.

Enligt artikel 4 i rådets beslut 95/411/EG skall Sverige under år 1998 rapportera om kontrollprogrammen och erfarenheterna av tillämpningen av salmonellagarantierna. För att kunna göra detta har Livsmedelsverket under mars–september 1997 genomfört ”Garantiprojektet – en kartläggning av den praktiska tillämpningen av regelverket för kött från annat EU-land”. Projektet har genomförts på ett icke-diskriminerande vis på importerade partier av färskt kött av fjäderfä, nötkreatur och svin. Inga kostnader för kontroll, provtagning och analys av partierna inom ramarna för detta projekt har drabbat importörer. Garantiprojektet visade att salmonellagarantierna inte fungerar tillfredsställande vid införsel från vissa länder och av vissa produkter.

Den svenska jordbruksministern tog upp detta problem vid minister rådsmötet den 22–23 september 1997 för att försäkra sig om att medlemsländerna är medvetna om salmonellagarantierna och hur allvarligt Sverige ser på att garantierna upprätthålls. Kommissionens företrädare förklarade att kommissionen skall granska frågan och ta kontakt med de medlemsstater som inte uppfyller sina åtaganden.

Antalet personer som smittats av salmonella i Sverige har emellertid inte ökat efter inträdet i EU.

20 Fiske

Den gemensamma fiskeripolitiken är en fullt utvecklad gemenskapspolitik som innebär för medlemsländerna gemensamma bestämmelser som omfattar fiskerinäringens alla aspekter, från havet till konsumenten. När den gemensamma fiskeripolitiken hade tillämpats i tio år underkastades den åren 1992 och 1993 en fullständig omprövning, något som även medförde betydande anpassningar. Nya riktlinjer utarbetades och nya instrument infördes på förvaltningens område och för stödet till fiskerisektorn. En ny omfattande kartläggning av den gemensamma fiskeripolitiken har nyligen påbörjats inför den revidering som senast måste beslutas år 2002.

Fisket av atlanto-skandisk sill i Nordostatlanten

För år 1997 kunde parterna inom Nordostatlantiska fiskerikommissionen för första gången nå en överenskommelse om en total tillåten fångstmängd och fördelning av den atlanto-skandiska sillen på nationellt och internationellt vatten i Nordostatlanten. Fångstmängden uppgick totalt till 1,5 miljoner ton, varav EU:s kvot uppgick till 130 000 ton.

Nordsjösamarbetet

Våren 1997 hölls inom ramen för Nordsjösamarbetet en ministerkonferens med fiske- och miljöministrar. Konferensen behandlade frågan om ett förbättrat internationellt samarbete i Nordsjön inom fiske- och miljösektorerna. Vid konferensen antogs en politisk deklARATION, Bergendeklarationen, som behandlar frågan om hur försiktighetsprincipen bör tillämpas i fiskeripolitiken i syfte att skapa ett mer långsiktigt och ekologiskt hållbart fiske. Deklarationen innebär en förstärkt integrering mellan miljö- och fiskeriförvaltning genom att verka för att ekosystemens övergripande natur och biologiska mångfald bevaras samt att hänsyn tas till behov av skydd för akvatiska arter och deras miljöer.

Internationell aktionsplan för förvaltning av naturlaxen i Östersjön

På bl.a. svenskt initiativ inom EU antog Fiskerikommissionen för Östersjön vid ett extra möte i februari 1997 en långsiktig plan för att bl.a. bevara de genetiskt unika vilda laxstammarna i Östersjön. I planen anges bl.a. att senast år 2010 skall minst 50 % av den potentiella produktionen av vild lax vara återuppbyggd. Utslagning av vilda bestånd skall förhindras. Vidare skall vilda bestånd återskapas i nuvarande och potentiella naturlaxälvar. Samtidigt skall ett så stort fiske som möjligt tillåtas, men fisket bör inriktas mot den odlade laxen.

Bilaterala fiskeavtal

EU har för närvarande fiskeavtal med 26 länder, främst med flera afrikanska länder men även med de baltiska länderna, Polen och Ryssland. Allt skarpare kritik har riktats mot EU:s fiskeavtal främst vad gäller den avtalstyp där gemenskapen kontant betalar fiskerättigheter i avtalsspartens vatten. Kritiken har avsett bl.a. de ökande utgifterna från EU-budgeten för i stort sett oförändrad mängd fiskerättigheter, avtalens bristande förenlighet med hållbart fiske och nya övergripande internationella överenskommelser samt avtalens brist på samstämmighet med bl.a. biståndspolitiken. Mot denna bakgrund har ministerrådet (fiske) uppdragit åt kommissionen att göra en översyn av avtalen och lägga fram förslag till politiska och finansiella riktlinjer för avtalen.

Tekniska regleringar av fisket

Beslut har tagits om ett nytt mycket omfattande tekniskt åtgärdspaket för att bevara fiskeresurserna. Syftet är att minska fångsterna av ungfisk, förbättra selektiviteten i fiskeredskapen samt begränsa fiskeaktiviteten i vissa områden under vissa tider. Frågor som för svenskt vidkommande är viktiga, bl.a. frågan om fortsatt användning av sorteringsmaskiner ombord på fiskefartygen, har lösts på ett tillfredsställande sätt.

Kontrollbestämmelser

Slutligt beslut att införa satellitövervakning av gemenskapens fiskefartyg togs våren 1997. I samband med att ett politiskt beslut togs i frågan vid rådsmötet i december 1996 satte sig bland andra Sverige emot att systemet skulle införas, bl.a. därför att kostnaderna inte ansågs motsvara nyttan med systemet.

20.3 Marknadsfrågor

Autonoma tullkvoter

Beslut har tagits om autonoma tullkvoter för vissa fiskprodukter för år 1997 och första delen av år 1998. Kvoterna innebär att en viss mängd råvara för beredning får importeras till nedsatt tullsats. Härigenom försöker man tillgodose fiskberedningsindustrins behov av jämn tillgång till råvara och dess konkurrenskraft, samtidigt som balansen upprätthålls vad avser EU-fiskarnas avsättning inom EU. Resultatet blev tillfredsställande för den svenska fiskerinäringen.

20.4 Strukturfrågor

Fleråriga utvecklingsprogram för fiskeflottan (FUP IV)

De fleråriga utvecklingsprogrammen används av EU som ett instrument för att begränsa och omstrukturera den gemensamma fiskeflottan och därigenom få den att stå i bättre balans med fiskeresurserna. Till och med år 1996 pågick det tredje programmet (FUP III) för detta ändamål. Vid rådsmötet den 20 december 1996 kunde fiskeriministrarna inte nå ett beslut om FUP IV för gemenskapens fiskeflotta för perioden den 1 januari 1997 till den 31 december 2002. Efter omfattande diskussioner kunde dock beslut tas vid rådsmötet (fiske) i april 1997. Härefter vidtog bilaterala överläggningar med kommissionen för att utforma nationella program. Sverige lyckades därvid få igenom önskemålet att tillämpa aktivitetsreduktion i stället för kapacitetsreduktion för torskfiskeflottan i Östersjön, som är viktig för det svenska fisket. Även i övrigt blev resultatet beträffande det svenska nationella programmet tillfredsställande.

Den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna i EU och på så sätt skapa en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen. Dessutom är minskade regionala skillnader en nödvändighet om alla regioner inom unionen till fullo skall kunna dra nytta av den inre marknaden och andra tillväxtinriktade åtgärder, som tillsammans med bl.a. den tekniska utvecklingen verkar i centraliserande riktning.

EU:s regional- och strukturpolitik kanaliseras via fyra strukturfonder: regionalfonden, socialfonden, jordbruksfonden samt fiskefonden. Av medlen från dessa fonder avsätts ca 90 procent till sex olika mål för regional- och strukturpolitiken. Målen innefattar kriterier för när EU:s regional- och strukturpolitik kan komma i fråga. Av de sju målen är alla utom mål 1 aktuella för Sveriges del. Vidare avsätts 9 procent av medlen till ett antal gemenskapsinitiativ, samt 1 procent till s.k. pilotprojekt.

Under perioden 1995–1999 kommer Sverige att sammanlagt ta emot cirka 1,4 miljarder ecu (drygt 12 miljarder kronor) från strukturfonderna. Ett villkor för att medel från fonderna skall betalas ut är att de kompletteras med svenska offentliga medel samt i vissa fall privata medel. Insatserna sker inom ramen för särskilda program som i flertalet fall utarbetas i samarbete mellan lokala, regionala och nationella myndigheter och som fastställs i förhandlingar mellan kommissionen och den svenska regeringen.

21.1 Målområden

21.1.1 De beslutande instanserna

För målen 2, 5b och 6 gäller att regionala beslutsgrupper, med status som egna myndigheter, fattar beslut om EU-medel till enskilda projekt. För beslut inom mål 3 har regionala partnerskap inrättats för att bistå länsarbetsnämnderna. Beslut om projekt inom mål 4 fattas av Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling i samverkan med regionala partnerskap.

Särskilda övervakningskommittéer, en för varje program, har inrättats med uppgift att ge riktlinjer för, följa upp och utvärdera hur programmen genomförs. Närings- och teknikutvecklingsverket är kommittésekreterariat för mål 2 och mål 6, Arbetsmarknadsstyrelsen för mål 3, Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling för mål 4, Jordbruksverket och Fiskeriverket för vissa åtgärder inom mål 5a samt Glesbygdsverket för mål 5b. I kommittéerna ingår bl.a. företrädare för departement, myndigheter, regionala organ, arbetsmarknadens parter samt kommissionen.

21.1.2 Mål 2 – Omvandling av regioner med industriell tillbakagång

Skr. 1997/98:60

Mål 2 syftar till omvandling av regioner som har påverkats av industriell tillbakagång. I Sverige har fem mål 2-områden avgränsats: norra Norrlandskusten, Ångermanlandskusten, Bergslagen, Fyrstad och delar av Blekinge. Mål 2-områdena får 160 miljoner ecu (1 360 miljoner kronor) från strukturfonderna under perioden 1995–1999. Till detta kommer svensk offentlig medfinansiering som uppgår till 352,5 miljoner ecu (2 996 miljoner kronor) samt privata medel. Under året har övervakningskommittéerna för vart och ett av de fem områdena hållit två möten. Vid det senaste sammanträdet i respektive region redovisades rapporter om läget efter halva programperioden. Utvärderarna har granskat programmen, genomförandet och resultaten samt lämnat rekommendationer till förändringar av programmen till övervakningskommittéerna. Respektive region har lämnat förslag till ändringar av programdokumentet i syfte att underlätta det fortsatta genomförandet.

Övervakningskommittéerna beslutade bland annat att höja EU:s andel av den offentliga finansieringen i programmen, fördela indexeringsmedel samt överföra medel mellan åtgärder. Dessutom beslutades att föreslå kommissionen att godkänna regionalt utvecklingsstöd som offentlig medfinansiering till EU-medel.

I oktober hade beslutsgrupperna godkänt projekt för närmare 50 procent av EU-medlen för programperioden. Besluten om fördelning av de offentliga medlen i de fem mål 2-områdena fördelar sig enligt följande:

Mål 2-område	Ramar och beslut om offentlig medelsfördelning i oktober 1997		
	<i>Offentliga ramar i milj. kr</i>	<i>Offentliga beslut i milj. kr</i>	<i>Varav EU-medel i milj. kr</i>
Norra Norrlandskusten	1 012	397	115
Ångermanlandskusten	403	210	77
Bergslagen	1 852	906	250
Fyrstad	680	357	101
Blekinge	409	169	61
Totalt	4 356	2 039	604

Stöd har lämnats till ett stort antal projekt med inriktning på små och medelstora företag. Projekten syftar bl.a. till att stimulera nyföretagande och marknadsutvidgning i företagen såväl nationellt som internationellt. Det finns även projekt som är inriktade på att öka kompetensen inom särskilda områden, t.ex. informationsteknik. Ett antal projekt är av samverkanskaraktär, där flera företag inleder samarbete om t.ex. produkt- och processutveckling.

21.1.3 Mål 3 – Bekämpning av långtids- och ungdomsarbetslöshet

Skr. 1997/98:60

Mål 3 syftar till att slussa in ungdomar på arbetsmarknaden, bekämpa långtidsarbetslöshet och integrera dem som riskerar att uteslutas från arbetsmarknaden. Till den senare gruppen räknas i programmet invandrare i de tre storstadsområdena samt arbetshandikappade. De svenska mål 3-insatserna är inriktade på kompetensutveckling, skapande av sysselsättning via datortek och aktivitetscentrum, vägledning och rådgivning, utveckling av små och medelstora företag samt hjälp till egen företagarverksamhet. Mål 3-programmet ligger väl i linje med den svenska s.k. arbetslinjen, där syftet är att engagera de arbetssökande i aktiva åtgärder som platsförmedling, rådgivning och utbildning för att de snabbt skall komma in på arbetsmarknaden. Satsningarna inom mål 3-programmet är av offensiv karaktär och överensstämmer väl med den aktiva arbetsmarknadspolitik som Sverige allmänt vill verka för inom EU.

Sverige har för programperioden 1995–1999 tilldelats 347 miljoner ecu från EU, eller ca 2,9 miljarder kronor. Till detta kommer nationell medfinansiering med 424 miljoner ecu, motsvarande ca 3,6 miljarder kronor. I november 1997 var totalt 73 procent av medlen in-tecknade och 985 mål 3-projekt hade registrerats. Av dessa projekt har hittills 842 haft sammanlagt drygt 72 000 deltagare. Antalet deltagare har ökat successivt varje månad fram till maj 1997 då 27 600 deltagare samtidigt fanns i mål 3-projekt, vilket motsvarade 13 procent av Arbetsmarknadsverkets dåvarande åtgärdsvolym.

I en oberoende utvärdering av mål 3 som upphandlats av övervakningskommittén konstateras att prioriteringen av målgrupperna i programmet ligger fortsatt väl i linje med den nationella arbetsmarknadspolitiken. En väsentlig aspekt är att jämföra resultaten av mål 3-programmet och de ordinarie arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Resultaten ligger i vissa fall bättre till i mål 3-programmet, i vissa fall sämre. Datainsamlingen som låg till grund för utvärderingen gjordes i mars 1997 och det var då för tidigt att dra några långtgående slutsatser av dessa resultat. Utvärdering för resten av programperioden har upphandlats under år 1997.

Avsikten är att erfarenheterna av mål 3-projekten skall omsättas i reguljär arbetsmarknadspolitik. Arbete pågår därför för att ta fram de mest framgångsrika projekt som bedöms vara överförbara och för att sprida information om dem.

21.1.4 Mål 4 – Kompetensutveckling av anställda

Mål 4 syftar till att åstadkomma en tydligt ökad förändringsbenägenhet och kompetensutveckling hos företag och anställda. Målet är att få i gång en utveckling hos de anställda som går hand i hand med en utveckling av företaget och nya sätt att organisera arbetet. Målgruppen är anställda i företag med upp till 49 anställda, men i vissa fall upp till 250 anställda. Sverige har som enda medlemsstat fått utvidga målgruppen till anställda inom vård och omsorg i offentlig sektor. Av dem som omfattas av mål 4-insatserna skall hälften vara kvinnor.

Mål 4 genomförs i två steg. Steg 1 omfattar en analys av de anställdas och företagets behov. En handlingsplan skall därefter upprättas. Steg 2 innebär att handlingsplanen genomförs. Det kan därvid handla om kompetensutveckling och organisationsutveckling genom interna insatser eller med stöd av studieförbund, utbildningsföretag eller offentliga utbildningsanordnare. Preliminära och definitiva beslut per den 12 oktober 1997 om steg 1 omfattar närmare 14 000 företag. I dessa företag arbetar ca 136 000 kvinnor och ca 147 000 män.

Mål 4 omfattar under perioden 1996–99 totalt 613 miljoner ecu eller ca 5 210 miljoner kronor. Deltagande företag och institutioner svarar för 50 procent av medlen medan EU och svenska staten svarar för 25 procent vardera. Av EU-medlen och den statliga medfinansieringen var ca 40 procent in-tecknade per den 30 oktober 1997.

Under året har en oberoende utvärdering upphandlats av övervakningskommittén för programmet. Rapporten visar på det positiva mottagande som mål 4 har fått bland företag och institutioner. I rapporten påpekas att ansträngningar bör göras för att i än högre grad styra verksamheten mot de kvalitativa målen och de grupper som prioriteras i programdokumentet, nämligen korttidsutbildade och kvinnor.

Mål 4 har resulterat i en mängd goda exempel på hur företags behov av organisationsförändring och av kompetensutveckling kan tillgodoses. Den lokala organisationen av arbetet med mål 4 för samman arbetsmarknadens parter och andra lokala aktörer.

21.1.5 Mål 5a – Lantbrukets och fiskets omstrukturering och modernisering

Mål 5a syftar till effektivare jord- och skogsbruk samt rationellare fiskeriering samtidigt som miljö- och naturvärden bevaras.

Strukturstöd till jordbruket

Europeiska kommissionen avgav den 24 januari 1997 ett positivt beslut om investeringsstöd till företagare med jordbruks-, trädgårds- eller renskötsel-företag. Stödet regleras i rådets förordning (EG) nr 1431/96 om investeringsstöd till företagare med jordbruks-, trädgårds- eller renskötsel-företag. Tillämpningen av stödet har i praktiken påbörjats från halvårsskiftet.

Det har under året funnits ett mycket stort intresse av att komma i åtnjutande av stöd till investeringar som avser förädling eller saluföring av produkter från jordbruket eller skogsbruket (SFS 1995:1271). Vad gäller startstöd till yngre företagare med jordbruks-, trädgårds- eller renskötsel-företag (SFS 1995:1195) är dock intresset något lägre än tidigare prognostiserat.

Under året har efterfrågan på kompensationsbidrag till mindre gynnade områden (SFS 1995:1174) varit större än beräknat i norra Sverige. I de södra stödområdena har emellertid ansökningarna varit i linje med tidigare prognoser.

Det har under året funnits ett mycket stort intresse för att utnyttja strukturstöd till investeringar inom fiskesektorn, särskilt vad avser åtgärder inom flottan och beredningsindustrin. Likaså har riktade insatser genomförts mot syd- och ostkusten för att förbättra möjligheterna att landa fisk längs dessa kuststräckor.

21.1.6 Mål 5b – Utveckling av landsbygdsområden

Mål 5b syftar till utveckling av landsbygdsområden. Sverige har fem mål 5b-områden: Västerbotten/Gävleborg/Dalarna, Västra Sverige, Sydöstra Sverige, Gotland samt Skärgården (omfattar bebodda öar utan fast landförbindelse). Mål 5b omfattar 138 miljoner ecu (1 173 miljoner kronor) från strukturfonderna under perioden 1995–1999. Till detta kommer svensk offentlig medfinansiering, som uppgår till 322 miljoner ecu (2 737 miljoner kronor), samt privata medel. Övervakningskommittéerna har, i de flesta fall, haft två möten vardera under året. De frågor som behandlats har, förutom uppföljningen av programmen, varit den halvtidsutvärdering som har genomförts och de förändringar som motiverats av denna. Syftet är att underlätta det fortsatta genomförandet.

Utvärderingarna av programmen har generellt pekat på att programmen är välbalanserade och svarar väl mot regionens behov. Dock anser de att målsättningarna mätt i antal förväntade nya arbetstillfällen är väl optimistiska. De pekar också på behov av särskilda insatser för att stimulera utveckling inom områden där programmet utvecklas långsamt. De pekar vidare på brister i sekretariatens resurser samt i urvalskriterier och uppföljningssystem.

Beslutsfattandet i programmen har tagit ordentlig fart under år 1997, och huvuddelen av den eftersläpning i genomförandet som tidigare funnits i förhållande till mål 2 och mål 6 har åtgärdats. I september hade beslutsgrupperna godkänt projekt för drygt 40 procent av EU-medlem för programperioden. Besluten fördelar sig enligt följande:

Mål 5b-område	Beslut om offentlig medelsfördelning t.o.m. 30 september 1997		
	<i>Offentliga ramar i milj. kr</i>	<i>Offentliga beslut i milj. kr</i>	<i>Varav EU-medel i milj. kr</i>
Västerbotten/Gävleborg/Dalarna	1 111	386	122
Västra Sverige	777	528	164
Sydöstra Sverige	1 382	582	167
Gotland	314	119	33
Skärgården	200	62	14
Totalt	3 784	1 677	500

Programmen ligger nu på en rimlig nivå med beaktande av att genomförandet startade först under senare delen av år 1996. I vissa av programmen finns obalanser när det varit svårigheter att få i gång projekt. Fyra av de fem övervakningskommittéerna har dock under december fattat beslut om åtgärder för att rätta till dessa obalanser. Det rör sig om höjning av nivån med EU-medlen, informationsinsatser samt åtgärder för att bredda målgrupper.

Programmen har mycket olika karaktär men generellt har utvecklingsinsatser för näringslivet och åtgärder för utveckling, kultur och turism stor efterfrågan medan insatser för utveckling och vidareförädling inom de areella näringarna och åtgärder riktade mot kvinnligt företagande utvecklats mindre bra.

21.1.7 Mål 6 – Utveckling av glest befolkade områden

Mål 6 syftar till utveckling av glest befolkade områden. Det berör 43 kommuner i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län. Den ekonomiska ramen från EU uppgår till 304,1 miljoner ecu för perioden 1995–1999. Sveriges offentliga medfinansiering är 293,1 miljoner ecu (2 491 miljoner kronor). Den totala ramen för programmet är 761,5 miljoner ecu (6 473 miljoner kronor). Förhållandet mellan EU och Sverige beror främst på att EU finansierar den större delen av 5a-åtgärderna. Ramen har ökat med anledning av tilläggsbeslut om indexeringsmedel och att nya medel har förts till regionalfonden från jordbruksfonden.

Tre nya åtgärder har tillförts programmet: investeringsstöd till jordbruks-, trädgårds- och renskötsel företag, investeringar i järnvägsnätet samt stöd till vissa sysselsättningspakter. Dessutom har programmet kompletterats med ett nytt område som möjliggör för unga entreprenörer att få lån för att starta och utveckla företag.

Övervakningskommittén har under året haft två möten. Den har behandlat stöd till turismforskning vid Mitthögskolan i Östersund med 35 miljoner kr, utvärderingsrapporter, fastställande av nya indikatorer i programmet och fördelning av medel till de länsvisa beslutsgrupperna för åren 1998–99. Programmets uppräkningsmedel, indexeringsmedlen, har fördelats till tekniskt stöd, länsvisa beslutsgrupper, sysselsättningspakterna i Jämtland och Värmland samt till förstärkning av åtgärder riktade mot informationsteknik och samisk kultur.

Övervakningskommittén har även haft en halvtidsavstämning av programmets genomförande. I samband med den avstämningen beslutade kommittén att slå samman ett antal åtgärder för att skapa större flexibilitet i resursplaneringen för beslutsgrupperna samt att öka medfinansieringsgraden från EU till högst 75 procent för projekt som riktar sig mot lokal utveckling och rennäringen. Dessutom förtydligades den senare åtgärden så att den även innefattar kombinationsnäringar. Därutöver beslutade kommittén att föreslå kommissionen att godkänna det regionala utvecklingsstödet som medfinansiering i strukturfondsprojekt.

Fram till och med september hade beslutsgrupperna beviljat 1 036 miljoner kronor i EU-medel. Totalt uppgår projektets kostnader till 2 743 miljoner kronor. De offentliga medlen uppgår till 1 187 miljoner kronor och de privata medlen till 520 miljoner kronor. Totalt sett har 48 procent av EU-medlen in-tecknats när knappt hälften av programperioden är genomförd. Det största projektet, Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna, har beviljats 76,5 miljoner kronor från EU.

21.2 Gemenskapsinitiativ

Av strukturfondsmedlen används cirka 9 procent för så kallade gemenskapsinitiativ som initieras av kommissionen och som omfattar insatser inom ett antal områden gemensamma för hela unionen. Gemenskapsprogrammen styrs på samma sätt som målprogrammen via övervakningskommittéer som följer upp och utvärderar hur programmen genomförs. Själva programdokumenten benämns operativa program. Närings- och teknikutvecklingsverket är kommittésekreteriat för INTERREG II A, KONVER, URBAN och Småföretagsinitiativet, Glesbygdsverket för LEADER II, Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling för ADAPT, Arbetsmarknadsstyrelsen för EMPLOYMENT samt Fiskeriverket för PESCA.

Sverige omfattas av sammanlagt åtta INTERREG II A-program med syfte att stärka och utveckla det gränsregionala samarbetet mellan regioner i Sverige, Danmark, Norge, Finland och Ryssland. De åtta programmen omfattar totalt 61,8 miljoner ecu (ca 525 miljoner kronor) från EU varav den svenska delen står för 39,5 miljoner ecu (ca 336 miljoner kronor). Programmen omfattar lika mycket i svensk offentlig finansiering. Därutöver tillkommer privat finansiering. I de Interregprogram där Sverige samarbetar med Finland är medlen sammanslagna och förvaltas som en helhet. Under året har de interregionala beslutsgrupperna arbetat intensivt med att genomföra sina respektive program. Totalt sett har beslutsgrupperna t.o.m. oktober fattat beslut om en tredjedel av EU-medlen. Om man inkluderar den offentliga och den privata medfinansieringen omsluter beviljade projekt totalt drygt 350 miljoner kronor. Övervakningskommittéerna för respektive program har hållit två möten under året. De har bland annat utsett utvärderare för de olika programmen.

INTERREG II C är ett initiativ som kommissionen inrättade år 1996 med syfte att öka samarbetet över gränserna vad avser regional utvecklingsplanering. Sverige ingår i två INTERREG II C-regioner. Den ena är Östersjön, där delar av Sverige, Danmark, Tyskland och Finland ingår. Även angränsande icke-medlemsländer har möjlighet att delta i arbetet. Den andra regionen är Nordsjön, där delar av Sverige, Danmark, Tyskland, Nederländerna, Storbritannien och Norge ingår. Förslagen till program överlämnades under våren till kommissionen, och beslut om godkännande av programmen togs under december månad. EU bidrar totalt med 24 miljoner ecu (ca 204 miljoner kronor), varav 5,6 miljoner ecu (47,6 miljoner kronor) för svensk del till Östersjöprogrammet. För Nordsjöprogrammet bidrar EU totalt med 14 miljoner ecu (119 miljoner kro-

nor), varav 1,5 miljoner ecu (ca 12,8 miljoner kronor) för svensk del. Båda programmen omfattar lika mycket i nationell medfinansiering.

EMPLOYMENT har till syfte att genom transnationella utvecklingsprojekt öka jämställdheten på arbetsmarknaden samt förbättra möjligheterna till arbete för arbetshandikappade, utsatta grupper och ungdomar. EU bidrar med totalt 24 miljoner ecu (ca 204 miljoner kronor) under programperioden. Nationell medfinansiering om ca 27 miljoner ecu (ca 230 miljoner kronor) tillkommer. Antalet projekt uppgår till totalt ca 110 fördelat på två ansökningsomgångar. Den andra och sista ansökningsomgången genomfördes under år 1997. I en oberoende interimsvärdering som upphandlats av övervakningskommittén är helhetsbedömningen att programmet har genomförts på ett tillfredsställande sätt. Den transnationella dimensionen bedöms därvid som till övervägande delen positiv, trots att den orsakar ett merarbete. I vad mån projekten har varit förnyande är dock enligt utvärderingen mer svårbedömt.

ADAPT syftar till att genom transnationella utvecklingsprojekt underlätta för anställda att klara arbetsmarknadens förändrade krav, skapa nya arbetstillfällen och stärka företagens konkurrensförmåga. EU bidrar med totalt 13 miljoner ecu (ca 111 miljoner kronor) under programperioden. Den nationella medfinansieringen uppgår till ca 15 miljoner ecu (ca 128 miljoner kronor). Totalt har ca 55 projekt beslutats inom programmet, fördelat på två ansökningsomgångar. Liksom inom EMPLOYMENT genomfördes den andra och sista ansökningsomgången under år 1997. Övervakningskommittén har upphandlat en oberoende interimsvärdering av programmet. I utvärderingsrapporten lyfts ett antal projekt fram som förnyande. De transnationella partnerskapen utgörs enligt utvärderingen i en del fall av ett faktiskt samarbete, medan de i andra fall endast innebär ett erfarenhetsutbyte.

KONVER syftar till att bidra till ekonomisk utveckling i regioner som sedan länge är starkt beroende av försvarssektorn. I Sverige ingår kommunerna Karlskoga och Karlsborg. Programmet omfattar 3,4 miljoner ecu (28,5 miljoner kronor) från EU och lika mycket från svenska offentliga finansärer under perioden 1996–1999. Privata medel tillkommer. Genomförandet av programmet kom i gång i början av året. Totalt hade i mitten av oktober projekt godkänts för 7,8 miljoner kronor. Övervakningskommittén för KONVER är gemensam med mål 2 Bergslagen. Under året har den sammanträtt två gånger.

LEADER II syftar till att utveckla människors initiativkraft och engagemang för att stimulera en fortsatt ekonomisk utveckling av landsbygden. LEADER II genomförs i Sverige inom ramen för två operativa program, ett för mål 6-området och ett för 5b-områdena. I mål 5b-områdena uppgår EU-medlen till 12,3 miljoner ecu (ca 104,6 miljoner kronor), och mål 6 omfattar 4,3 miljoner ecu (ca 36,6 miljoner kronor) från EU. Den nationella medfinansieringen uppgår i mål 6-området till 50 procent och i mål 5b-områdena till 70 procent. Insatserna sker via tolv s.k. LAG-grupper (Local Action Groups) som genomför projekt i geografiskt avgränsade områden. Fram till mitten av september hade endast 3,6 miljoner kronor beviljats till projekt i mål 6, och motsvarande siffra för 5b-områdena var 7,3 miljoner kronor. Anledningen till den låga beslutstak-

ten är bl.a. geografisk avgränsning och bildandet av LAG-grupper samt inkörningsproblem. Skr. 1997/98:60

Småföretagsinitiativet vänder sig till små och medelstora företag i målområdena 2, 5b och 6. Stöd kan ges för insatser inom tre områden: marknadsutveckling, användning av ny teknik samt miljöstrategier. EU bidrar med 17,2 miljoner ecu (146,2 miljoner kronor) och lika mycket skall komma från nationell offentlig finansiering. Dessutom tillkommer 14,4 miljoner ecu (122,4 miljoner kronor) från privata aktörer. Arbetet startades på allvar i början av år 1997 och präglades inledningsvis av en omfattande informationsspridning om initiativet. Efter annonsering genom "call for proposals" (projektinbjudan) fokuserades arbetet allt mer kring bearbetning av inkomna projektförslag. Fram till november 1997 har initiativet behandlat ca 120 ansökningar av vilka 22 projekt formellt har beviljats såväl EU-medel, ca 16 miljoner kronor, som svensk offentlig medfinansiering. Därutöver har 23 projekt beviljats EU-medel under förutsättning att den nationella medfinansieringen kan ordnas.

URBAN syftar till att angripa problem i stadsområden och förorter. I Sverige berörs endast ett par stadsdelar i Malmö kommun. Programmet omfattar ca 5 miljoner ecu (ca 42,5 miljoner kronor) från kommissionen och lika mycket från svenska offentliga finansiärer. Tre möten har hållits i beslutsgruppen fram till oktober och på dessa har 14 projekt godkänts för 2,1 miljoner kronor eller 5 procent av den totala EU-ramen.

PESCA syftar till att främja ökad variation inom näringslivet på orter som varit starkt beroende av fiskerinäringen. Sexton kommuner inom fem områden (Norrlandskusten, ostkusten, sydkusten, västkusten samt insjön Vänern) berörs av initiativet. För PESCA bidrar EU med 4,1 miljoner ecu (34,9 miljoner kronor) medan nationell offentlig medfinansiering och privat finansiering uppgår till 2,8 respektive 4 miljoner ecu (23,8 respektive 34 miljoner kronor). Övervakningskommittén har sammanträtt fyra gånger, senast i november. Programmet har framskridit långsamt, och endast ca 10 procent av tillgängliga medel har beviljats till olika projekt. Under hösten 1997 har de flesta berörda parter och organisationer varit delaktiga i en diskussion om programmets framtid, vilket bör få effekter på nyttjandegraden under åren 1998 och 1999.

22 Miljö

EU:s miljöpolitik skall bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå. Miljöfrågorna har funnits på gemenskapens dagordning sedan 1972 då det första handlingsprogrammet för miljön antogs. Formerna för den gemensamma miljöpolitiken utvecklades ytterligare när Unionsfördraget trädde i kraft 1993. De ändringar i fördragen som kommer att beslutas genom Amsterdamfördraget innebär ännu en viktig utveckling av de grundläggande principerna för skyddet av miljön. Hållbar utveckling slås fast som ett övergripande mål för hela EU.

Under 1997 har hållits fyra miljöministerrådsmöten. Vidare arrangerades i april ett informellt ministermöte om miljön och de små och medelstora företagen.

Skr. 1997/98:60

22.1 Utvecklingen på de av Sverige prioriterade områdena

22.1.1 Försurning

Försurning är ett allvarligt miljöproblem i Sverige, och merparten av de luftföroreningar som bidrar till försurningen kommer från andra länder (ca 80 %). Av dessa kommer ca 50 % från övriga EU-stater. Mot denna bakgrund är det naturligt att se försurningen som en prioriterad miljöfråga i EU-arbetet. I mars 1995 lyckades Sverige få gehör för att kommissionen skulle få i uppgift att ta fram en strategi för att begränsa utsläppen av försurande ämnen. Kommissionen presenterade sitt meddelande, KOM (97) 88, om en strategi för att bekämpa försurningen i mars 1997. Vid utarbetandet av strategin deltog en svensk nationell expert.

I EU:s femte miljöhandlingsprogram sägs att utsläppen av försurande ämnen skall minskas så att kritiska belastningsgränser inte överskrids någonstans i unionen. Detta är också det långsiktiga målet i kommissionens strategi, men i denna fastställs också ett delmål som innebär en minskning av den areal som består av oskyddade ekosystem med 50 % till år 2010. Kommissionens meddelande innebär långtgående åtgärder och kommer att medföra en betydlig förbättring för svensk del. Om strategin genomförs kommer 1,6 % av Sveriges yta att vara över den kritiska belastningsgränsen år 2010 jämfört med 23 % år 1990.

Kommissionens meddelande innehåller ett antal förslag till åtgärder som skall vidtas för att man skall kunna uppnå delmålet. Två av dessa, revidering av direktiv 93/12/EEG om minskning av svavelhalten i vissa flytande bränslen och ratificeringen av 1994 års svavelprotokoll inom konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, behandlas för närvarande i rådet. Förslaget om att ratificera 1994 års svavelprotokoll har accepterats av alla länder. Storbritannien planerar att behandla direktivet om svavel i bränslen under sitt ordförandeskap våren 1998. Utöver dessa åtgärder avser kommissionen att lägga fram förslag om en revidering av direktiv 88/609/EEG om stora förbränningsanläggningar samt ett nytt direktiv med nationella tak för utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och ammoniak. Det första förslaget kommer att presenteras under våren 1998 och det senare beräknas bli klart i december 1998.

Rådsslutsatser om kommissionens meddelande antogs på rådsrådet i december 1997.

22.1.2 Klimatpåverkan

Under året har det pågått förhandlingar om ett protokoll till FN:s ramkonvention för klimatförändringar. Frågan behandlades vid konventionens tredje partsmöte som ägde rum i Kyoto i december 1997. Förhandlingarna har förberetts i en förhandlingsgrupp som tillsattes av det första partsmötet i Berlin 1995. Vid mötena i gruppen förhandlades bl.a. om

bindande utsläppsreduktioner för alla industriländer (de s.k. annex-1-länderna) samt gemensamma åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna.

EU har varit drivande under det globala förhandlingsarbetet. EU:s ståndpunkter har förberetts i en särskild rådsarbetsgrupp, ad hoc-gruppen för klimatfrågor. Under hösten 1996 började gruppen mer konkret diskutera ett förhandlingsbud för EU vad gäller bindande utsläppsreduktioner. Ståndpunkterna utvecklades vidare under det nederländska ordförandeskapet våren 1997. I rådsslutsatser i mars och juni 1997 presenterades EU:s förslag till reduktionsåtaganden: att alla industriländer skall minska sina sammanvägda utsläpp av koldioxid, metan och dikväveoxid med 15 % till år 2010 och med minst 7,5 % till år 2005. I rådsslutsatserna i mars presenterades också en indikativ bördefördelning för hur EU skulle kunna fördela ett gemensamt mål. Det betonades dock att denna fördelning skulle omarbetas beroende på utfallet av förhandlingarna i Kyoto.

Arbetet i ad hoc-gruppen har också inneburit att medlemsländerna försökt precisera vilka gemensamma åtgärder man behöver genomföra för att uppfylla EU:s klimatmål. Följande åtgärdsområden för reduktion av växthusgaser har pekats ut:

- borttagande av hinder mot ökad användning av förnybara energikällor,
- åtgärder för energieffektivisering för hushållsapparater,
- införande av minimiskattesatser på bränslen,
- reduktion av koldioxidutsläppen från nya personbilar,
- införande av bränsleskatter och/eller effektivitetskrav på internationell sjö- och luftfart,
- successivt borttagande av subsidier på fossila bränslen och andra subventioner som hindrar en effektiv energianvändning,
- införande av ett ramverk för miljöskatter,
- introduktion av frivilliga åtaganden för tung industri,
- koordinering av normer för energieffektivitet och/eller ekonomiska incitament för utveckling av avancerade industriprocesser,
- åtgärder för minskade utsläpp av metan.

Det fortsatta arbetet med dessa områden innebär en ytterligare precisering och prioritering av åtgärder som behövs för att uppfylla EU:s kommande klimatmål. I detta arbete skall också vikt läggas vid kostnader och möjlighet till reduktioner.

Kyotokonferensen blev en framgång. Man lyckades åstadkomma ett protokoll som innebär bindande reduktioner av växthusgaserna koldioxid, metan, dikväveoxid, freoner och svavelhexafluorid. Sammanlagt innebär överenskommelsen en minskning av dessa gaser med 5,2 % från annex-1-länderna (OECD+CIT) från 1990 års nivå. Reduktionerna skall uppnås under perioden 2008–2012. EU har åtagit sig att gemensamt minska utsläppen för de ifrågavarande gaserna med 8 %.

EU hade, som nämnts ovan, förut föreslagit en minskning med 15 % för koldioxid, metan och dikväveoxid till år 2010. EU:s reduktionsåtagande enligt protokollet på 8 % motsvarar ungefär en reduktion på 11 % för de tre gaser som ingick i EU:s utgångsbud.

EU har tidigare deklarerat sin avsikt att uppfylla åtaganden gentemot det kommande protokollet gemensamt i en s.k. utsläppsbubbla. I förhandlingarna fick EU gehör för denna möjlighet och i protokollet finns en artikel som reglerar sådana samarbetsformer. EU har också under förhandlingarna förklarat sin avsikt att uppfylla sina åtaganden på detta sätt. Tidigare har som ovan nämnts en indikativ bördefördelning diskuterats inom EU. Nu väntas EU fastställa en slutlig bördefördelning som kommer att notifieras till konventionssekretariatet. Arbetet med att utarbeta denna bördefördelning kommer att inledas under våren 1998.

22.1.3 Kemikalier och bekämpningsmedel

Svenska övergångsregler

Sverige fick, i likhet med Finland och Österrike, i samband med inträdet i EU rätten att till utgången av 1998 tillämpa sina strängare regler på vissa specificerade delar av kemikalieområdet. Liksom under år 1996 har kommissionen haft två möten med de tre nya medlemsländerna om läget beträffande de olika övergångslösningarna på kemikalieområdet. Unionen har förbundit sig att under övergångstiden se över de gemensamma reglerna. Detta arbete har pågått under året, och både Regeringskansliet och myndigheterna i Sverige arbetar aktivt för att EU:s regler skall anpassas till den svenska säkerhetsnivån. Redan har positiva resultat uppnåtts i fråga om klassificeringen av enskilda ämnen. Översynen är dock inte slutförd, och slutliga beslut i flera av frågorna kan inte väntas förrän under 1998. Kemikalieinspektionen har lagt ned stora resurser på att ta fram ett faktaunderlag som kan användas vid revideringen av de rättsakter från vilka Sverige har undantag. Av betydelse för de svenska undantagen är det förslag till ändring av direktivet om klassificering och märkning av farliga beredningar som nu behandlas i rådet och parlamentet. I övrigt kommer de flesta av undantagen att kunna behandlas av kommissionen genom beslut enligt kommittéförfaranden. Detta gäller t.ex. det så kallade begränsningsdirektivet (76/769/EEG) som behöver ändras med hänsyn till de strängare svenska reglerna för PCP, arsenik, kadmium och tennorganiska föreningar. För att få underlag till en revidering av bestämmelserna för dessa ämnen har kommissionen anlitat konsultföretag som gör en miljö- och hälsomässig bedömning av ämnena. Dessutom skall för- och nackdelar med ytterligare begränsningar belysas. De första utkasterna till rapporter har blivit tillgängliga under hösten.

Europaparlamentet yttrade sig första gången i juni 1997 om förslaget till ändring av direktivet om klassificering och märkning av farliga beredningar. Kommissionen har därefter lagt fram ett reviderat förslag som under hösten har diskuterats i rådet. Arbetet kommer att fortsätta under 1998 med målsättningen att beslut skall fattas före årets utgång.

Kommissionen har också under hösten börjat diskutera med medlemsländerna om en revidering av batteridirektivet, som har betydelse för Sveriges undantag när det gäller kvicksilverhalten i vissa batterier.

Under året har arbetet med ett nytt direktiv om biocider fortsatt. Förslaget avser bekämpningsmedel som används till annat än växtskydd, t.ex. träskyddsmedel. Då Europaparlamentet under året kom med förslag till ändringar har diskussioner om vilka av dessa som kan accepteras av både rådet och parlamentet skett vid förlikningsförfarande under hösten. Denna process är nu avslutad och en överenskommelse har nåtts.

Inom ramen för det existerande direktivet om växtskyddsmedel – som avser bekämpningsmedel inom jordbruket och trädgårdsodlingen – finns ett tioårsprogram för utvärdering av alla verksamma ämnen som i dag används i medlen. Sverige svarar för utvärderingen av fyra verksamma ämnen i en första omgång.

Utsläpp av flyktiga organiska ämnen

Förslag till ett direktiv om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska ämnen från industriell verksamhet behandlas för närvarande i Europaparlamentet och rådet. I detta direktivförslag, liksom i biociddirektivet, har substitutionsprincipen fått tydligt genomslag i den gemensamma ståndpunkt som rådet enats om.

22.1.4 Kretsloppsanpassning

Kommissionen har under 1997 arbetat med ett förslag till ändring av direktivet om batterier och ackumulatörer som innehåller farliga ämnen. Bl.a. diskuteras en utvidgning av direktivets tillämpningsområde till att omfatta alla batterier, liksom införande av avvecklingsmål för kadmium och kvicksilver i batterier.

Andra områden där det under 1997 pågått arbete inom kommissionen är ett nytt direktiv om förbränning av icke-farligt avfall och en revidering av direktivet om farligt avfall för att inkludera även hushållens farliga avfall. EUROSTAT har under året arbetat med ett förslag till förordning om avfallsstatistik.

22.1.5 Biologisk mångfald, naturvård och genetiskt modifierade organismer

Den globala FN-konventionen om biologisk mångfald är en viktig utgångspunkt för arbetet inom unionen på detta område. Kommissionen har under året i samråd med medlemsstaterna arbetat med att utveckla en strategi för biologisk mångfald. Med utgångspunkt från tidigare erfarenheter av arbete med nationella strategier har Sverige agerat för att integrera bevarandet och det hållbara nyttjandet av den biologiska mångfalden framför allt inom de areella näringarna. Sverige har då betonat principen om sektorsintegrerat miljöansvar.

Sverige har fått gott gehör för sin linje. Det förslag till strategi som finns har sektorsansvaret för den biologiska mångfalden som en bärande princip. Strategin inriktas i första hand på sektorer med en stor grad av

gemensamhetspolitik, som t.ex. jordbruk och fiske, men behandlar även andra sektorer som naturvård, bistånd, turism, skog etc. där den kommer att utgöra en grund för utvecklandet av sektorsvisa aktionsplaner inom relevanta sektorer. Strategin beräknas bli antagen under första delen av 1998. Kommissionen har även arbetat fram en rapport till partsmötet inom ramen för konventionen om biologisk mångfald. I denna redovisas EU:s hittillsvarande arbete med och erfarenheter av att genomföra konventionen.

EU:s viktigaste instrument för den gemensamma naturvårdspolitiken är direktiven om bevarande av vilda fåglar (79/409/EEG) och om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (92/43/EEG), det s.k. art- och habitatdirektivet. Enligt direktiven skall medlemsstaterna skapa ett nätverk av särskilda bevarandeområden benämnt Natura 2000. Områdena skall väljas ut med hänsyn till de naturtyper, livsmiljöer och arter som räknas upp i direktiven. Regeringen har hittills rapporterat sammanlagt 225 särskilda skyddsområden enligt fågeldirektivet, och 1 038 områden enligt art- och habitatdirektivet. Den sammanlagda arealen uppgår till mer än 40 000 kvadratkilometer. Sverige har därmed föreslagit störst areal till Natura 2000 av alla EU-länder och efter Italien flest områden. Det förslag som gemensamt lades fram 1996 av Sverige och Finland för att komplettera de ovanstående direktiven med nordiska arter och naturtyper för att få dem bättre anpassade till nordiska förhållanden antogs under året.

Det förekommer en omfattande handel med vilda djur och växter av vilka en del hotas till sin existens. Handeln med dessa regleras i konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (CITES). Gemenskapens kontroll av CITES-reglerade varor vid unionens gräns mot tredje land har utsatts för både internationell och intern kritik för bristande effektivitet. I början av 1990-talet påbörjades arbetet med att utarbeta en ny förordning om handel med hotade arter. Den nya förordningen (EG) nr 228/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln trädde i kraft den 1 juni 1997. Det nya regelverket är ett betydelsefullt framsteg för att kontrollera handeln med hotade arter. Sverige har under året genomfört ändringar i lagen (1994:1818) om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter enligt direktivet.

Inom EU regleras genteknikfrågorna i två direktiv, som behandlar innesluten användning av genetiskt modifierade organismer (direktiv 90/219/EEG) och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön (direktiv 90/220/EEG). De senare reglerna har debatterats ingående inom EU under de senaste åren. Rutinerna har uppfattats som tidsödande och byråkratiska. Bristen på gemensamma normer för riskbedömning har lett till att olika medlemsländer kommit till skilda slutsatser med samma underlag som utgångspunkt. Det har funnits ett stort behov av att se över de gemensamma reglerna på området.

En sådan översyn har påbörjats av kommissionen. Beslut om ett förslag till ändringar av direktiv 90/219/EEG har fattats i december 1997. Arbetet med översynen av det mer kontroversiella direktiv 90/220/EEG pågår i kommissionen, och ett färdigt förslag förväntas under första hälften av 1998. Syftet med revideringen är att effektivisera de administrativa ruti-

nera med bibehållen hög säkerhet för miljö och mänsklig hälsa. Från svensk sida har förts fram att det är särskilt viktigt att de långsiktiga miljöeffekterna av olika tillämpningar bedöms i större utsträckning än i dag. Vidare är det angeläget att utveckla gemensam syn på värdering av positiva och negativa miljökonsekvenser samt att utveckla en gemensam politik när det gäller vissa tillämpningar av antibiotikaresistens, markörer, herbicidtolerans och insektsresistens.

Inom ramen för konventionen om biologisk mångfald förhandlas ett protokoll om biosäkerhet. Protokollet syftar till att minimera riskerna för bevarandet och det uthålliga nyttjandet av den biologiska mångfalden vid gränsöverskridande transporter av levande organismer som framställts genom modern bioteknik. Som part till konventionen spelar EU en viktig roll i förhandlingsarbetet. Viktiga frågor i sammanhanget är att protokollet harmoniserar ansökningsförfaranden för att underlätta för sökande och för att länder utan utvecklad nationell lagstiftning skall kunna tillämpa protokollets regelsystem. Det är viktigt att EU:s syn på och arbetet med att utveckla protokollet samordnas med den pågående revideringen av EU:s egen lagstiftning om genetiskt modifierade organismer.

22.1.6 Bilavgas- och bränslefrågor

Ministerrådet har under året behandlat två nya förslag från kommissionen om skärpta avgaskrav för nya fordon. Förslagen har tagits fram genom det s.k. Auto/Oilprogrammet och avser personbilar och lätta lastbilar och bussar.

För båda förslagen drev Sverige aktivt, och fick gehör för, två viktiga principer:

- Ett gemensamt system för hållbarhetskrav i kombination med tillverkaransvar skall införas inom EU. Hållbarhetskrav kommer att gälla för samtliga fordon som godkänts enligt direktivet.
- Särskilda kallkörningskrav skall införas för nya bensindrivna fordon. Dessa krav införs med början år 2002.

Förslagen innebär i övrigt att avgaskraven för samtliga berörda fordon skärps med början år 2000. En indikativ kravnivå för år 2005 införs för att kunna gynnas med ekonomiska styrmedel. Vidare kommer krav om datoriserade felindikeringssystem för avgasreningsutrustningen att införas.

Rådet har även inom Auto/Oil-programmet under året behandlat kommissionens förslag till kvalitetskrav på fordonsbränslen, bensin och diesel, som skall gälla från år 2000. Sverige har aktivt verkat för skärpningar i direktivet och särskilt av gränsvärdena på svavel i både bensin och diesel. Vidare har Sverige verkat för att gränsvärden för ett andra steg år 2005 skall införas i direktivet. Rådet kom preliminärt överens om att sänka gränsvärdet något för svavel i bensin samt att införa gränsvärden för svavelhalten i bensin och diesel år 2005, vilket var en framgång för Sverige.

22.2.1 Övergripande strategi för hållbar utveckling inom EU

I slutsatserna från Europeiska rådets möte i december 1997 i Luxemburg betonar rådet sin övertygelse – som uttrycks i den framtida artikel 6 i fördraget – att miljöskyddskraven bör integreras i gemenskapens politik och åtgärder, särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling. Mot denna bakgrund uppmanar Europeiska rådet kommissionen att före mötet i juni 1998 förelägga det en strategi för att uppnå detta mål.

Rekommendationen har tillkommit på svenskt initiativ. Syftet har varit att föra upp frågan om hållbar utveckling och behovet av integrering av miljöhänsyn i alla politikområden på högsta politiska nivå. Förutsättningarna för att driva på en sådan utveckling inom hela EU bör därmed förbättras. Ett strategiskt dokument från kommissionen kan också tjäna som förberedelse av det övergripande handlingsprogram på miljöområdet som kommer att följa efter det femte miljöhandlingsprogrammet (se avsnitt 22.2.2). En utgångspunkt för det svenska förslaget har varit de förändringar i fördraget som införs i och med att Amsterdamfördraget genomförs (se avsnitt 22.2.6). Initiativet aviserades i den rapport som Statsrådsdelegationen för ekologiskt hållbar utveckling lämnade våren 1997, i vilken det sades att Sverige skall verka för att Europeiska rådet skall beställa en övergripande vitbok för hållbar utveckling.

22.2.2 Översynen av det femte miljöhandlingsprogrammet

Miljöministrarna kom i december 1996 överens om en gemensam ståndpunkt i fråga om översynen av det femte miljöhandlingsprogrammet. Översynens förslag till aktionsplan har under 1997 behandlats av Europaparlamentet enligt medbeslutandeförfarandet. I juli antog parlamentet ett trettiotal förslag till ändringar av vilka kommissionen accepterade hälften. Rådets behandling pågår och ett förlikningsförfarande förbereds. Beslut bör dock kunna antas slutligt under 1998.

22.2.3 LIFE

Målet för EU:s miljöfond LIFE är att bidra till utvecklingen och genomförandet av EU:s miljöpolitik. Fonden stöder dels naturvårdsåtgärder (LIFE Natur), dels pilot- och utvecklingsprojekt av innovativ karaktär (LIFE Miljö). Under åren 1996–1999 löper LIFE II. Det s.k. referensbeloppet för denna period uppgår till 450 miljoner ecu. Den årliga budgeten uppgår till ca 800 miljoner kronor. Av medlen går 46 % till naturvårdsåtgärder; det är här fråga om att genomföra habitat- och fågeldirektiven samt att bilda det ekologiska nätverket Natura 2000. Till andra åtgärder för att genomföra EU:s miljöpolitik, såsom utvecklingsprojekt, går likaledes 46 %. Resterande medel används dels för stöd till länder som angränsar till Medelhavet och Östersjön men som inte är associerade till EU (5 %), dels till utvärdering av och information om LIFE-projekt

(3 %). Under år 1997 har detaljerad information om beviljade projekt lagts ut på kommissionens hemsida på Internet. En större utvärdering av LIFE II har nyligen beslutats, och dess resultat kommer att ligga till grund för rådets ställningstagande till en eventuell fortsättning av LIFE efter år 1999.

I Sverige svarar Naturvårdsverket, i samråd med Närings- och teknikutvecklingsverket, för administrationen av LIFE. Efter Sveriges inträde i EU har omkring 155 miljoner kronor kommit svenska miljöprojekt till del. Under år 1997 satsades drygt 50 miljoner kronor ur fonden på sådana svenska projekt. Stöd har därvid lämnats främst till projekt om vattensnål teknik, mikrovågstorkning av färg, omvandling av avfall med plasmateknologi, återvinning av plast samt miljöhänsyn i fysisk planering. Även projekt för skydd av naturskogar, myrar och läderbaggen har fått bidrag. Ett nytt inslag är svenskt partnerskap i andra länders projekt; detta har medfört såväl värdefull erfarenhet som ett tillskott av medel för svenskt vidkommande.

22.2.4 Kärnsäkerhet och strålskydd

Direktiv 97/437/Euratom om skydd för personers hälsa mot faror vid joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning, det s.k. patientdirektivet, antogs den 30 juni. Genom direktivet upphävs direktiv 84/466/Euratom. De nya reglerna innebär en anpassning till de nya grundläggande säkerhetsnormer som tidigare antagits inom Euratom.

Arbetet för att stärka det internationella atomenergiorganets (IAEA) safeguard-system (kärnämneskontroll) – det s.k. 93+2-programmet – fortsatte under året. Förhandlingarna i Wien om ett s.k. modellprotokoll slutfördes. EU-länderna utarbetade därefter gemensamt mandat för kommissionen att förhandla med IAEA om tilläggsprotokoll till safeguardsavtalen med organisationen på grundval av modellprotokollet. Förhandlingsmandaten antogs av rådet den 1 december. EU:s förhandlingar med IAEA påbörjades därefter i Luxemburg den 2 december. IAEA:s 93+2-program utgör ett viktigt element i stärkandet av den internationella icke-spridningsregimen på kärnvapenområdet.

Under senvåren slutfördes förhandlingarna om Euratoms medlemskap i KEDO (The Korean Peninsula Energy Development Organization). Efter beslut av ministerrådet i juli anslöt sig Euratom till KEDO den 19 september. Syftet med medlemskapet är att från EU:s sida bidra till att säkra den fredliga användningen av kärnenergi på koreanska halvön, visa starkt stöd för IAEA:s ansträngningar att säkerställa Nordkoreas efterlevnad av sitt safeguard-avtal och att bidra till kärnsäkerhet i Nordkorea. Unionen önskar vidare genom medlemskapet i KEDO stärka samarbetet med USA inom ramen för den nya transatlantiska agendan och med Japan och Sydkorea inom ramen för EU:s strategi för samarbete med Asien.

22.2.5 Uppföljningen av UNCED

Inom EU pågick ett intensivt koordinerings- och förhandlingsarbete inför både Kommissionens för hållbar utveckling (CSD) femte möte i april

1997 och generalförsamlingens nittonde extra möte (UNGASS) i juni. CSD ägnade sitt femte möte åt förberedelser och förhandlingar inför generalförsamlingens extra möte. Syftet med UNGASS var att göra en utvärdering och bedömning av arbetet med Agenda 21 samt att enas om ett program för att driva på genomförandet av den.

Fem möten hölls i Bryssel under våren för att förbereda EU-positioner inför CSD och UNGASS. Samråd skedde även i anslutning till CSD:s intersessionella möte i månadsskiftet februari/mars, själva CSD-mötet samt UNGASS. Sverige deltog aktivt i förberedelserna och bidrog bl.a. till att utveckla EU:s ståndpunkter om vatten, hållbara produktions- och konsumtionsmönster, jämställdhet och CSD:s framtida arbetsprogram.

EU blev genom goda interna förberedelser en dominerande aktör vid UNGASS och bidrog därigenom till att vatten och energi finns med i CSD:s femåriga arbetsprogram. EU:s positioner avspeglas också i att bekämpande av fattigdom samt hållbara produktions- och konsumtionsmönster är genomgående teman för de kommande fem åren. Ytterligare EU-initiativ som gav genomslag var att eko-effektivitet, dvs. förbättrad material- och energieffektivitet, skall eftersträvas. Svenska prioriteringar avspeglas väl i besluten. Bakom detta låg främst ett krävande och långsiktigt arbete i EU, underlättat av ett utmärkt nederländskt ordförandeskap.

CSD:s sjätte möte äger rum under april-maj 1998, och ett intensivt förberedelsearbete pågår inom EU. Hittills har fyra möten ägt rum under hösten, och förhandlingar pågår om EU-ståndpunkter för t.ex. färskvatten.

22.2.6 Miljöfrågorna i regeringskonferensen

Amsterdamfördraget innebär en viktig utveckling av de grundläggande principerna för EU-politiken för en hållbar utveckling och skyddet av miljön. De ändringar i fördragen som beslutades ligger helt i linje med de förslag som presenterades av Sverige under regeringskonferensen.

I kort sammanfattning innebär ändringarna att hållbar utveckling slås fast som ett övergripande mål för hela EU i både Unionsfördraget och EG-fördraget. Kravet på att integrera miljöaspekter i den politik som bedrivs på andra politikområden lyfts fram från artikel 130r.2 i EG-fördraget till fördragets inledning. Genom ändringarna i den s.k. miljögarantin (artikel 100a.4) klarläggs bl.a. rätten att under vissa förutsättningar införa nationella regler på områden där det redan finns harmoniserade regler. Viktiga nyheter är att miljögarantin kan tillämpas på rättsakter som beslutas av kommissionen efter delegation från rådet och parlamentet och att kommissionen får en tidsfrist för beslut när regeln åberopas av en medlemsstat. Genom en ändring i artikel 100a.3 klargörs att det inte bara är kommissionen utan också rådet och Europaparlamentet som skall sträva mot en hög miljöskyddsnivå när regler beslutas för den inre marknaden.

Av stor betydelse är slutligen att medbeslutandeförfarandet med Europaparlamentet (artikel 189b) blir tillämpligt för i princip alla beslut på miljöområdet.

Rådet beslutade i december 1996 om det nya Seveso-direktivet (96/82/EG) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår. Det fortsatta arbetet med att införa och tillämpa direktivet har behandlats av kommissionens Seveso-kommitté vid två möten under 1997. Härutöver har Seveso-kommitténs undergrupper arbetat med vissa tillämpningsfrågor m.m.

Regeringen har tillsatt Utredningen om kemikalieolyckor m.m. (Fö 1996:09) som skall lämna förslag bl.a. om genomförandet av det nya Seveso-direktivet i Sverige och om hur myndighetsansvaret inom området skall regleras.

Rådet beslutade den 19 december 1997 (98/22/EG) om att inrätta ett program för gemenskapsåtgärder till förmån för räddningstjänsten. Programmet, som är tvåårigt (1998–1999), inrättades för att bidra till skyddet av personer, miljö och egendom vid naturkatastrofer eller tekniska katastrofer, utan att detta påverkar fördelningen av befogenheterna på nationell nivå.

Programmet syftar till att stödja och komplettera medlemsstaternas ansträngningar inom ramen för deras räddningstjänståtgärder på nationell, regional och lokal nivå, liksom till att stimulera medlemsstaternas samarbete på detta område.

23 Konsumentpolitik

EU-samarbetet på konsumentområdet skall enligt EG-fördraget bidra till att en hög konsumentskyddsnivå uppnås genom tillnärmning av medlemsstaternas bestämmelser som syftar till att upprätthålla den inre marknaden och få den att fungera. EU kan också göra särskilda insatser som understöder och kompletterar medlemsstaternas politik på området.

23.1 Regeringskonferensen

I konsumentskyddsartikeln 129a i EG-fördraget framstår åtgärder inom ramen för förverkligandet av den inre marknaden (enligt artikel 100a) som gemenskapens huvudsakliga medel att bidra till en hög nivå på konsumentskyddet. Vid sidan av detta kan gemenskapen göra vissa ”särskilda insatser” med stöd av konsumentskyddsartikeln. Konsumentområdet kan därför uppfattas som ett underordnat politikområde.

Genom Amsterdamfördraget tydliggörs emellertid att konsumentpolitiken även är ett självständigt politikområde. Målformuleringen i första punkten i artikel 129a har uttryckts klarare och även kompletterats med en skrivning som innebär att gemenskapen skall bidra till att främja konsumenternas rätt till utbildning och att organisera sig.

Även gemenskapens befogenheter på konsumentområdet har kommit till uttryck tydligare. Gemenskapen skall vidta åtgärder med huvudsyftet att uppnå målen att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå. Rådet skall besluta om åtgärder som, i likhet

med vad som gäller för särskilda insatser i dag, kan vara inriktade på att stödja eller komplettera medlemsstaternas politik. Åtgärderna kan emellertid också avse att övervaka deras politik.

En annan viktig förändring är att konsumentskyddskraven skall beaktas när gemenskapens övriga politik och verksamhet utformas och genomförs.

Även andra förändringar av betydelse för konsumentintresset har genomförts. Artikel 100a.3 har förstärkts på så sätt att det inte bara är kommissionen utan också rådet och Europaparlamentet som skall sträva efter en hög miljö- och konsumentskyddsnivå när regler beslutas för den inre marknaden. Förändringen i artikel 129 innebär att parlamentet får medbeslutanderätt för sådana åtgärder inom veterinär- och växtskyddsområdena som direkt syftar till att skydda folkhälsan.

23.2 Konsumentpolitiken i framtiden m.m.

Det nederländska ordförandeskapet presenterade i februari 1997 ett meddelande om den framtida konsumentpolitiken. En huvudprincip i dokumentet är att konsumenter på olika sätt skall stödjas så att de kan spela en mer betydelsefull roll på marknaden. Stödet bör främst ske genom starka konsumentorganisationer. Med välutbildade och välinformerade konsumenter kan marknaden lösa huvuddelen av de problem som konsumenterna kan tänkas möta. Ingrepp från statsmakterna bör endast göras då det verkligen är nödvändigt.

Med utgångspunkt i dokumentet hölls en diskussionen på konsumentministermötet den 10 april. Diskussionen koncentrerades kring frågor om hur konsumenternas ställning på marknaden kan förstärkas, när det är befogat att statsmakterna ingriper med lagstiftning, samt på vilka områden översyn och förenkling kan göras av befintlig konsumentskyddande lagstiftning.

Alla medlemsstater välkomnade ordförandeskapets initiativ på detta område. Många medlemsstater framhöll marknadsens viktiga roll men betonade att även lagstiftning i många fall är nödvändig. Vikten av fri konkurrens och öppna marknader för konsumenterna underströks. Konsumenternas förtroende för den gemensamma marknaden måste stärkas. Såväl konsumentorganisationer som konsumentmyndigheter har en viktig roll att spela på marknaden. Flera medlemsstater framhöll behovet av förstärkningar i fördraget. En dialog mellan konsumentrepresentanter och företag ansågs vara ett bra komplement till lagstiftning. Viktiga frågor som nämdes var hälsa och säkerhet, finansiella tjänster, utbildning och information, den nya informationstekniken etc. Alla frågor som är av gränsöverskridande karaktär bör beaktas i detta arbete.

Sverige framhöll att subsidiaritetsprincipen även framdeles är en viktig princip. Möjligheten att upprätthålla strängare nationella regler måste finnas. I anslutning till detta menade Sverige att en oroväckande tendens i EU-arbetet är att den s.k. sändarlandsprincipen i flera fall riskerar att bli vägledande. Sverige framhöll även behovet av att tydliga, realistiska och uppföljbara verksamhetsmål läggs fast för EU:s konsumentpolitiska arbete. Vidare konstaterade Sverige att konkurrens är bra men att det i

många fall även krävs att statsmakterna ingriper med konsumentskyddande lagstiftning för att stärka konsumenternas roll gentemot producenterna.

Kommissionen sammanfattade diskussionen med att framhålla att ansträngningar måste göras för att skapa en fungerande marknad som gynnar konsumenterna. Det är nödvändigt att marknaden fungerar, men detta är inte tillräckligt för att konsumenterna skall kunna balansera företagets makt. Inom vissa sektorer krävs åtgärder som marknaden inte själv kan lösa. Bristen på balans mellan konsumenter och företag beror bl.a. på att konsumentorganisationerna är svaga i flertalet medlemsstater och att konsumenterna inte har relevant utbildning och inte får tillräcklig information. Målet för konsumentpolitiken bör vara att skapa en sådan balans. Åtgärder i form av lagstiftning behövs bl.a. på områden som finansiella tjänster, livsmedel och IT. Kommissionens fortsatta arbete kommer därför att inriktas på en utvärdering av vad som hittills gjorts, att lyfta fram vissa områden där behov av lagstiftning finns, att skapa en konstruktiv dialog mellan producenter och konsumenter samt att stärka konsumentorganisationernas roll.

23.3 Livsmedelssäkerhet

Det luxemburgska ordförandeskapet initierade en diskussion om livsmedelssäkerhet i fyra olika ministerråd under hösten 1997. Diskussionen i konsumentministerrådet baserades dels på kommissionens meddelande om konsumenters hälsa och livsmedelssäkerhet, dels på grönboken om allmänna principer för gemenskapens livsmedelslagstiftning. Dessutom berördes den föreslagna utvidgningen av direktiv 85/374/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om produktansvar, det s.k. produktansvarsdirektivet.

Kommissionens meddelande om livsmedelssäkerhet och konsumenthälsa (dok. 8386/97) innehåller en presentation av kommissionens nya strategi på livsmedelssäkerhetsområdet och den överflyttning av ansvaret för vissa livsmedelsfrågor som under året har genomförts inom kommissionen. Frågor som rör livsmedelssäkerhet och ansvaret för konsumenternas hälsoskydd har förts över till EU:s konsumentdirektorat (GD XXIV) från jordbruksdirektoratet (GD VI) och direktoraten för industri (GD III) och inre marknaden (GD XV). Lagstiftningen inom detta område kommer dock även i fortsättningen att behandlas av andra direktorat. Det är således bara kontrollfunktionerna och ansvaret för den vetenskapliga rådgivningen som förts över till konsumentdirektoratet.

Målet med denna nya politiska inriktning är att förstärka skyddet för människors hälsa. Syftet med den nya strategin presenterades av kommissionens ordförande Jacques Santer inför Europaparlamentet den 18 februari 1997, varvid han betonade att

- ansvaret för lagstiftning skall hållas avskilt från ansvaret för vetenskapligt samråd,

- ansvaret för lagstiftning skall hållas avskilt från ansvaret för inspektioner, Skr. 1997/98:60
- det skall finnas större insyn och mera vitt tillgänglig information under beslutsprocessen när det gäller inspektioner.

Meddelandet behandlar i detalj kommissionens strategi, särskilt med avseende på vetenskapliga utlåtanden, riskanalys samt kontroll och tillsyn. Dessa tre komponenter bör alltid ligga till grund för verksamheten på livsmedelssäkerhetsområdet, både när det gäller att utarbeta ny lagstiftning och att verkställa och handha befintlig lagstiftning.

Sverige stöder kommissionens ambitioner i den nya strategin för livsmedelssäkerhet. Kommissionens omorganisation är en tydlig och bra markering av konsumentintressenas vikt i organisationen och är, enligt svensk mening, ett steg i rätt riktning mot att stärka skyddet för konsumenternas hälsa och säkerhet.

Framtiden för gemenskapssystemet för information om olyckor i hemmet och på fritiden

Under konsumentministerrådsmötet den 3 november diskuterades framtiden för EU:s skaderegistreringssystem för hem- och fritidsolyckor (EHLASS). Sverige deltar i systemet sedan 1995. Skaderegistreringen används för att kartlägga hem- och fritidsolyckor, ge underlag för djupstudier av särskilda olyckstyper, fastställa sambandet mellan produkter eller tjänster och olyckor, prioritera insatser och följa upp vidtagna åtgärder. När skaderegistreringen väl är utbyggd inom EU kommer den systematiskt att kunna användas för att bl.a. förbättra riskvärderingen inom Europastandardiseringen, ge ett bättre underlag för den europeiska marknadskontrollen och öka möjligheterna till samordning av det skadepreventiva arbetet mellan medlemsländerna.

EHLASS har varit ett försöksprojekt inom EU sedan mer än tio år. Man har successivt förlängt projektet i treårsperioder. Systemet är produktinriktat och omfattar hittills 65 sjukhus inom EU som regelbundet rapporterar om skador som sker i hemmet och på fritiden.

Kommissionen har nyligen publicerat en konsultrapport där man gör en utvärdering av systemet. Slutsatserna i rapporten är att man ger ett starkt stöd för EHLASS-systemet och för att förbättringar av systemet bör genomföras. Ett antal åtgärder föreslås som skall leda till sådana förbättringar att systemets potential kan utnyttjas inom ramen för nuvarande kostnader.

Sverige anser att ett väl utbyggt och fungerande skaderapporterings-system utgör en mycket viktig grund för allt produktsäkerhetsarbete. Att ha säkra produkter på marknaden är en viktig konsumentfråga. Sverige stöder därför att åtgärder vidtas för att förbättra systemet.

Meddelande från kommissionen om konsumentutbildning

Kommissionsledamoten Bonino presenterade under året ett meddelande om konsumentutbildning. Dokumentet utgör dels en beskrivning av kon-

summentutbildningen i de olika medlemsstaterna, dels en översikt av existerande EU-program på området och dels en beskrivning av åtgärder på området som nyligen vidtagits av kommissionen.

Skr. 1997/98:60

23.4 Marknadsföring m.m.

De s.k. barnreklamålen i EG-domstolen

Den 9 juli fällde EG-domstolen sitt avgörande i målen C-34/95, C-35/95 och C-36/95 från Marknadsdomstolen. Målen gällde frågorna huruvida artikel 30 eller artikel 59 i EG-fördraget eller rådets direktiv 89/552/EEG (TV-direktivet) hindrar en medlemsstat att ingripa mot TV-reklam som en annonsör låter sända från en annan medlemsstat, bl.a. reklam riktad till barn under 12 år.

Domstolen uttalade i sin dom att varken TV-direktivet, artikel 30 eller artikel 59 i EG-fördraget hindrar att en medlemsstat, med stöd av generella föreskrifter om skydd för konsumenter mot vilseledande reklam, ingriper mot en annonsör till följd av TV-reklam som sänts från en annan medlemsstat. På sändningar som härrör från andra medlemsstater utgör däremot TV-direktivet hinder för att tillämpa en nationell lagstiftning om radiosändning, i vilken föreskrivs att reklam som sänds under annonstid i televisionen inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under 12 år.

Prisinformation

Syftet med direktivförslaget om prisinformation är att föreskriva att försäljningspris och jämförpris skall anges på alla varor som erbjuds konsumenterna, för att därigenom underlätta prisjämförelser. Arbetet med direktivet har pågått sedan 1995. Förlikningsförhandlingarna avslutades i december i och med att såväl Europaparlamentet som rådet godkände förlikningskommitténs förslag. Direktivet kommer att antas slutligt i början av 1998.

Direktivet som helhet möjliggör för Sverige att behålla sitt system samtidigt som det bidrar till en nivåhöjning av kravet på prisinformation i många andra EU-länder.

Jämförande reklam

Direktivet om jämförande reklam innebär att jämförelser med konkurrenter eller varor i reklamen som huvudregel skall vara tillåtna under förutsättning att den uppfyller vissa krav som avser att skydda konsumenterna och näringsidkarna. Till skillnad från många andra direktiv på konsumentområdet är detta av s.k. maximikaraktär, vilket innebär att nationella regler inte får vara strängare. Direktivet antogs slutligt den 6 oktober 1997 (97/55/EG).

Aktörer på den svenska marknaden har, till skillnad mot i flera andra medlemsstater, relativt långtgående möjligheter att använda jämförande reklam i marknadsföringen. Sveriges mål har därför varit att denna möj-

lighet skall kunna bibehållas i så stor utsträckning som möjligt. Förslaget var inledningsvis så utformat att det fanns en risk för att de svenska reglerna om otillbörlig marknadsföring inte skulle kunna tillämpas på reklam som innehåller en jämförelse. Efter svenska insatser har förslaget utformats så att medlemsstaterna fortfarande kan ingripa mot reklam som är otillbörlig från andra utgångspunkter än själva jämförelsen. Direktivet torde i sin slutliga utformning inte få några större effekter på de svenska reglerna. Eftersom det har maximikaraktär medan direktivet om vilseledande reklam (på vars principer marknadsföringslagen vilar) har minimikaraktär måste ett delvis nytt svenskt regelsystems utformning närmare övervägas.

23.5 Tvistlösning m.m. i konsumentförhållanden

Direktiv om ansökan om förbud för att skydda konsumenternas intressen

Direktivets ändamål är att samordna medlemsstaternas lagar om vissa rättsliga åtgärder mot förfaranden som strider mot bestämmelser i de direktiv som anges i en förteckning i bilaga till direktivförslaget. Syftet är att det skall bli lättare att stoppa gränsöverskridande överträdelser som har sitt ursprung i en medlemsstat, men får verkan i en annan.

Detta vill man uppnå genom principen om ömsesidigt erkännande av organ som är behöriga att inge ansökan på det nationella planet. Ett sådant nationellt behörigt organ får rätt att företräda det kollektiva konsumentintresset, när konsumenters rätt överträtts av en näringsidkare i ett annat medlemsland, genom att väcka talan vid domstol eller behörig myndighet i det landet.

Sverige framhöll vid rådsmötet den 10 april att direktivet inte löser problemen vid gränsöverskridande köp på det sätt som är bäst för konsumenterna, men att det ändå är ett steg i rätt riktning. Det villkor som Sverige ställde för att rösta ja var att en gemensam deklaration antogs av rådet och kommissionen om att man bör arbeta vidare med denna fråga för att finna mer konsumentvänliga lösningar. Med stöd av fem andra medlemsstater lämnade Sverige en särskild deklaration om att direktivets tillämpning inte skall leda till en sänkning av konsumentskyddsnivån i medlemsstaterna. Ministerrådet antog en gemensam ståndpunkt i frågan i oktober 1997.

Ett annat sätt att lösa problem som kan uppstå vid gränsöverskridande handel när det gäller överträdelser av konsumenternas rätt är att reglera frågan om i vilket land en ansökan om förbuds föreläggande skall behandlas. Sverige tar upp den frågan i arbetet med att revidera den konvention om domstolars internationella behörighet och verkställighet av domar som gäller mellan medlemsstaterna (se avsnitt 34.1).

Handlingsplan för tvistlösning

Vid konsumentministerrådets möte den 25 november 1996 antogs rådets slutsatser om handlingsplanen för tvistlösning. Syftet med denna är att ge konsumenten möjlighet att få sin rätt prövad vid gränsöverskridande

tvister och underlätta tvistlösning i och utanför domstol. Försöksprojekt med frivilligt deltagande medlemsstater kommer att genomföras i området med omfattande gränsöverskridande handel.

Sverige är positivt till att tvistlösning över gränserna underlättas och att försöksprojekt genomförs i syfte att finna lämpliga former för snabbare och enklare tvistlösning. Vid konsumentministrarnas möte den 3 november 1997 informerade kommissionsledamoten Bonino om att kommissionen inom en nära framtid avser att lägga fram ett förslag till rekommendation samt ett ändrat formulär som är avsett att användas i de gränsöverskridande utomrättsliga förfarandena.

23.6 Finansiella tjänster

Konsumentkrediter

Ett förslag till ändring i konsumentkreditdirektivet har också diskuterats under året. Syftet med de nu föreslagna ändringarna är att skapa enhetlig grund för beräkning av den effektiva räntan. Sverige anser att det är positivt att det läggs fast en sådan beräkningsgrund.

Beslut om gemensam ståndpunkt togs vid konsumentministerrådet den 10 april. Parlamentet hade inga ändringsförslag efter sin andra läsning av förslaget. Genom ett rådsbeslut den 18 december 1997 antogs direktivet. Detta innebär att Sverige kan fortsätta att beräkna den effektiva räntan på samma sätt som tidigare.

Meddelande om finansiella tjänster

Kommissionen presenterade i juli 1997 ett meddelande om hur konsumenternas förtroende kan stärkas på området finansiella tjänster. Meddelandet utgör en uppföljning av den grönbok om finansiella tjänster som kommissionen publicerade den 22 maj 1996. Av meddelandet framgår att utgångspunkten för kommissionens insatser är att icke-bindande åtgärder skall användas i så stor utsträckning som möjligt för att stärka konsumenternas förtroende för finansiella tjänster. Om detta visar sig resultatlöst kommer dock mer tvingande åtgärder att föreslås. På några områden sägs dock behovet av mer bindande åtgärder redan vara identifierat. Det rör sig bl.a. om förslag till direktiv på områdena distansavtal för finansiella tjänster, försäkringsförmedlare och elektroniska pengar. Vidare förutskickas en revidering av konsumentkreditdirektivet. På områden som problemet med överskuldsättning och konsumenternas tillgång till finansiella tjänster utlovar kommissionen djupare analyser innan några förslag till åtgärder läggs fram.

Distansavtal om finansiella tjänster

Direktiv 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal är inte tillämpligt på finansiella tjänster (se avsnitt 23.7). Under 1997 har kommissionen därför arbetat med ett utkast till direktivförslag om distansavtal för sådana tjänster. Det huvudsakliga syftet med ett direktiv är att underlätta de

finansiella tjänsternas fria rörlighet och att stärka konsumentskyddet. Skr. 1997/98:60
Liksom det allmänna direktivet innehåller utkastet bestämmelser om bl.a. leverantörens informationsskyldighet och konsumentens ångerrätt. Bland annat beroende på de finansiella tjänsternas särskilda karaktär har dock bestämmelserna i vissa avseenden getts en något annorlunda utformning än i det allmänna direktivet.

Gränsöverskridande betalningar

I januari 1997 antogs ett direktiv om gränsöverskridande betalningar. Syftet med direktivet är att betalningar över gränserna skall bli snabbare och säkrare. Av direktivet följer en skyldighet för banker och andra institut som bedriver gränsöverskridande betalningsförmedling att informera kunderna om villkoren för sådan förmedling (se avsnitt 9.1.1).

23.7 Köprättsliga frågor

Distansavtal

Direktivet 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal antogs i maj 1997 (EGT nr L 144). Det syftar till att underlätta varors och tjänsters fria rörlighet och stärka konsumentskyddet vid köp av varor och tjänster i de fall köpare och säljare inte träffar varandra i samband med att avtalet ingås (t.ex. vid postorderförsäljning, telefonförsäljning och försäljning via Internet). Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om säljarens informationsskyldighet och konsumentens ångerrätt. Direktivet skall vara genomfört senast den 4 juni år 2000.

Köp av varor

Ett direktivförslag som behandlats under året rör köp av varor (KOM (95) 520 slutlig). Direktivförslaget syftar till att säkerställa en lägsta konsumentskyddsnivå vad gäller fel i varor som konsumenterna köper. Bakgrunden är att de existerande skillnaderna i medlemsstaternas lagar är stora, vilket medför svårigheter inte minst för den gränsöverskridande handeln. Arbetet med direktivförslaget i rådets arbetsgrupp för konsumentskydd och information har varit intensivt under det luxemburgska ordförandeskapet. Sverige är allmänt sett positivt inställt till förslaget. I samarbete med de andra nordiska medlemsstaterna har Sverige påverkat arbetet så att direktivförslaget har utvecklats i positiv riktning såväl rättspolitiskt som systematiskt och tekniskt. Fortfarande återstår dock mycket arbete innan en gemensam ståndpunkt kan antas.

23.8 Miljömärkning

Arbetet med kriterieutveckling i det europeiska miljömärkningssystemet har gått fortsatt trögt. Kriterier för 12 produktgrupper har fastställts men endast inom 6 av dessa finns licenser tilldelade. Cirka 160 varor på den

europiska marknaden har märkts med EU-blomman. Som jämförelse kan nämnas att i det nordiska systemet har kriterier för 50 produktgrupper fastställts, och mer än 1 500 svanmärkta varor finns ute på den nordiska marknaden.

Åtta medlemsländer har nationella märkningsordningar och tre länder – Italien, Grekland och Irland – planerar att starta egna system. Storbritannien, Portugal och Luxemburg saknar egna märkningssystem.

Under år 1996 genomförde kommissionen en översyn av den förordning som reglerar EU:s miljömärkningssystem, och under 1997 har ett förslag till ändringar lagts fram. Förslaget syftar till att effektivisera arbetet med miljömärkning inom EU och till att åstadkomma ett trovärdigt system som får synligt genomslag på den europeiska marknaden. Enligt förslaget skall bl.a. ett graderat system införas. En produkt skall kunna märkas med en, två eller tre blommor beroende på vilken av tre fastställda kravnivåer produkten uppfyller.

Enligt förslaget skall en från kommissionen fristående organisation, European Eco-labelling Organization (EEO), inrättas för att handha kriterieutveckling m.fl. uppgifter inom den europeiska miljömärkningen. Organisationen skall arbeta på mandat av kommissionen.

I kommissionens förslag finns också regler om förhållandet mellan å ena sidan nationella miljömärkningsordningar, både offentliga och privata, och å andra sidan EU-systemet. Enligt förslaget skall nationella system dra tillbaka sina kriterier för en produktgrupp för vilken EU har fastställt kriterier senast fem år efter det att EEO har inrättats.

Förslaget behandlas för närvarande i parlamentet men har ännu inte tagits upp till behandling i rådet. Sverige, i likhet med flera andra medlemsländer, har ställt sig tveksamt till att nå framgång med ett graderat system. Ett sådant kan vara svårtolkat för konsumenterna. Det är också tveksamt om producenter är intresserade av att ansöka om märkningar som är sämre än bäst.

Sverige och flera andra länder med nationella märkningssystem är inte beredda att avstå från ordningar som har uppnått hög trovärdighet hos både konsumenter och producenter för ett system som hittills har mötts med så föga intresse. Risken finns att nationella kriterier med högre miljö- och kvalitetskrav måste dras tillbaka av formella skäl och ersättas av kriterier med lägre kravnivåer.

23.9 Fjärde direktivet om motorfordonsförsäkringar

Under året har kommissionen arbetat med ett förslag till fjärde direktiv om motorfordonsförsäkring. Det har till syfte att skydda dem som drabbas av trafikskador i en annan medlemsstat än hemlandet. Direktivförslaget har behandlats i en expertgrupp och i försäkringskommittén under kommissionen. I oktober överlämnades direktivförslaget till rådet (KOM (97) 510 slutlig), och det skall nu diskuteras i en arbetsgrupp.

Förslaget till direktiv innebär att

- det införs en rätt för den skadelidande att rikta krav direkt mot motpartens försäkringsbolag (direktanspråk),

- alla försäkringsbolag måste ha en skaderegleringsrepresentant i varje medlemsstat,
- informationsorgan inrättas i alla medlemsstater så att den skadelidande kan ta reda på vilken försäkringsgivare som försäkrat det aktuella fordonet och vem som är försäkringsgivarens representant i den aktuella medlemsstaten,
- varje stat inrättar skadeersättningsorgan som ansvarar för reglering av uppkomna skador om det inte finns någon skaderegleringsrepresentant i den skadelidandes hemland eller om försäkringsgivaren inte reagerar på framställda krav.

24 Immaterialrätt

För att den inre marknaden skall fungera effektivt måste medlemsstaternas immaterialrättsliga lagstiftning på en del områden tillnärmas genom åtgärder på gemenskapsnivå.

24.1 Mönsterskydd

Mönsterskydd är ett immaterialrättsligt skydd för varors utseende (design). Såväl rent funktionell formgivning som utsmyckningar och ornament kan skyddas. Skyddet innebär att formgivaren får en viss ensamrätt till det yrkesmässiga utnyttjandet av ett mönster. Inom EU varierar mönsterrätten från medlemsstat till medlemsstat både när det gäller förutsättningarna för att få mönsterskydd och skyddets omfattning och innebörd.

Efter flera års arbete med ett direktiv som harmoniserar mönsterrätten inom EU antog rådet den 17 juni 1997 en gemensam ståndpunkt (EGT nr C 237, 4.8.1997, s. 1). Den kontroversiella frågan om mönsterskydd för reservdelar till exempelvis bilar löstes i rådet genom att man uteslöt sådana produkter från harmoniseringen. Rådets gemensamma ståndpunkt innebär alltså att varje medlemsstat är fri att anta eller behålla olika särregler och undantag när det gäller mönsterskydd för reservdelar.

Europaparlamentet genomförde sin andra läsning i oktober 1997 och antog då elva ändringsförslag. Ett av dessa gäller att införa en s.k. reparationsklausul. Genom denna undantagsregel föreslås det bli tillåtet att tillverka kopior av reservdelar utan att mönsterhavaren (ofta ett bilföretag) lämnat sitt samtycke. Denna rätt skall förenas med en skyldighet att betala skälig ersättning.

24.2 Upphovsrätt

24.2.1 Ersättning vid vidareförsäljning

I de flesta medlemsstater, däribland Sverige, finns regler om rätt till ersättning för upphovsmän vid yrkesmässig vidareförsäljning av exemplar av deras konstverk (droit de suite). Arbete på ett direktiv i syfte att har-

monisera de nationella reglerna pågår i en rådsarbetsgrupp. Arbetet kommer att fortsätta under 1998. Skr. 1997/98:60

24.2.2 Upphovsrätt och informationssamhälle

Vid en diplomatkonferens i december 1996 antogs vissa konventioner om upphovsrätten och informationssamhället. Diskussioner har pågått i en rådsarbetsgrupp om konventionernas innehåll m.m. Ett förslag till direktiv som ytterligare preciserar vissa frågor förväntas från kommissionen och kommer därefter att behandlas i en rådsarbetsgrupp.

24.3 Patent

24.3.1 Rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar

Ett tidigare försök att harmonisera patenträtten när det gäller biotekniska uppfinningar misslyckades 1995, då Europaparlamentet röstade nej till det gemensamma utkast som en förlikningskommitté enats om. Senare samma år presenterade kommissionen ett nytt förslag till direktiv om det rättsliga skyddet för biotekniska uppfinningar (KOM (97) 446 slutlig). Därigenom inleddes den beslutsprocedur som nu pågår.

Det föreslagna direktivet syftar till att harmonisera reglerna om förutsättningarna för att få patent på en bioteknisk uppfinning och rättsverkningarna av ett meddelat patent. Bl.a. anges principer för i vilka fall patent skall anses uteslutet på etiska grunder.

Europaparlamentet yttrade sig i juli 1997. Redan i augusti samma år lade kommissionen fram sitt ändrade förslag, varvid 65 av parlamentets 66 ändringsförslag beaktades på något sätt. Generellt kan sägas att Europaparlamentet förordade en starkare betoning av etiska aspekter och att kommissionen i stor utsträckning hörsammade detta. Europaparlamentet ansåg att man för att förverkliga konventionen om biologisk mångfald borde införa en regel om att en patentsökande som utvecklat sin uppfinning med hjälp av växt- eller djurmaterial måste visa att materialet åtkommit och exporterats i enlighet med lagarna på ursprungsorten. Kommissionen fann emellertid en sådan bestämmelse oförenlig med de internationella konventioner som gäller på immaterialrättsområdet och beaktade därför inte Europaparlamentets yttrande i den delen.

I rådsarbetsgruppen för immaterialrättsliga frågor har det pågått ett intensivt arbete under Luxemburgs ordförandeskap. Vissa tillägg och justeringar har utarbetats för att göra den etiska gränsdragningen ännu tydligare. Arbetet ledde fram till att rådet den 27 november 1997 kunde anta en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt som ligger väl i linje med Europaparlamentets ställningstagande. Endast en medlemsstat röstade emot. Två länder lade ner sina röster.

Enligt rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärket är det möjligt att på grundval av en enda ansökan till en varumärkesbyrå i Alicante få ett varumärkesskydd som gäller i samtliga medlemsstater. Det finns liknande system på en mera världsomspännande nivå. Ett sådant system kallas för Madridprotokollet. Under 1997 har arbete pågått i en rådsarbetsgrupp i syfte att tillskapa regler som förenar gemenskapsvarumärket och Madridprotokollet.

24.5 Handelsrelaterade immaterialrättsfrågor

Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)-rådet i WTO har under 1997 genomfört de två återstående granskningarna av hur i-länderna genomfört TRIPS-avtalet i sin nationella lagstiftning. För u-länderna träder avtalet i kraft först år 2000 med några undantag. Vid två tillfällen under året granskades berörda WTO-länders lagstiftning vad gäller patent, mönster, integrerade kretsar och opublicerad information respektive sanktionslagstiftningen. Sverige har därmed gått igenom översynen, och några utestående problem har inte konstaterats.

USA begärde i maj konsultationer med Sverige – samt ytterligare några EU-länder – inom ramen för WTO:s tvistlösningssystem för påstådda brott mot TRIPS-avtalets artikel 50, som handlar om interimistiska åtgärder. USA:s motivering var att man ansåg att artikel 50 i TRIPS-avtalet innehåller en skyldighet att på civilrättslig väg tillhandahålla rättsmedel för att möjliggöra bevissäkring i immaterialrättsmål utan motpartens hörande. Konsultationerna med Sverige genomfördes den 28 juni med Europeiska kommissionen och övriga intresserade EU-länder närvarande. Det område som konsultationerna gällde ligger inom den nationella kompetensen. Sverige kunde vid konsultationerna meddela att man av interna skäl håller på att se över sin lagstiftning vad gäller bevissäkring i civilrättsliga mål. USA uttryckte tillfredsställelse över denna information.

25 Utbildning

Gemenskapen skall bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsländerna samt genomföra en yrkesutbildningspolitik som stöder och kompletterar medlemsländernas egna insatser. Det sker för närvarande i programmen Sokrates och Leonardo da Vinci, som genomförs under perioden 1995–1999. Gemenskapen och medlemsstaterna skall också främja samarbete på utbildningsområdet med länder utanför EU och med internationella organisationer.

Sokrates omfattar delprogrammen Erasmus för högre utbildning och Comenius för skolan samt övergripande åtgärder. I de senare ingår språkprogrammet Lingua, olika nätverk och program för informations- och erfarenhetsutbyte samt distans- och vuxenutbildning. Budgeten är för programperioden 850 miljoner ecu.

Efterfrågan på programmets tjänster har kraftigt överstigit tillgängliga resurser. Efter en översyn av utvecklingen i Sokrates konstaterade kommissionen i en rapport, som presenterades i mars 1997, att programmålen inte skulle kunna uppfyllas inom den angivna budgetramen, och lade samtidigt fram ett förslag om en höjning av programbudgeten med 50 miljoner ecu för perioden 1998–1999. Rådet godkände i september ett budgettillskott om 25 miljoner medan Europaparlamentet i sitt yttrande i oktober förordade en höjning med 100 miljoner ecu. Beslut fattas i början av år 1998.

Deltagandet i Sverige

Under läsåret 1996/97 fullgjorde ungefär 3 000 svenska studenter delar av sin utbildning vid något universitet i ett annat europeiskt land inom ramen för delprogrammet Erasmus. Under samma period bedrev ca 2 500 utländska Erasmusstudenter studier vid svenska högskolor. Det finns ett växande intresse för deltagande i Comenius. Denna utveckling är särskilt markant beträffande fortbildning i annat medlemsland samt partnerskap mellan skolor för språkutbildning. Under åren 1995–97 har Sverige deltagit i totalt 572 projekt (Erasmus ej inräknat), varav 140 med svensk koordinator.

25.2 Leonardo da Vinci

Leonardoprogrammet ger stöd till åtgärder för att förbättra den grundläggande yrkesutbildningen och kompetensutvecklingen i företag, inklusive åtgärder för bättre språkkunskaper, kunskapsutveckling och innovation samt informationsutbyte. Budgeten är för programperioden 620 miljoner ecu.

På grundval av rapporter från medlemsländerna presenterade kommissionen i juni 1997 en rapport om programgenomförandet under perioden 1995–1996. Sverige konstaterade i sin rapport, som överlämnades i januari 1997, att programmet – trots ett komplicerat förfarande för projektansökningar – väckt stort intresse och redan haft positiva effekter. Skolor, företag, organisationer m.fl. har fått nya impulser, och intresset för språk, kultur och levnadssätt i andra länder har ökat hos både lärare och elever, särskilt genom de möjligheter till utlandspraktik och utbyten som programmet erbjuder. Till och med år 1997 beviljade kommissionen medel till 141 svenska utbytesprogram och 47 projekt.

25.3 Utbildningsprogrammen efter 1999

Skr. 1997/98:60

I november lämnade kommissionen ett meddelande till rådet om programverksamheten när det gäller utbildning och ungdomsutbyte under perioden 2000–2006. Förslag till beslut läggs fram i maj 1998.

Kommissionen tänker sig tre nya program med en gemensam grundstruktur och de gemensamma målen att främja tillgång till utbildning och livslångt lärande för alla, aktivt och solidariskt medborgarskap samt kompetensutveckling för sysselsättning. Stöd skall ges till åtgärder för fysisk rörlighet, virtuell rörlighet och informationsteknik i undervisningen, nätverk för samarbete, språk- och kulturkunskap, innovation samt information. Administrationen skall förenklas och besluten om programaktiviteterna fattas närmare dem som direkt berörs av dessa; därmed skall programmen bli synligare och lättare tillgängliga för medborgarna. De nya programmen förutsätts träda i kraft den 1 januari år 2000.

25.4 Europeiska skoldatanätet m.m.

Uppbyggnaden av Europeiska skoldatanätet inleddes hösten 1997, sedan kommissionen i juli beviljat medel till projektet. Där deltar samtliga EU-länder samt Island, Norge och Schweiz, men Sverige har svarat för samordningen av projektansökningar och kontraktsförhandlingar med kommissionen. Sverige har även, genom Kommittén för det europeiska skoldatanätet som Utbildningsdepartementet tillsatte i början av hösten, ansvarat för utvecklingen av en interimistisk plattform för skoldatanätet på Internet. Plattformen invigs våren 1998 och erbjuder bl.a. stöd till lärare, kontaktfunktioner och nyhetstjänster.

Sverige hade vidare en aktiv roll i kampanjen Internet-dagar Europa, som kommissionen genomförde den 18–25 oktober 1997 för att öka användningen av Internet i skolorna – ett led i uppföljningen av den handlingsplan för lärande i informationssamhället som kommissionen lade fram hösten 1996. Under kampanjen genomfördes 270 olika projekt i medlemsländerna.

Det nederländska ordförandeskapet tog i anslutning till handlingsplanen upp frågan om lärarutbildning för användning av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen. Vid ett informellt rådsmöte i Amsterdam i mars 1997 ställde sig utbildningsministrarna positiva till samarbete på området och enades i juni om rådsslutsatser. Kommissionen uppmanades där att i utbildningsprogrammen främja inrättande av nätverk för erfarenhetsutbyte och pilotprojekt mellan lärarhögskolor m.fl. samt samarbete kring programvaruproduktion.

25.5 Kvalitet i utbildningen

Med utgångspunkt i bl.a. pilotprojekt som genomfördes 1994–1995 lade kommissionen i maj 1997 fram ett förslag till rekommendation från rådet om europeiskt samarbete i fråga om kvalitetssäkring i den högre utbildningen. Syftet skulle vara att främja varaktiga system för kvalitetsbedöm-

ning i medlemsländerna och institutionalisera ett europeiskt samarbete på området, exempelvis genom att inrätta ett nätverk bestående av berörda myndigheter och organisationer.

I november ställde sig rådet bakom en reviderad version av förslaget men beslut kan fattas först under 1998.

I november antogs även ett förslag från det luxemburgska ordförandeskapet till slutsatser om utvärdering av skolundervisningens kvalitet. Medlemsländerna uppmanades att utöka sitt samarbete på området, särskilt när det gäller utvärdering av elevresultat, och kommissionen fick i uppdrag att stödja detta i utbildningsprogrammen. Kommissionen uppmanades också att utnyttja resultaten av de pilotprojekt om utvärdering som genomförs 1997–1998 inom ramen för Sokrates samt att beakta utvärderingsfrågor i utformningen av det framtida utbildningssamarbetet.

I slutsatser som antogs i juni, på initiativ av det nederländska ordförandeskapet, framhöll rådet att våld och andra övergrepp i skolan är faktorer som inverkar på utbildningskvaliteten och välkomnade ett informations- och erfarenhetsutbyte om åtgärder för att säkerställa en trygg skolmiljö. Kommissionen uppmanades att inrätta en expertgrupp med representanter för bl.a. europeiska lärar- och föräldrasammanslutningar samt genomföra pilotprojekt med särskild inriktning på hur våld i skolan kan förebyggas.

25.6 Övriga utbildningsfrågor

Under våren 1997 lämnade medlemsländerna rapporter till kommissionen med kommentarer till den grönbok som kommissionen lade fram hösten 1996 om undanröjande av hinder för rörlighet över gränserna för deltagarna i EG-programmen för utbildning, forskning och ungdomsutbyte. Sverige framhöll i sin rapport, som överlämnades i april, framför allt vikten av insatser för att se till att programdeltagarna har tillgång till god information om villkoren för studier och praktik i olika medlemsländer och för att främja ömsesidig respekt för skillnaderna mellan utbildningssystemen. Utbildningsministrarna gav även sina synpunkter på kommissionens överväganden och åtgärdsförslag vid det informella rådsmötet i mars och vid rådsmötet den 26 juni. Kommissionen avser att under våren 1998 presentera en handlingsplan för uppföljning av grönboken med målet att i nästa generations EG-program en halv miljon studenter, forskare, lärare m.fl. skall studera eller praktisera i ett annat medlemsland.

I juni antog rådet slutliga slutsatser om vitboken om utbildning för kunskapssamhället (1995). Utgångspunkten var ett meddelande från kommissionen om reaktionerna på vitboken och de försöksverksamheter som kommissionen inlett för att följa upp sina förslag, t.ex. projekt om en andra chans till utbildning för arbetslösa ungdomar och nya system för erkännande av kvalifikationer. Rådet konstaterade att kommissionen i utformningen av försöksverksamheterna tagit hänsyn till rådets ställningstagande i de preliminära slutsatser om vitboken som antogs i maj 1996, och att tillfälle till analys av verksamhetsresultaten skulle ges i arbetet med de kommande utbildningsprogrammen.

Kommissionen tog i vitboken bl.a. fasta på rådets tidigare riktlinjer om undervisning i den obligatoriska skolan i minst två EU-språk utöver

modersmålet. I en resolution som antogs i november 1997, på förslag av det luxemburgska ordförandeskapet, anmodade rådet kommissionen att i utbildningsprogrammen främja sådan undervisning redan i de första årskurserna. Det skall t.ex. ske genom stöd till samarbete mellan skolor och spridning av undervisningsmaterial samt till rörlighet och kompetensutveckling för lärare. Kommissionen anmodades också att beakta vikten av tidig språkundervisning i utformningen av det framtida utbildnings-samarbetet.

I november antogs även ett uttalande om respekt för olikheter och kamp mot rasism och främlingsfientlighet. Rådet utvecklade där principerna i rådsresolutionen av den 23 oktober 1995 om åtgärder inom utbildningssystemen mot rasism och främlingsfientlighet och beslutade att den 21 mars varje år skall vara Den kulturella mångfaldens dag i skolorna.

25.7 Internationellt samarbete

År 1997 ingick EG avtal med Cypern om deltagande i Sokrates och Leonardo, och respektive associeringsråd fattade beslut om Rumäniens, Tjeckiens och Ungerns medverkan i dessa program. Under året inleddes även förberedelser för motsvarande beslut om övriga ansökarländer. De öst- och centraleuropeiska länderna redovisade sina prioriteringar för programdeltagandet vid ett informellt möte i samband med rådsmötet den 20 november.

I april hölls ett första möte mellan utbildningsministrarna i EU-länderna och samtliga mottagarländer i Phare. Vid mötet, som ägde rum i Warszawa, enades ministrarna om att utveckla ett samarbete när det gäller t.ex. kvalitetsfrågor, rörlighet över gränserna, erkännande av kvalifikationer, livslångt lärande och språk samt att fortsätta diskussionerna vid ett nytt möte våren 1998.

I april föreslog också kommissionen en ändring av förordningen om Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen, som ger stöd till mottagarländerna i Phare och Tacis. Syftet är att även medelhavsländerna skall kunna omfattas av stiftelsens verksamhet.

Arbetsmarknads- och socialministrarna godkände i oktober en reviderad version av förslaget men beslut fattas först under våren 1998.

26 Forskning

För samarbetet inom forskning och teknisk utveckling skall gemenskapen ha som mål att stärka den vetenskapliga och teknologiska grunden för industrin inom gemenskapen, att främja utvecklingen av dennas internationella konkurrensförmåga och att underlätta alla forskningsinsatser som anses nödvändiga enligt andra kapitel i EG-fördraget.

26.1 Svenskt deltagande i det fjärde ramprogrammet

Skr. 1997/98:60

Det svenska deltagandet i det fjärde ramprogrammet är liksom tidigare år mycket högt i förhållande till den relativa andel som Sverige har inom forskningssamarbetet. Sverige svarar för 5,5 % av allt deltagande, vilket motsvarar cirka 1 500 projekt.

Sverige betalar ungefär 800 miljoner kronor per år för ramprogrammet (ca 2,9 % av budgeten) och deltar för cirka 1 100 miljoner kronor (ca 3,8 %). Under 1997 har det även visat sig att antalet svenska projekt-koordinationer har ökat. Dessutom har antalet småföretag som deltar i s.k. Craft-projekt ökat.

26.2 Det femte ramprogrammet för forskning och utveckling 1998–2002

Under 1997 inleddes förhandlingarna om utformningen av det femte ramprogrammet för forskning och utveckling 1998–2002. Kommissionen presenterade sitt förslag i början av april. Detta har varit föremål för omfattande beredning i olika EU-organ. Beslut om ramprogrammet väntas hösten 1998.

Kommissionen föreslår att programmets struktur skall förändras. I stället för 18 särprogram enligt det fjärde ramprogrammet föreslås 3 tematiska och 3 horisontella program. De tematiska programmen utformas med en problemlösande utgångspunkt i stället för disciplin-orientering, vilket var utgångspunkten för de tidigare ramprogrammen. De tematiska programmen delas därefter in i 16 s.k. nyckelaktiviteter (key-actions). Dessa föreslås innehålla fokuserade och koordinerade FoU-insatser. I tillägg föreslås satsningar på såväl generiska teknologier (frågor med framtids-utvecklingspotential) samt infrastrukturåtgärder, för respektive tematiskt program.

De tematiska programmen är:

- forska i bioresurser och ekosystem,
- utveckla ett användarvänligt informationssamhälle,
- främja en konkurrenskraftig och hållbar tillväxt.

De tre horisontella programmen är:

- stärka gemenskapens internationella roll,
- förnya samt integrera de små och medelstora företagen,
- stärka den mänskliga potentialen.

26.3 Svenska prioriteringar i det femte ramprogrammet

Inför kommissionens förslag till utformning av det femte ramprogrammet har Sverige utarbetat egna prioriteringar. Sverige, liksom de flesta övriga medlemsstater, föreslår att antalet tematiska program skall vara fler än

tre, dock högst sex stycken. Europaparlamentet har efter sin första läsning i december föreslagit fyra.

Från svensk sida prioriteras särskilda program för miljö och energi. Sverige har begärt ett särskilt tematiskt program för humaniora och samhällsvetenskap. Dessutom betonas vikten av ökade satsningar för forskning om skog och landtransporter. En viktig fråga för Sverige är att regelverket om det femte ramprogrammets administration förenklas och förtydligas väsentligt i förhållande till vad som gäller för det fjärde ramprogrammet. Detta gäller inte minst reglerna för de små och de medelstora företagens deltagande.

Kommissionen har föreslagit en budget på 16,3 miljarder ecu för det femte ramprogrammet inklusive Euratom. Parlamentet har föreslagit 16,7 miljarder ecu. Den svenska huvudlinjen är att budgeten för det femte ramprogrammet inte skall överstiga budgeten för det fjärde ramprogrammet, dvs. 13,2 miljarder ecu.

26.4 Internationellt samarbete

Under 1997 har samarbetsavtal slutits med USA och Sydafrika. Dessutom har ministerrådet beslutat om ett förhandlingsmandat för ett samarbetsavtal med Ryssland.

27 Kultur och medier

EU skall bidra till kulturell utveckling i medlemsstaterna. Detta skall ske med respekt för nationella och regionala intressen samtidigt som det gemensamma kulturarvet skall framhävas. EU:s insatser skall främja samarbetet mellan medlemsstaterna och vid behov stödja verksamhet som syftar till att sprida kunskap om de europeiska folkens kultur och historia, att bevara och skydda kulturarv och att främja icke-kommersiellt kulturutbyte och konstnärligt skapande även inom den audiovisuella sektorn.

27.1 Kulturprogram

Kalejdoskop

Till 1997 års stöfördelning inkom totalt 914 ansökningar, en ökning med 28 % jämfört med 1996. Av dessa fick 128 (14 %) stöd med sammanlagt 6,8 miljoner ecu. Tio av stöden var s.k. storskaliga projekt. Den svenska utdelningen blev något bättre än föregående år. Fem svenska ansökningar fick totalt 430 057 ecu, vilket motsvarar ca 4 % av antalet stödda projekt och ca 6 % av stödsumman. Ett av stöden var inom åtgärd 2, där Stockholms Stadsteater fick 250 000 ecu för ETC-festivalen i Stockholm 1997. Därutöver deltog svenska organisationer som medarrangörer i 15 andra projekt.

Dessutom fördelades 530 000 ecu till Europeiska ungdomsorkestern, 300 000 ecu till Europeiska barockorkestern, 400 000 ecu till kultur-

huvudstaden Thessaloniki och 100 000 ecu till kulturmånaden i Ljubljana. Sammanlagt har således drygt 8 miljoner ecu fördelats under Kalejdoskop-programmet 1997. Skr. 1997/98:60

Ariane

Beslut om Ariane-programmet togs i maj 1997 (efter förlikning mellan rådet och parlamentet). För programmets första år inkom sammanlagt 484 ansökningar. Av dessa avsåg 264 översättningar, vilket innebär en ökning med hela 50 % jämfört med pilotprojektet för böcker och läsning 1996. Under 1997 fördelades totalt 2,3 miljoner ecu till 184 projekt, varav 141 översättningar som fick totalt 734 000 ecu.

De svenska ansökningarna var i år jämnare fördelade på olika stödåtgärder än förra året då översättningarna dominerade. Sex svenska förlag fick sammanlagt 58 000 ecu för 10 översättningar, varav en gällde stödet för referensverk. Tre svenska ansökningar om litterära samarbets- och fortbildningsprojekt fick totalt 127 000 ecu. Sverige fick därmed 7 % av antalet stödda projekt och 8 % av stödsumman. Utländska förlag fick stöd för 10 skönlitterära översättningar från svenska, vilket placerar svenskan på femte plats bland originalspråken, efter franskan, engelskan, tyskan och italienskan, men före t.ex. spanskan, holländskan och danskan.

Raphael

Beslut om Raphael-programmet fattades i juli 1997 (efter förlikning mellan rådet och parlamentet). I avvaktan på det formella beslutet utlyste kommissionen pilotprojekt sommaren 1997 under mycket varierande teman, bl.a. att med hjälp av modern teknik studera, bevara och uppmärksamma dekorerade fasader samt att utveckla tematiska nätverk mellan europeiska museer. Av totalt 841 ansökningar beviljades 91 stöd inom en ram på drygt 9,4 miljoner ecu. Sverige är ansvarig samordnare för 3 av projekten, som tilldelats totalt 370 000 ecu. Sverige deltar i ytterligare 13 projekt som sammanlagt tilldelats nära 870 000 ecu.

Kulturrampprogrammet

Vid rådsmötet i juni 1997 antogs ett rådsbeslut om det framtida kulturella samarbetet efter att nuvarande kulturprogram löpt ut. Rådet anmodar där kommissionen att senast den 1 maj 1998 lägga fram förslag om ett s.k. kulturrampprogram som omfattar nuvarande tre kulturprogram (Ariane, Kalejdoskop och Raphael).

Hösten 1997 skickade kommissionen ett frågeformulär om ett kulturrampprogram till samtliga medlemsländer. Frågor ställdes om programmets huvudsakliga målsättningar, riktlinjerna för programmet, vilka områden som skall ingå, ett nytt stödssystem och vilken typ av verksamhet som skall stödjas. Kommissionen ställde också frågor om beaktande av kulturella aspekter vid genomförandet av övrig gemenskapspolitik (uppföljning av artikel 128:4).

Sverige har i sitt svar betonat vikten av att kulturfrågorna integreras i övrig gemenskapspolitik, särskilt strukturfonderna och sysselsättningspolitiken. EU:s insatser vad gäller programmets riktlinjer bör, mot bakgrund av subsidiaritetsprincipen, inriktas på gränsöverskridande erfarenhetsutbyte, nätverksbildning och stöd till spridning av verk. Vidare framhåller Sverige principen om att urvalet av projekt som är stödberättigade görs av professionella konstnärliga bedömare. Sverige anser att systemet med expert-juries bör bibehållas i det nya ramprogrammet. För Sverige är det vidare särskilt viktigt att ett nytt ramprogram administreras så kostnadseffektivt som möjligt.

Vid rådsmötet i november 1997 diskuterade kulturministrarna hur man skall lösa övergångsperioden från nuvarande kulturprogram till det nya ramprogrammet. Raphael löper ut den 31 december 2000, medan Kalejdoskop och Ariane löper ut redan den 31 december 1998. Kulturramprogrammet är dock tänkt att träda i kraft först den 1 januari 2000. Rådet har noterat att kommissionen avser att lägga förslag i frågan under 1998.

Kulturhuvudstadsprojektet

Kulturhuvudstadsprojektets framtid diskuterades vid rådsmötet både i juni och i november 1997. Ett kommissionsförslag kommer att behandlas 1998. Projektet har sedan 1985 varit ett mellanstatligt projekt, men kommissionen vill fr.o.m. år 2001 införa ett gemenskapsinitiativ baserat på artikel 128. Förslaget innebär bl.a. att en stad per år utses, att kultur-månadsprojektet upphör och att ett nytt jury-system införs.

Vid rådsmötet i juni 1997 skulle ministrarna ha fattat beslut om val av kulturhuvudstad år 2001 (enhällighetsbeslut), men man kunde inte komma överens. Sverige stöder Rigas kandidatur för år 2001.

27.2 Mediefrågor

MEDIA II

Under 1997 har ansökningsomgångar ägt rum inom samtliga av de tre delprogrammen utbildning, distribution och utveckling. Budgeten för hela programmet var under året ca 60 miljoner ecu. Bland de totalt 32 beviljade ansökningarna till utbildningsprogrammet fanns inte någon svensk ansökan. Av drygt 400 beviljade ansökningar inom utvecklingsprogrammet var 16 svenska. Av ca 480 beviljade ansökningar inom distributionsprogrammet (selektivt stöd) var 23 svenska. Utöver detta har under året ett nytt system för automatiskt distributionsstöd trätt i kraft. Inom ramen för det automatiska systemet har 6 svenska distributörer beviljats sammanlagt ca 290 000 ecu för distribution av europeisk film under 1996.

Garantifonden

Kommissionen lade i november 1995 fram ett förslag till garantifond för stöd till europeisk audiovisuell produktion. Fondens kapital föreslogs bli

200 miljoner ecu, varav EU-budgeten skulle täcka 90 miljoner ecu. Övriga insatser skulle komma från den privata finansiella marknaden. Kommissionens förslag har inte vunnit stöd bland ett antal medlemsländer. Kritiken har främst avsett fondens inriktning på produktioner från större länder och språkområden, bristen på intresse från privata finansierare samt problem med att få fonden att fungera enligt kommersiella principer.

Kommissionens förslag har vidareutvecklats i ett antal kompromissförslag. Det senaste förslaget presenterades av det luxemburgska ordförandeskapet under hösten 1997. Förslaget innebär att bidraget från EG-budgeten minskas till totalt 30 miljoner ecu. Under en försöksperiod skall fonden enbart behandla filmprojekt; TV-produktioner utesluts. En kvot föreslås skapas till förmån för projekt med en budget om mindre än 4 miljoner ecu. Den finansiella sektorn förutsätts inte medverka i finansieringen av fonden. Även detta kompromissförslag har kritiserats av flera medlemsländer. Sverige har ställt sig negativt till förslaget, bl.a. mot bakgrund av att finansieringen av bidraget från EG-budgeten inte är klar och att TV-sektorn inte omfattas av förslaget.

Vid det formella ministerrådsmötet den 24 november 1997 beslutades att frågan skulle lämnas över till det brittiska ordförandeskapet med uppdrag att särskilt analysera frågor kring distribution av filmproduktioner.

TV-direktivet

Ändringarna i det direktiv som brukar kallas "TV utan gränser", 89/552/EEG, beslutades i juni 1997. Då hade kommissionens förslag om ändringar diskuterats i ungefär två år. Vid 1997 års början hade Europaparlamentet avslutat sin andra läsning och föreslagit ett stort antal ändringar i ministerrådets gemensamma ståndpunkt från juni 1996. Förlikningsförhandlingen ägde rum den 16 april 1997, varvid en överenskommelse nåddes mellan parlamentet och rådet. Efter det att parlamentet för sin del hade godkänt överenskommelsen beslutade ministerrådet den 30 juni 1997 att godkänna det ändrade direktivet.

De viktigaste ändringarna i förhållande till 1989 års direktiv är följande. Reglerna för att bestämma vilken medlemsstat som skall ansvara för ett visst TV-företag förtydligas. En helt ny regel införs som skall säkerställa att TV-sändningar av viktiga evenemang även i framtiden blir tillgängliga för den stora publiken. Köp-TV-inslag regleras på i princip samma sätt som reklaminslag. En kontaktkommitté inrättas som skall fungera som ett forum för diskussioner mellan kommissionen och medlemsstaterna om direktivets tillämpning.

Under behandlingen av kommissionens ändringsförslag drev Sverige bl.a. frågan om ett förbud i direktivet mot TV-reklam som särskilt vänder sig till barn. Eftersom Sverige inte fick gehör för dessa synpunkter röstade Sverige mot ministerrådets gemensamma ståndpunkt. Med hänsyn till att parlamentet inte återkom till sitt tidigare förslag om skärpta regler, och att det därmed inte fanns möjlighet att nå längre i frågan, beslutade Sverige att vid den slutliga omröstningen rösta för det ändrade direktivet.

Även om Sverige vid denna revidering av TV-direktivet inte lyckades få med ett förbud mot reklam riktad till barn, så har vi dock skapat ett

intresse för frågan. Rådet har beslutat att kommissionen skall göra en studie av effekterna av TV-reklam på minderåriga. Möjligheterna att genom tekniska anordningar ge föräldrar möjlighet att filtrera bort program som de inte önskar att barnen skall se skall också belysas av kommissionen.

Bakgrunden till den nya bestämmelsen om TV-sändningar av evenemang är att TV-rättigheterna till viktiga evenemang, framför allt inom sportområdet, i ökad utsträckning säljs med avsikt att evenemangen skall sändas ut i olika former av betal-TV. De nya reglerna syftar till att säkerställa att i varje fall de viktigaste evenemangen även i fortsättningen skall kunna sändas i TV till hela befolkningen. De omfattar inte bara sportevenemang utan alla evenemang av särskild vikt för samhället. Reglerna innebär att en medlemsstat har rätt att besluta att TV-företag som har ensamrätt till TV-sändning från evenemang inte får utnyttja denna rättighet på sådant sätt att en betydande del av befolkningen hindras att följa evenemanget i direktsändning i fri TV. De andra medlemsstaterna skall se till att även de TV-företag som de har ansvar för respekterar sådana beslut. En förutsättning för det sistnämnda är att beslutet har anmälts till kommissionen och att kommissionen har kommit fram till att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten.

Ändringarna i direktivet skall vara genomförda i medlemsstaternas lagstiftning senast den 30 december 1998.

Public service-protokollet

Radio- och TV-företag med uppgift att verka i allmänhetens tjänst finns i de flesta medlemsstater. Dessa företag har ett grundläggande ansvar för information, nyhetsförmedling, kulturförmedling och offentlig debatt. Verksamheten är emellertid inte begränsad till dessa områden, utan företagen sänder program av många olika slag, även sådana som utgör huvudinnehållet i kommersiell radio och TV.

Kommersiella TV-företag har klagat till kommissionen eftersom de anser att konkurrensen snedvrids genom att allmännyttiga TV-företag i många länder erhåller finansiering både från det allmänna och genom reklamintäkter.

En viss osäkerhet har tidigare rått om rättsläget bl.a. när det gäller hur man skall betrakta finansiering med allmänna medel som inte avser endast vissa begränsade uppgifter.

Vid regeringskonferensens avslutning i Amsterdam enades man, med bl.a. Sverige som pådrivande part, om ett protokoll som i huvudsak innebär att varje medlemsstat har rätt att bestämma omfattningen och organisationen av den allmännyttiga sändningsverksamheten. Finansieringen får dock inte påverka handelsvillkoren och konkurrensen inom gemenskapen i en omfattning som kan strida mot det gemensamma intresset, varvid kraven på att utföra uppdraget att verka i allmänhetens tjänst skall beaktas.

Hösten 1996 presenterade kommissionen en grönbok om skyddet av minderåriga och mänsklig värdighet inom de audiovisuella tjänsterna och informationstjänsterna. Syftet med grönboken är att diskutera alternativa åtgärder. Sverige framhöll i sitt svar på grönboken i mars 1997 att nationella eller överstatliga insatser i nuvarande skede i första hand bör ha till uppgift att stödja branschens frivilliga åtaganden.

I november 1997 följde kommissionen upp sin grönbok genom ett förslag till rekommendationer om skyddet av minderåriga och mänsklig värdighet inom de audiovisuella tjänsterna och informationstjänsterna. De rekommendationer som föreslås syftar till att främja åtgärder för självreglering. Medlemsstaterna skall bl.a. uppmuntra att organ för självreglering att etiska regler upprättas. Parallellt med detta arbete har kommissionen arbetat fram en plan om olagligt och skadligt innehåll på Internet.

Konvergens

I december 1997 beslutade kommissionen om en grönbok om konvergen- sen mellan sektorerna för telekommunikationer, medier och informationsteknik, och vilka följder detta får för lagstiftningen. Grönboken har skickats ut till medlemsstaterna för synpunkter fram till i april 1998.

27.3 Kultur och sysselsättning

Sommaren 1997 sände kommissionen en enkät till medlemsstaterna mot bakgrund av den planerade grönboken om kultur och sysselsättning (presenteras i början av 1998). Kommissionen efterfrågade exempel på särskilt representativa projekt som visar på sysselsättningspotentialen i kultursektorn.

I svaret till kommissionen understryks kulturens instrumentella roll för sysselsättningen. Tillväxt och sysselsättning är centralt i den svenska regeringens politik. Den svenska regeringen har lyft fram kulturområdets möjligheter att bidra till tillväxt och regional utveckling som ett led i kampen mot arbetslösheten. Erfarenheterna av tidigare insatser visar att kulturprojekt kan påverka sysselsättningen positivt. Vidare lämnades följande fyra svenska exempel på kultursektorns sysselsättningspotential: SESAM-projektet, Karlskrona och örlogsbas, Folkoperan och Film i Väst.

27.4 Övriga frågor

Rådet har under 1997 tagit initiativ till en kommissionsstudie där man skall undersöka om och i så fall hur man kan tillåta att nationella fasta bokpriser kan länkas samman i vissa europeiska språkområden. Rådet har även antagit rådsslutsatser där kommissionen uppmanas att, i sitt förslag till ett s.k. kulturrampprogram, lägga fram förslag till förmån för musiken i Europa. Vidare har rådet fattat beslut om att anmoda kommissionen att

göra en studie om moms för kulturella varor och tjänster. Frågan om momssatser är dock en fråga för Ecofin-rådet. Skr. 1997/98:60

I rådets eller kommissionens regi har expertkonferenser hållits om bl.a. den europeiska musikindustrin, forskningscentrum på kulturområdet, kulturstatistik, kulturhuvudstadsprojektet och digital-TV-teknik.

28 Informationsteknik och samhället

EU lägger stor vikt vid att följa och stödja det framväxande informations-samhället. En av de mer centrala händelserna under året var den konferens om globala nätverk som hölls i Bonn den 6–8 juli 1997. Vid konferensen undertecknades en deklaration om globala nätverk. Denna behandlar frågor om hur alla skall beredas tillgång till de globala nätverken på likvärdiga villkor och hur förtroendet för nätverken skall kunna upprätthållas.

Vid teleministerrådet den 1 december 1997 antogs ett flerårigt gemenskapsprogram för att stimulera etablerandet av informationssamhället i Europa. Programmet har följande mål:

- att öka allmänhetens medvetenhet och förståelse för vilken potentiell betydelse informationssamhället och dess nya tillämpningar har över hela Europa,
- att optimera de socio-ekonomiska fördelarna av informationssamhället,
- att stärka Europas roll i den globala dimensionen av informationssamhället.

Programmet kommer att löpa från 1 januari 1998 till 31 december 2002 och omfattar ett antal åtgärder inom respektive målområde. Budgeten är satt till 25 miljoner ecu.

Elektronisk handel

Bonndeklarationen förespråkade ett brett angreppssätt på de frågor som sammanhänger med de globala nätverken såsom Internet. En central del av deklarationen var behandlingen av elektronisk handel. Frågan har också aktualiserats genom det amerikanska initiativet "A Framework for Global Electronic Commerce" som presenterades av USA:s president Bill Clinton den 1 juli 1997. President Clintons initiativ tar, till skillnad från den europeiska deklarationen, bara upp frågor som är av vikt för handeln. Det finns dock inga större principiella skillnader i synen på vad som är centralt för utvecklingen av global elektronisk handel. En dialog har inletts mellan EU och USA där syftet är att finna gemensamma utgångspunkter för hur möjligheterna till handel på Internet skall kunna utnyttjas till sin fulla potential. Den 5 december 1997 antogs ett gemensamt uttalande om elektronisk handel.

Kommissionen har under året antagit två dokument som är viktiga för det fortsatta utvecklingsarbetet. Det första var ett meddelande om elek-

tronisk handel (KOM (97) 157 slutlig) som antogs den 16 april 1997. Det andra var ett meddelande om digitala signaturer (KOM (97) 503 slutlig) från den 8 oktober 1997. En grundläggande förutsättning för säker handel på nätet är att man kan skapa säkra system för digitala signaturer. Elektronisk handel och digitala signaturer är frågor som måste hanteras både i ett europeiskt och internationellt perspektiv. Det EU-arbete som nu pågår förväntas få stor betydelse för utvecklingen.

Handlingsplan för Internet

Internet fortsätter att utvecklas i snabb takt. Kommissionen antog den 26 november 1997 en handlingsplan för säker användning av Internet. Genom planen vill kommissionen underlätta IT-branschens arbete med att finna modeller för självreglering så att den kan ta ett större ansvar för innehållsfrågor, bl.a. genom att stödja framväxten av system för klassning och filtrering av innehåll. Utöver detta syftar planen till att öka den allmänna medvetenheten om hur innehållsfrågor på Internet kan hanteras samt stödja utvecklingen, utreda legala frågor och koordinera arbetet på internationell nivå.

Kommissionen avser att lägga ett förslag till beslut om att rådet skall anta en budget på totalt 30 miljoner ecu för att genomföra handlingsplanen under perioden 1998–2001.

Övriga initiativ

Under det gångna året inleddes aktiviteter på flera områden där det troligtvis kommer att synas resultat under 1998. Utöver det arbete som nämnts ovan finns det ytterligare ett antal initiativ som förtjänar att nämnas i detta sammanhang. Kommissionen arbetar bl.a. med en åtgärdsplan för att stärka den europeiska IT-industrins konkurrenskraft. Vidare har ett system för information och samarbete kring reglering av informationssamhällets tjänster tagits fram. Systemet är baserat på direktiv 83/189/EEG som reglerar ett informationsförfarande för tekniska standarder och föreskrifter. Syftet är att motverka nationella regleringar som försvårar tillhandahållande av tjänster inom EU. I slutet av året presenterade kommissionen ett meddelande (KOM (97) 623 slutlig) om den s.k. konvergensen inom sektorerna för telekommunikationer, medier och informationsteknik och om hur den påverkar regelverken inom dessa sektorer.